Förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet

Granskningsversion (dnr 2024-001194)

Förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet

Granskningsversion (dnr 2024-001194)

Den här rapporten har tagits fram av Havs- och vattenmyndigheten.
Myndigheten ansvarar för rapportens innehåll och slutsatser.

© HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN | Datum: 2024-05-16

Omslagsbild: Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten | Box 11 930 | 404 39 Göteborg | www.havochvatten.se

Granskning av förslag till ändrade havsplaner

Havsplanering är ett av våra viktigaste verktyg för att vi ska nå en långsiktigt hållbar utveckling av våra hav. Mellan den 16 maj och den 30 augusti 2024 är förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet med tillhörande konsekvensbeskrivning ute på granskning. Det innebär att förslaget tillgängliggörs så att alla som vill kan lämna synpunkter på förslaget. Syftet med granskningen är att förankra och förbättra havsplanerna. Därför vill vi gärna få återkoppling på de ändringar som gjorts efter samrådet. Samråd om förslag till havsplaner hölls mellan 14 september och 15 december 2023. Ett stort antal synpunkter inhämtades från olika aktörer vilka har legat till grund för utvecklingen av granskningsförslaget. Till granskningsförslaget hör en samrådsredogörelse där alla inkomna synpunkter från samrådet besvaras. Granskningen är det andra formella dialogskedet i havsplaneringsprocessen.

Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram granskningsförslaget inom ramen för ett regeringsuppdrag om nya eller ändrade områden för energiutvinning i havsplanerna. Uppdragets målsättning är att möjliggöra för ytterligare 90 terawattimmar årlig elproduktion till havs utöver den planering som finns i de nuvarande havsplanerna (M2022/00276). Den samlade målbilden uppgår då till 120 terawattimmar. Vägledningen i granskningsförslaget är att områden för energiutvinning bör kunna tas i anspråk så att det motsvarar sammanlagt 120 TWh årlig elproduktion i de tre havsplaneområdena, vilket motsvarar cirka 40 procent av de angivna områdenas sammanlagda yta. Granskningsförslaget anger områden för energiutvinning som teoretiskt sett kan motsvara en mer omfattande elproduktion. Detta som ett sätt att hantera ett antal osäkerheter som främst avser totalförsvarets sekretessbelagda intressen, naturskydd och kumulativ påverkan på naturvärden samt kommunal tillstyrkan till vindkraft i territorialhavet. Vägledningen om användning energiutvinning i havsplanen avser havsbaserad vindkraft.

Utgångspunkten för planeringen för havsbaserad vindkraft har framförallt varit planeringsunderlaget *Förslag på lämpliga energiutvinningsområden i havsplanerna* (Energimyndigheten, 2023).

Miljömässiga, ekonomiska och sociala konsekvenser sammanfattas övergripande i planförslaget och redovisas mer utvecklat i dokumentet *Konsekvensbeskrivning av förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Granskningsversion. Dnr 2024-001194*. Konsekvensbeskrivningen innehåller förslag till den konsekvensbeskrivning som krävs inom ramen för strategisk miljöbedömning enligt 6 kapitlet 1–19 §§ miljöbalken.

Göteborg, maj 2024

Mats Svensson

Avdelningschef, Havs- och vattenmyndigheten

Mer information om granskningen

Lämna dina synpunkter till Havs- och vattenmyndigheten senast den 30 augusti 2024.

Du kan lämna synpunkter på två sätt:

• via vårt webbformulär som du hittar på, www.havochvatten.se/havsplanering

• mejla synpunkterna till havochvatten@havochvatten.se, ange diarienummer 2024–001194 i ärendemeningen.

Havs och vattenmyndigheten anordnar även informationsmöten om granskningsförslaget

Läs mer här: Informationsmöten om ändrade havsplaner

Bakgrund

Den 10 februari 2022 fattade regeringen beslut om Sveriges första havsplaner, för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Havsplanerna är statens samlade vägledning till myndigheter, kommuner och regioner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av områden i havet. Övervägandena i havsplanerna är strategiska och långsiktiga. I samband med beslutet om havsplanerna fattade regeringen beslut om ett nytt uppdrag om nya områden för energiutvinning i havsplanerna för att möjliggöra energiutvinning till havs med ytterligare 90 terawattimmar årlig elproduktion utöver de områden som finns i de beslutade havsplanerna (M2022/00276). Förslag till ändrade havsplaner ska lämnas till regeringen senast den 31 december 2024.

Dialog i flera steg

En första del i uppdraget (M2022/00276) samordnades av Energimyndigheten och handlade om att ta fram underlag för nya eller ändrade områden för energiutvinning till havs. Denna del av uppdraget levererades den 31 mars 2023. Flera myndigheter, däribland Havs och vattenmyndigheten, deltog i arbetet. Den efterföljande havsplaneringsprocessen innefattar två formella dialogskeden, samråd (hösten 2023) och granskning, (vår-sommar 2024) där alla aktörer som vill kan lämna synpunkter på förslag till ändrade havsplaner. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för processen med att fram förslag till havsplaner.

Sammanfattning

Regeringen beslutar om tre havsplaner – en för Bottniska viken, en för Östersjön och en för Västerhavet. En havsplan ger vägledning kring vad som är den mest lämpliga användningen av havet. Havsplanerna vägleder myndigheter, regioner och kommuner i kommande beslut, planering och tillståndsprövningar. Näringsidkare förväntas också få vägledning av planen.

Havsplanerna ska bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. De ska förena näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål.

Havsplanerna innehåller vägledning om mest lämplig användning. Den eller de användningar som anges i ett område har företräde framför andra användningar. I stora delar av havet kan olika användningar samsas om de anpassar sig till varandra. Havsplanerna vägleder om vilken eller vilka användningar som har företräde och vilken anpassning som behövs. Havsplanerna inkluderar tio användningar:

• elöverföring

• energiutvinning

• friluftsliv

• försvar

• generell användning

• kultur

• natur

• sandutvinning

• sjöfart

• yrkesfiske.

Havsplanerna inkluderar också utredningsområden och områden där särskild hänsyn ska tas till höga naturvärden, till höga kulturmiljövärden eller till totalförsvarets intressen.

Alla användningar grundar sig på en lämplighetsbedömning utifrån läge, beskaffenhet och behov. Riksintressen och andra allmänna intressen tas hänsyn till i bedömningen.

Konsekvenserna av havsplanerna bedöms utifrån ekologiska, ekonomiska och sociala perspektiv sammanfattas övergripande i planförslaget och redovisas mer utvecklat i dokumentet *Konsekvensbeskrivning av förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Granskningsversion. Dnr 2024-001194*.

Havsplaneringen tar sin utgångspunkt i lagar, förordningar och samhällsmål, och bygger på evidensbaserad kunskap samt den dialog som förts med berörda intressenter i planeringsprocessens olika steg.

Läsanvisning

Du kan läsa planerna som ett dokument – med kartstöd på webben

Dokumentet kompletteras med webbsidor hos Havs- och vattenmyndigheten som är en hjälp för att utforska planerna. På webbsidorna finns kartor som är både klickbara och sökbara, och som går att zooma i. Där finns dessutom underlag i olika kartor att jämföra.

Du hittar både webbsidorna och detta dokument på www.havochvatten.se.

Så här är dokumentet strukturerat

Dokumentet är uppdelat i sju delar och en bilaga. Del 1 är en bakgrundsbeskrivning om havsplanering. Del 2 är gemensam för alla tre havsplaner och innehåller övergripande vägledning och överväganden. Detsamma gäller del 6 om innebörd och konsekvenser och del 7 med referenser och förteckningar. Del 3, 4 och 5 innehåller vägledning och överväganden för respektive havsplan, det vill säga för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Bilagan innehåller planeringsförutsättningar för alla havsplaneområdena.

Innehåll

Förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet ii
Granskning av förslag till ändrade havsplaner iii
Sammanfattning v
1. Om havsplaner och havsplaneringsprocessen 1
1.1. Uppdrag att ta fram förslag till havsplaner 1
1.2. Havsplanerna och deras tillämpning 1
1.3. Havsplaneringsprocessen 6
1.4. Vision och mål 11
2. Övergripande vägledning om användning och samexistens 16
2.1. Principer för bedömning av mest lämplig användning och särskild hänsyn 16
2.2. Plankartornas redovisning 18
2.3. Vägledning om mest lämplig användning och särskild hänsyn 20
2.4. Vägledning om samexistens 35
3. Bottniska viken: Vägledning och överväganden 42
3.1. Bottenviken 46
3.2. Norra Bottenhavet och Norra Kvarken 55
3.3. Södra Bottenhavet 60
4. Östersjön: Vägledning och överväganden 69
4.1. Norra Östersjön och Södra Kvarken 73
4.2. Mellersta Östersjön 80
4.3. Sydöstra Östersjön 90
4.4. Södra Östersjön 97
4.5. Sydvästra Östersjön och Öresund 103
5. Västerhavet: Vägledning och överväganden 111
5.1. Norra Västerhavet 115
5.2. Södra Västerhavet 123
6. Innebörd och konsekvenser 132
6.1. Innebörd 132
6.2. Konsekvenser 137
7. Referenser och förteckningar 150

1. Om havsplaner och havsplaneringsprocessen

1.1. Uppdrag att ta fram förslag till havsplaner

Den 10 februari 2022 fattade regeringen beslut om Sveriges första havsplaner, för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. I samband med beslutet om havsplanerna fattade regeringen också beslut om ett nytt uppdrag. Uppdraget syftar till att ta fram nya områden för energiutvinning i havsplanerna för att möjliggöra energiutvinning till havs med ytterligare 90 terawattimmar årlig elproduktion, utöver de områden som finns i de beslutade havsplanerna (M2022/00276).

Enligt uppdraget ska Havs- och vattenmyndigheten lämna förslag till nya havsplaner senast den 31 december 2024. En första del av uppdraget som avser underlag för nya eller ändrade områden för energiutvinning till havs levererades den 31 mars 2023 av Energimyndigheten (Energimyndigheten, 2023). Framtagandet av underlaget samordnades av Energimyndigheten och togs fram tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Svenska kraftnät, Försvarsmakten, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Sjöfartsverket, Statens jordbruksverk och Sveriges geologiska undersökning. Redovisningen finns tillgänglig på Energimyndighetens webbplats.

Havs- och vattenmyndigheten och Energimyndigheten har parallellt haft ett relaterat regeringsuppdrag som syftar till att ta fram en kunskapssammanställning om möjligheterna och förutsättningarna för samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård. Uppdraget redovisades den 28 februari 2023 (Havs- och vattenmyndigheten, 2023).

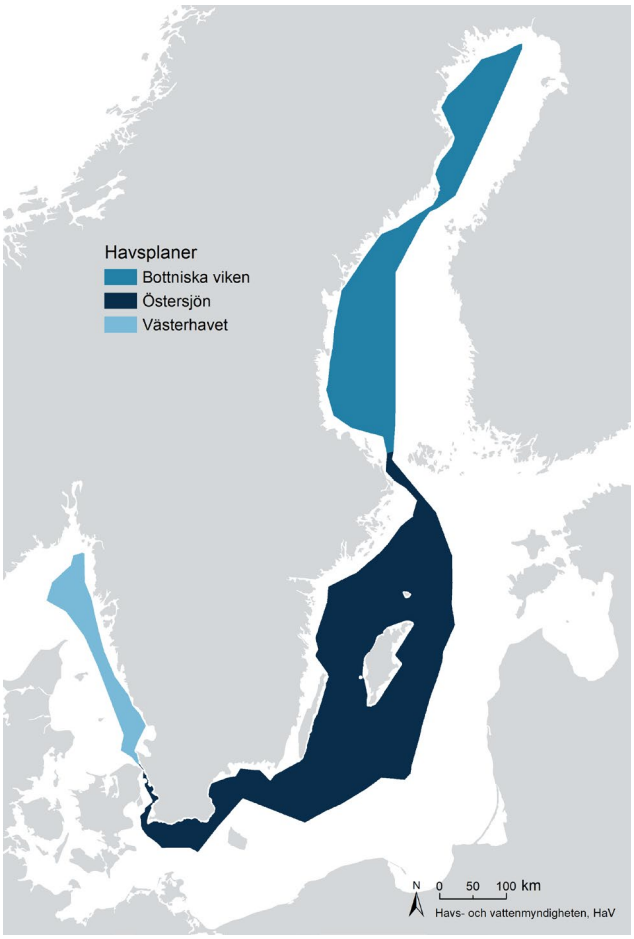
1.2. Havsplanerna och deras tillämpning

Syftet med havsplanerna är att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Havsplanerna ger vägledning för att de områden som omfattas av en havsplan ska kunna användas för det eller de ändamål som de är mest lämpade för.

Den nationella havsplaneringen regleras i miljöbalken och havsplaneringsförordningen (2015:400). Genom denna lagstiftning har Sverige även införlivat EU:s havsplaneringsdirektiv (2014/89).

Övergripande

Den nationella havsplaneringen omfattar tre havsplaner – en för Bottniska viken, en för Östersjön och en för Västerhavet. Havsplanerna omfattar Sveriges ekonomiska zon och de områden som inte ingår i fastigheter i svenskt territorialhav från en nautisk mil utanför den baslinje som avses i lagen (2017:1272) om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner.

Figur 1.2-1 De tre havsplaneområdena

Havsplanerna som beslutas av regeringen ger vägledning till myndigheter, regioner och kommuner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av områden i havet. Regeringen får meddela föreskrifter om sådana förbud eller begränsningar av verksamheter och åtgärder inom ett havsplanerat område som behövs för att uppnå syftet med planen.

En havsplan ger vägledning om användning för de områden som omfattas av havsplanen, för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till deras beskaffenhet, läge och de behov som finns i samhället.

Syftet med havsplanerna är att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Havsplanerna förenar näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål och ska bidra till att

- god miljöstatus i havsmiljön nås och upprätthålls
- havets resurser används hållbart så att havsanknutna näringar kan utvecklas
- samexistens främjas mellan olika verksamheter och användningsområden

I arbetet med att ta fram havsplaner ska en ekosystemansats tillämpas.

Enligt havsplaneringsförordningen ska Havs- och vattenmyndigheten hålla sig uppdaterad om utvecklingen inom berörda områden och vid behov eller minst vart åttonde år ta fram reviderade förslag till havsplaner.

Havsplanerna vägleder på en strategisk nivå

Havsplanen ger uttryck för statens samlade syn på hur havsområdena bör förvaltas. Havsplanen anger, i enlighet havsplaneringsförordningen (2015:400), inriktningen för användning av havsområdet och anger och beskriver riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken och andra allmänna intressen av väsentlig betydelse. Havsplanen anger också hur frågor om oförenliga ändamål bör lösas. Till skillnad från sektorsmyndigheternas underlag och anspråk, till exempel riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken, så är havsplanen tänkt att ge uttryck för statens syn på hur havsområdena bör förvaltas genom en samlad och genomtänkt statlig uppfattning. Regeringens beslut om havsplan innebär ställningstaganden till hur olika allmänna intressen ska redovisas i havsplanen. Regeringens beslut kan därför avvika från de anspråk och de underlag som de olika sektorsmyndigheterna har redovisat (Prop. 2013/14:186 s.19). Lagbestämmelsen om havsplaneringen är placerad i 4 kapitlet miljöbalken för att samlas med de övriga hushållningsbestämmelserna då havsplaneringen avser den hushållning för hållbar utveckling som regleras i 3 och 4 kapitlet miljöbalken. Genom havsplaneringens placering i 4 kapitlet blir det även tydligt att havsplanerna är ett sådant planeringsunderlag som behövs för att belysa frågor om hushållning med vatten och de ska utgöra underlag vid avgörande av mål och ärenden enligt miljöbalken (Prop. 2013/14:186 s.17).

Havsplanernas överväganden är strategiska och långsiktiga. Det innebär att havsplanerna ger inriktningen för användningen av havet. I havsplaneringsprocessen bedöms lämpligheten för olika användningar övergripande. Baserat på denna bedömning vägleder havsplanen om företräden för användningar. Vid en eventuell efterföljande tillståndsprövning genomförs en mer detaljerad projekt- och platsspecifik prövning av användningen i ett område. Exempelvis prövas om en exploatering medför risk för olyckor, fara för människors hälsa och säkerhet, risk för påverkan på kulturmiljö, risk för erosion, risk för påtaglig skada på ett riksintresse, eller risk att miljökvalitetsnormer inte kan efterlevas.

För att planens syfte om en långsiktigt hållbar utveckling ska uppnås krävs i vissa fall att havsförvaltningen med tillhörande regelverk utvecklas, eller att regeringen meddelar föreskrifter om förbud eller begränsningar av vissa verksamheter eller åtgärder. Det kan exempelvis handla om reglering eller andra åtgärder som underlättar samexistens mellan olika intressen. När det gäller åtgärder inom yrkesfisket eller sjöfarten krävs i många fall överenskommelser eller beslut inom EU eller Internationella sjöfartsorganisationen (International Maritime Organization, IMO).

Havsplanerna vid tillståndsprövning och planering

Havsplanerna är ett vägledande underlag såväl vid tillståndsprövningar som vid andra ärenden enligt miljöbalken. Varje myndighet eller kommun som tillämpar miljöbalken ska se till att havsplanerna är tillgängliga i målet eller ärendet vid prövning av en verksamhet eller åtgärd inom havsplaneområdet. Vid frågor som rör ny eller ändrad användning av ett havsområde ska miljöbalken tillämpas. Vid tolkningen av vad som är mest lämplig användning enligt dessa bestämmelser är havsplanerna vägledande.

Havsplanerna är även ett vägledande underlag vid vissa tillståndsprövningar enligt andra lagar där miljöbalkens hushållningsbestämmelser är tillämpliga, exempelvis lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon, kontinentalsockellagen (1966:314) samt lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn. Detta eftersom bestämmelserna i bland annat 3 och 4 kapitlen miljöbalken ska tillämpas även vid prövningar i mål och ärenden enligt ovan nämnda lagar.

Länsstyrelsen har en viktig roll eftersom den är ansvarig för de initiativ som behövs för att det i planerings- och beslutsprocesser tas hänsyn till 3 och 4 kapitlen miljöbalken. När 3 och 4 kapitlen miljöbalken ska tillämpas vid prövningen av ett mål eller ärende, ska länsstyrelsen särskilt verka för att riksintressena tillgodoses. I områden som omfattas av en beslutad havsplan ska länsstyrelsens arbete grundas på havsplanen enligt 3 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden. Således är det beslutad havsplan som är utgångspunkt för den del av en prövning eller planering där riksintresseanspråk och god hushållning spelar in.

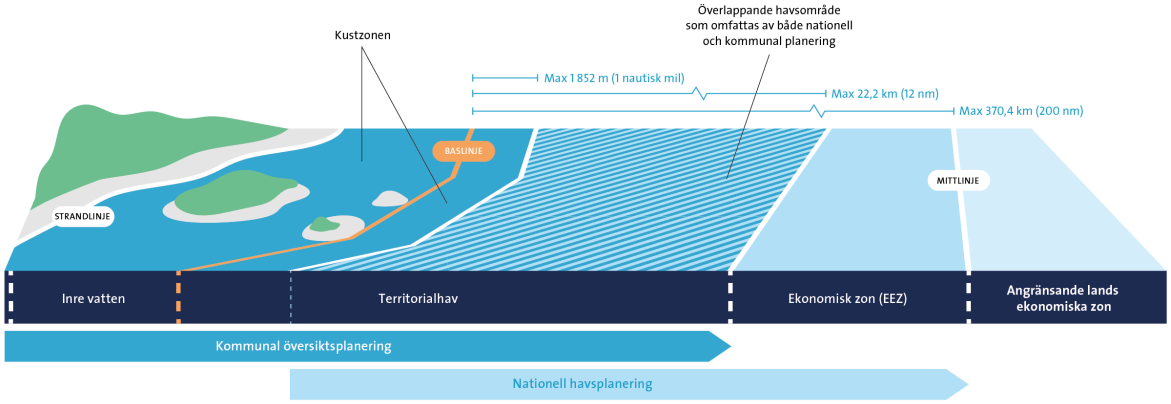
För ny eller ändrad användning av ett havsområde, som till exempel etablering av vindkraft eller verksamhet för sandutvinning, kan ett antal olika tillstånd från flera tillståndsmyndigheter behövas. I bilagan om planeringsförutsättningar går det att läsa översiktligt om juridiska förutsättningar under respektive intresse.

Havsplanernas roll i kommunal och regional planering

Kommuner ska enligt plan- och bygglagen (2010:900) ta fram en översiktsplan som anger inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön för hela kommunen. Vissa regioner ska ta fram en regionplan som bland annat anger de grunddrag för användningen av mark- och vattenområden som har betydelse för länet. Plan- och bygglagen, liksom kommunens och regionens område, omfattar territorialhavet.

Havsplanen är vägledande för den kommunala och regionala planeringen. Av översiktsplanen ska det enligt plan-och bygglagen framgå hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen. Havsplanen är också vägledande i fråga om hur riksintressena ska tillgodoses i planeringen, se tidigare hänvisning till 3 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden. Motsvarande gäller i relation till regionplaner.

I området i territorialhavet där de nationella, regionala och kommunala planerna överlappar gäller samtliga planer, i svensk ekonomisk zon gäller endast havsplanen och i kustområdet gäller den kommunala översiktsplanen och regionplanen där den finns.

Figur 1.2-2 Begrepp, gränser och planeringsansvar. I territorialhavet delar staten planeringsansvar med kommunerna. I den ekonomiska zonen har staten ensamt planeringsansvar

Samspelet mellan havsplaner, regionplaner och översiktsplaner är viktigt för att kopplingen mellan hav och land ska fungera bra. Regionplaner och översiktsplaner är betydelsefulla för att visa regionala och lokala och överväganden och anspråk som kan vara av relevans för havsplaneringen.

I de fall en kommun har redovisat tydliga avsikter i fråga om den framtida användningen av de havsområden som omfattas både av en översiktsplan och en havsplan, vägs de in vid beslutet om havsplan. Vid kommunala omprövningar och fördjupningar av översiktsplaner blir havsplanerna en samlad källa till information om statens syn på den framtida mark- och vattenanvändningen inom området. Är havsplanens ställningstaganden inaktuella, exempelvis om nytt kunskapsunderlag framkommit sedan planen beslutades, kan det finnas anledning för kommunen att i översiktsplanen avvika från havsplanen. Motsvarande gäller i relation till regionplaner.

Länsstyrelsen har två formella verktyg där den särskilt ska uppmärksamma kommunerna i översiktsplanearbetet på om kommunens syn inte överensstämmer med den syn som är redovisad i havsplanen.

- Under granskningstiden av en ny eller ändrad översiktsplan lämnar länsstyrelsen ett granskningsyttrande enligt 3 kapitlet 16 § plan- och bygglagen. I det ska det bland annat framgå om kommunens förslag inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kapitlet miljöbalken, om förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kapitlet miljöbalken inte följs, om mellankommunala frågor inte är samordnade på ett lämpligt sätt, eller om ett byggnadsverk är olämpligt med hänsyn till hälsa och säkerhet. Länsstyrelsens granskningsyttrande ska grunda sig på någon av punkterna i 3 kapitlet 16 § plan- och bygglagen men vid bedömningen av om planförslaget tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kapitlen miljöbalken, ska länsstyrelsen utgå från havsplanen (se hänvisning ovan till 3 § hushållningsförordningen).
- Länsstyrelsen ska också i ett underlag till kommunen redovisa sådana statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet enligt 3 kapitlet 26 § plan- och bygglagen. Redovisningen ska göras under den andra halvan av tiden mellan två ordinarie val till kommunfullmäktige. I underlaget anges hur dessa intressen förhåller sig till översiktsplanen och om länsstyrelsens granskningsyttrande i någon del inte längre gäller.

Motsvarande gäller även för regionplan.

Länsstyrelsen bevakar de statliga intressena och ska yttra sig över kommunens förslag till detaljplan när kommunen tar fram en sådan, enligt bestämmelserna i plan- och bygglagen. Även när en kommun tar fram en detaljplan skulle det kunna uppkomma situationer då detaljplanen inte överensstämmer med synen på den framtida användningen av vattenområdet som redovisas i havsplanen.

Möjlighet för prövning av nya anspråk inom havsplaneområdena

Nya anspråk och behov förväntas kontinuerligt uppstå inom havsplaneområdena. Sådana anspråk behandlas i uppföljningar och nya förslag till havsplaner. Tills nya havsplaner finns beslutade ska vägledning tas i befintliga havsplaner i den mån det är relevant. Om det inte finns någon direkt vägledning i havsplanerna kan planering och beslutsfattning göras utifrån havsplanernas intentioner eller utifrån bästa tillgängliga kunskap.

Möjlighet att föreslå föreskrifter

Regeringen får meddela föreskrifter om förbud mot eller begränsningar för verksamheter eller åtgärder inom ett havsplanerat område, om det behövs för att uppnå syftet med planen. Föreskrifter eller begränsningar av användandet av det planlagda området ska vara sådana som inte omfattas av befintliga restriktions- och förbudsmöjligheter (enligt proposition 2013/14:186 s. 21). Förbud och begränsningar för viss användning kan ge möjligheter till annan användning av området. Havs- och vattenmyndigheten har hittills inte arbetat fram några förslag till sådana föreskrifter. Myndigheten bedömer att befintlig förvaltning i huvudsak har möjlighet att fånga det som havsplanerna vägleder om. Möjligheter att meddela föreskrifter om förbud mot eller begränsningar för verksamheter eller åtgärder inom ett havsplanerat område kan i vissa fall begränsas av internationella regleringar såsom EU:s gemensamma fiskeripolitik.

1.3. Havsplaneringsprocessen

Havsplaneringen är en bred process som involverar många aktörer i flera steg. Efter att regeringen beslutar om havsplanerna tillämpas de och följs upp i en återkommande cyklisk process.

Havsplaner tas fram i samverkan

Havsplaneringen är en öppen process som ger möjlighet till medverkan för de som berörs på kommunal, regional, nationell och internationell nivå. Även bransch- och intresseorganisationer, liksom forskningsinstitutioner, bereds möjlighet att medverka och bidra med insikt och kunskap.

På nationell nivå sker samverkan med centrala myndigheter, länsstyrelser och organisationen Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) kring strategiska planeringsfrågor, planeringsprocessen och sektorsfrågor. Samverkan sker bland annat inom en tvärsektoriell samverkansgrupp där berörda myndigheter, samordnande länsstyrelser och SKR ingår.

På regional och kommunal nivå har länsstyrelserna en viktig roll i samordningen mellan nationell och kommunal planering. Sveriges 14 kustlänsstyrelser deltar i arbetet för kommunal medverkan och i annat stödjande arbete gentemot kommunerna. Länsstyrelserna i Kalmar, Västernorrlands-

och Västra Götalands län samordnar arbetet för berörda kustlänsstyrelser. Kustlänsstyrelserna tar också fram kompletterande regionalt planeringsunderlag, exempelvis från kommuner och utvecklingsansvariga aktörer, eller internt från länsstyrelsen i frågor inom länsstyrelsens ansvarsområden.

Kommunerna bidrar till planeringen med underlag, synpunkter och förbättringsförslag under planeringsprocessen. Detta sker inte minst genom den kommunala översiktsplaneringen i både kustområden och den del av territorialhavet som överlappar med den nationella havsplaneringen. Det bidrar till att stärka kopplingen mellan hav och land och förbättrar koordineringen mellan nationell och kommunal planering.

Från och med den 1 januari 2019 är det regionerna som leder och utvecklar det regionala tillväxtarbetet. I Gotlands län är det Gotlands kommun som är ansvarig. De regionala utvecklingsstrategierna utgör underlag i planeringsarbetet. Under havsplaneringsprocessen deltar de regioner, länsstyrelser och kommunala samverkansorgan som är utvecklingsansvariga aktörer.

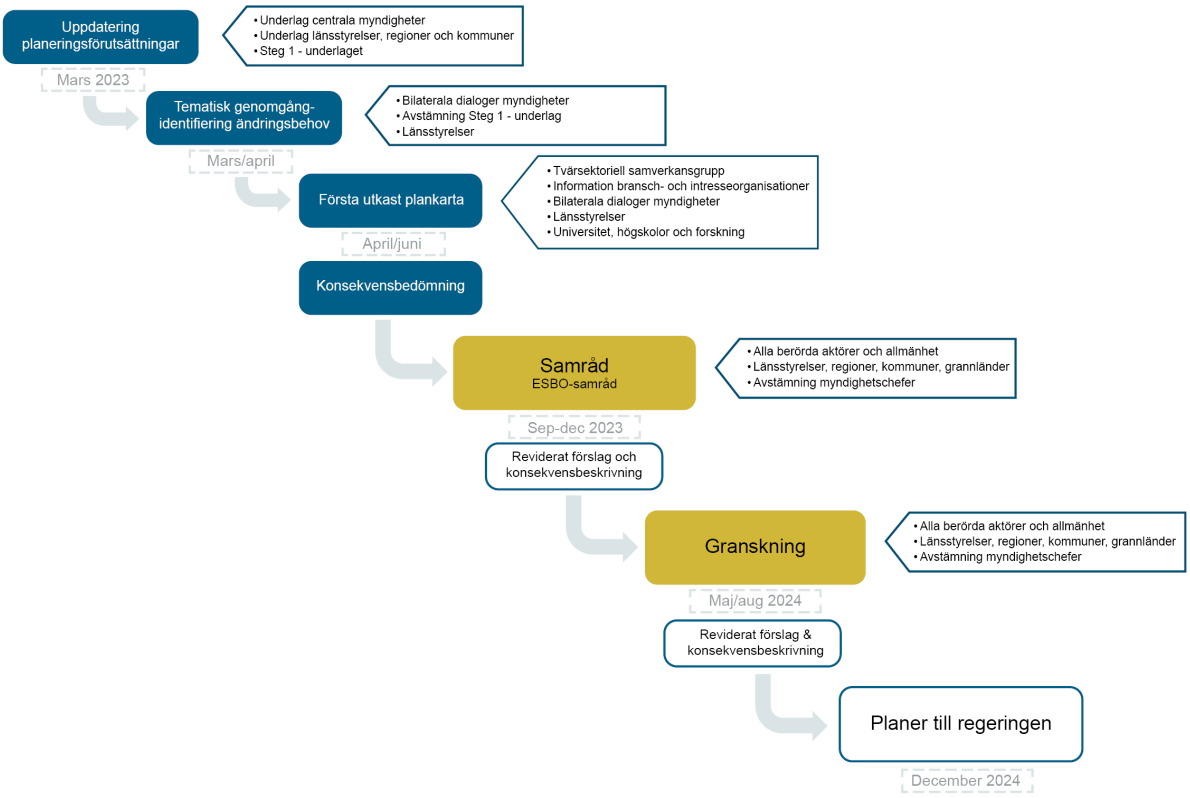
Det finns möjlighet att läsa mer om vilka som deltar under havsplaneringsprocessen i den processbeskrivning som tagits fram av Havs och vattenmyndigheten.

Samråd i två steg

Processen med att ta fram havsplaner har flera steg. Två formella samrådsskeden, samråd och ett efterföljande granskningssamråd, sker innan regeringen fattar beslut om havsplanerna enligt havsplaneringsförordningen. Det innebär att förslagen till havsplaner görs tillgängliga så att den som vill kan yttra sig. De inkomna synpunkterna bedöms och ligger till grund för reviderade planförslag. De formella dialogskedena bidrar till ett brett deltagande och en demokratisk process.

Havs- och vattenmyndigheten genomför även samråd med Sveriges grannländer i enlighet med Esbokonventionen. Esbokonventionen avser gränsöverskridande miljöeffekter.

Havsplaneringsprocessen innefattar i stor grad även kontinuerlig dialog och samverkan. Det innebär exempelvis avstämningar och dialog med centrala myndigheter och länsstyrelser kring tematiska och processrelaterade frågor.

Figur 1.3-1 Illustration över övergripande processteg och berörda aktörer. Samråd och granskning är särskilt viktiga dialogsteg under denna havsplaneringsomgång

Planering med ekosystemansatsen som grund

Enligt havsplaneringsförordningen ska en ekosystemansats tillämpas när havsplanerna utarbetas. Ekosystemansatsen är en strategi för bevarande av naturvärden, hållbart nyttjande och rättvis fördelning av naturresurser, med målet att säkerställa att användningen av ekosystemen sker inom deras gränser (Havs- och vattenmyndigheten, 2012).

FN:s konvention om biologisk mångfald utgör en av de viktigaste internationella grunderna för ekosystemansatsen. Ekosystemansatsen utgår ifrån de tolv så kallade Malawiprinciperna. Ekosystemansatsen tillämpas i havsplaneringen på flera olika sätt utifrån Malawiprinciperna (Havs- och vattenmyndigheten, 2012). Några exempel:

- Havsplaneringen utgår från de samhällsmål som fastställs utifrån samhällets övergripande intressen. Samverkan och dialog under arbetets gång gör det möjligt att fånga upp perspektiv från många olika aktörer. Relaterar främst till Malawiprincip 1 - Samhällets intressen bestämmer förvaltningens mål och 10 - Ekosystemansatsen bör integrera bevarande av biologisk mångfald och ett hållbart nyttjande av densamma.
- Havsplaneringen ger vägledning på övergripande och strategisk nivå med utrymme för planering på lokal och regional nivå. Kommuner och regioner ges möjlighet till medverkan i den nationella havsplaneringen, så att hänsyn kan tas till lokala och regionala behov. Relaterar främst till Malawiprincip 2 - Förvaltningen bör vara decentraliserad till den lägsta tillämpbara nivån och engagera alla för att kunna balansera lokala och allmänna intressen.

- Havsplaneringen genomförs i en öppen planeringsprocess med samverkan och dialog utifrån kommunala, regionala, nationella och internationella perspektiv. Processen medger både samverkan i det dagliga arbetet och formella tillfällen att inhämta synpunkter. Relaterar främst till Malawiprincip 2 - Förvaltningen bör vara decentraliserad till den lägsta tillämpbara nivån och engagera alla för att kunna balansera lokala och allmänna intressen, 11 - Ekosystemansatsen bör beakta all typ av relevant information, även vetenskaplig och traditionell och lokal kunskap, innovationer och metoder och princip 12 - Ekosystemansatsen bör involvera alla relevanta sektorer i samhället och vetenskapliga discipliner.

Bedömning av konsekvenser

Enligt miljöbedömningsförordningen antas havsplaner medföra en sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kapitlet 3 § miljöbalken. Det föreligger därför krav på genomförande av strategisk miljöbedömning enligt 6 kapitlet 1–19 §§ miljöbalken. Arbetet med strategisk miljöbedömning dokumenteras i en konsekvensbeskrivning i form av ett samlat dokument för de tre havsplaneområdena.

Kraven på miljöbedömning av havsplaner utgår också från miljöbalkens portalparagraf enligt vilken balken ska tillämpas så att:

- människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan,
- värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas,
- den biologiska mångfalden bevaras,
- mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och
- återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.

Kraven innebär att även sociala och ekonomiska aspekter behöver inkluderas i en bred bedömning av effekter. Konsekvensbeskrivningen inkluderar därför sociala och ekonomiska effekter utöver de miljömässiga som ställs krav på enligt 6 kapitlet miljöbalken.

Ett nationellt avgränsningssamråd för miljöbedömningen hölls under perioden 8 juli till 10 oktober 2022. Sveriges grannländer har underrättats enligt Esbokonventionen (1 december 2022 till 28 februari 2023). Samråd om planförslaget och miljökonsekvensbeskrivningen hölls med grannländerna enligt samma konvention 28 november 2023 till 20 februari 2024.

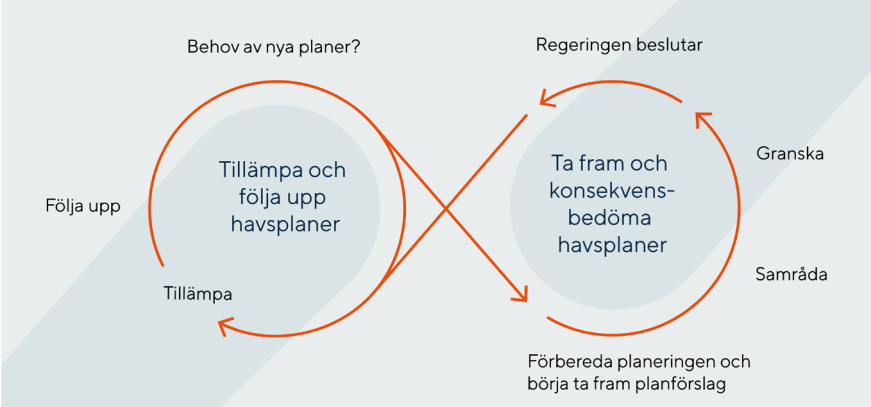
Konsekvensbedömningen är en del av tillämpningen av ekosystemansatsen. Den ska tydliggöra miljömässiga och andra effekter och vägleda planeringen för att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling.

Enligt havsplaneringsförordningen ska förslag till havsplaner tydligt redovisa innebörden och konsekvenserna av användningen av havsområdet enligt planen.

Planering i cykler och uppföljning av planen

Havsplanering kan beskrivas som en återkommande process som pågår i cykler över flera år. Via ett flertal steg går havsplaneringen från inhämtning av information och analys av nuläget till

planering där havsplanerna är resultatet av planeringsprocessen. Därefter tillämpas planerna och uppföljning görs löpande.

Figur 1.3-2 Den övergripande havsplaneringsprocessen där havsplaner tas fram för att sedan tillämpas och följas upp. Vid behov eller minst vart åttonde år tas nya planförslag fram. (Källa: Havs-och vattenmyndigheten)

Enligt havsplaneringsförordningen 21 § (2015:400) ska Havs- och vattenmyndigheten följa upp de beslutade planerna och ta fram nya förslag till havsplaner vid behov eller minst vart åttonde år. Det krävs beredskap för att kontinuerligt ta in, värdera och använda ny kunskap i kommande havsplaner.

Enligt miljöbalken 6 kapitlet 16 och 19 §§ ska Havs- och vattenmyndigheten särskilt följa upp och utvärdera den miljöpåverkan som planerna i praktiken medför. Avsikten är att tidigt få kunskap om betydande miljöpåverkan som inte har identifierats tidigare, så att denna påverkan stoppas eller minskas. Uppföljningen syftar också till att bevaka den miljöpåverkan som förväntas och som har beskrivits i planens miljökonsekvensbeskrivning.

En redogörelse av åtgärder för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av havsplanerna medför återfinns i miljökonsekvensbeskrivningen.

Havs- och vattenmyndigheten utarbetar ett förslag till ramverk för uppföljning av havsplanerna i samverkan med bland annat länsstyrelser och universitet. Syftet med ramverket är att vägleda i uppföljningen av havsplaner för att underlätta och förbereda nästa planeringsomgång samt att ge stöd till Havs- och vattenmyndigheten att uppfylla de lagstadgade kraven för uppföljning.

Ramverket innefattar dels löpande uppföljning som rör omvärldsbevakning och uppdatering av planeringsförutsättningar, såsom förändrade anspråk eller användningar. Dels innefattar ramverket fördjupad uppföljning där fokus ligger på tillämpning, måluppfyllelse, konsekvenser och analys av planens aktualitet.

Under denna planeringsomgång görs den löpande uppföljningen inom ramarna för planeringsprocessen med att ta fram nya planförslag.

Den fördjupade uppföljningen fokuserar på att:

- analysera planens aktualitet utifrån nya eller förändrade anspråk, förutsättningar och användningar
- besvara frågor om hur havsplanen tillämpas och om hur vägledningen fungerar
- bedöma planens konsekvenser och måluppfyllelse
- ta fram kunskap om den betydande miljöpåverkan som planen medför.

Ramverket planeras fastställas i samband med att förslag till havsplaner lämnas till regeringen. Resultaten från uppföljningen kommer att användas i Havs- och vattenmyndighetens aktualitetsprövning av beslutade havsplaner.

1.4. Vision och mål

Vision – havet 2050

En havsplan är framtidsinriktad och ska bidra till att forma den framtid vi vill nå. Målåret i havsplanerna är år 2040. Samtidigt används år 2050 som visionsår för att stimulera till diskussion och tankar om planeringens långsiktiga perspektiv.

Havsplanerna blickar framåt till år 2050 och utgår från en vision om hur havet används, förutsatt att planeringsmålen uppfylls. Visionen representerar det tillstånd som havsplaneringen ska bidra till att förverkliga.

> *År 2050 nyttjar vi havet genom konkurrenskraftiga, innovativa och hållbara maritima näringar. Havet har god miljöstatus och en rik biologisk mångfald. Vi bevarar och utvecklar natur- och kulturmiljöer i havet och tillvaratar dess ekosystemtjänster. Förvaltningen av havet har bidragit till att klimatförändringarna bromsats och vi har anpassat oss efter förändrade förhållanden. Det finns gott om upplevelsevärden och möjlighet till friluftsliv. Havet är till glädje och nytta för alla. Näringsliv och förvaltning samverkar och havsplanerna bidrar med helhetssyn, framförhållning och förutsägbarhet. År 2050 lever vi i fred och frihet i Östersjö- och Nordsjöregionen.*

Planeringsmål

Havsplanerna ska integrera näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål. För att stödja genomförande av havsplaneringsprocessen finns det tio planeringsmål. Planeringsmålen utgår ifrån samhällsmål, lagstiftning, nationella strategier och andra relevanta underlag (Figur 1.4-1). Planeringsmålen och några av de övergripande mål och förutsättningar som varit utgångspunkter vid formulerandet av planeringsmålen Mål och strategier från den globala till den nationella nivån inkluderas, bland annat FN:s globala mål för hållbar utveckling och EU-strategier kopplade till marina och maritima frågor, miljö, klimat och energi. På nationell nivå har exempelvis strategier och målsättningar som knyter an till havsmiljöfrågor olika havsrelaterade verksamheter tagits i beaktning samt Sveriges miljömål.

Planeringsmålen togs fram under första planeringsomgången, men har i viss utsträckning uppdaterats i denna andra planeringsomgång. Planeringsmålen består av ett övergripande mål som stöds av övriga nio mål. Dessa nio är indelade i två grupper med rubrikerna *skapa förutsättningar för* respektive *skapa beredskap för*. Anspråk som finns tydliga och omfattande i närtid grupperas under *förutsättningar*, medan frågor som främst i ett längre framtidsperspektiv bedöms kunna ha omfattande anspråk i havet grupperas under *beredskap*. Målen som avser beredskap signalerar att havsplaneringen ska ta höjd för framtida behov och verksamheter.

Övergripande mål:

- Bidra till god havsmiljö och hållbar utveckling.

Skapa förutsättningar för:

- Regional utveckling, friluftsliv och bevarande av kulturvärden
- Marin grön infrastruktur och främjande av ekosystemtjänster
- Hållbar sjöfart
- God tillgänglighet
- Energiöverföring och förnybar elproduktion i havet
- Ett hållbart yrkesfiske
- Försvar och säkerhet.

Skapa beredskap för:

- Framtida utvinning av mineraler och koldioxidlagring
- Framtida etablering av hållbart vattenbruk.

Övergripande mål: Bidra till god havsmiljö och hållbar utveckling

Havsplanerna ska övergripande ge rumsliga förutsättningar för att tillgodose utvecklingsbehov och mål om hållbar utveckling, samtidigt som de bidrar till att god havsmiljö nås och upprätthålls.

God havsmiljö beskrivs framför allt i det nationella miljökvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* och dess preciseringar. Andra miljökvalitetsmål är också relevanta, exempelvis *Ett rikt djur och växtliv*, *Ingen övergödning* och *Giftfri miljö* som även fångar in hur miljöproblem från land och luft har påverkan på havet. God miljöstatus i enlighet med havsmiljöförordningen är en av preciseringarna.

Hållbar utveckling relaterar bland annat till Sveriges maritima strategi och till EU:s gröna giv som till exempel inkluderar utveckling av en hållbar blå ekonomi.

Utvecklingen är hållbar när vi ekonomiskt, miljömässigt och socialt kan tillfredsställa våra behov i dag, samtidigt som vi ger förutsättningar för kommande generationer att tillgodose sina behov. En viktig utgångspunkt för havsplaneringen är att hållbar utveckling förutsätter väl fungerande ekosystem. I enlighet med ekosystemansatsens helhetsperspektiv beaktas därför ekosystemets funktioner utifrån flera tidsperspektiv samt direkta, indirekta och samlade, kumulativa effekter av anspråk i havet.

Mål: Skapa förutsättningar för regional utveckling, friluftsliv och bevarande av kulturvärden

Havsplanerna ska ge rumsliga förutsättningar för hållbar utveckling, god livskvalitet, jämlikhet och attraktiva miljöer regionalt och lokalt. Olika platser och områden har olika förutsättningar för och perspektiv på den regionala utvecklingen. Därför ska havsplaneringen eftersträva goda förutsättningar för lokal och regional utveckling längs hela kuststräckan.

Havsplanerna ska bidra till att bevara viktiga natur- och kulturvärden, ta hänsyn till landskapsbilden och skapa förutsättningar för utveckling av havsanknutna näringar och friluftsliv. Friluftsliv har stor betydelse för människors livskvalitet och hälsa.

Kulturvärden är viktiga för upplevelsen av landskapet, för människors identitet och för att skapa attraktiva miljöer att leva och bo i. Havet rymmer idag en tämligen outforskad del av våra

kulturhistoriska värden. Ökad kunskap om kulturvärdena i havet bidrar både till lokal och regional identitet och till besöksnäring. Kulturvärdena har också ett egenvärde.

Naturvärden och kulturvärden vid kusten och i utsjön är ofta en förutsättning för att kunna skapa möjligheter för och vidareutveckla yrkesfiske respektive besöksnäring i kustsamhällen. Även andra havsrelaterade verksamheter som bidrar till utveckling och hållbar blå ekonomi i kustområdet ska ges goda förutsättningar att bidra till sysselsättning och livskvalitet.

Mål: Skapa förutsättningar för marin grön infrastruktur och främjande av ekosystemtjänster

Havsplanerna ska bidra till goda ekosystem och utveckling av ekosystemtjänster. De ska stödja inrättandet av nya marina skyddsområden i enlighet med nationella och internationella mål och skapa förutsättningar för att stärka och bevara representativitet, funktionalitet och ekologiska samband. Havsplaneringen ska vidare bidra till att gynnsam bevarandestatus upprätthålls för de arter och livsmiljöer skyddet omfattar. Gynnsam bevarandestatus är ett begrepp som används för att beskriva de förutsättningar som behövs för att en naturtyp, livsmiljö eller specifik art ska kunna finnas kvar långsiktigt. Begreppet används för naturtyper och arter som pekats ut som särskilt värdefulla inom ramen för det europeiska nätverket Natura 2000.

Havsplanerna ska bidra till säkerställande av marin grön infrastruktur. Med grön infrastruktur menar vi ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och ekosystemtjänster som är viktiga för samhället främjas i hela landskapet. Den gröna infrastrukturen är en viktig förutsättning för främjande av ekosystemtjänster. Planerna ska även bidra till att säkra spridningsvägar och vandringsvägar i och mellan livsmiljöer i den marina miljön, samt flyttstråk för fågel. Havsplanerna ska ge förutsättningar för vetenskapliga undersökningar och långsiktig övervakning av havsmiljön.

Mål: Skapa förutsättningar för hållbar sjöfart

Havsplanerna ska ge förutsättningar för ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar sjöfart. Det gäller såväl närsjöfart som fjärrsjöfart. Sjöfarten ges tillräckligt utrymme för att kunna växa, samtidigt som havsplanerna bidrar till ökad sjösäkerhet med färre olyckor och minskning av riskerna för utsläpp av olja eller andra ämnen, liksom andra störningar. Havsplanerna ska ge förutsättningar för effektiva transportvägar med låg bränsleförbrukning samt minsta möjliga miljöeffekter av sjöfarten, särskilt i ekologiskt känsliga områden. Hänsyn ska tas till att Östersjön är utpekad som ett särskilt känsligt havsområde, PSSA (Particularly Sensitive Sea Area), av Internationella sjöfartsorganisationen (International Maritime Organization, IMO).

Mål: Skapa förutsättningar för god tillgänglighet

Havsplanerna ska skapa förutsättningar för utveckling av den havsanknutna transportsektorn och annan infrastruktur samt göra havet tillgängligt för en bred allmänhet.

God tillgänglighet i transportsystemet till sjöss ger goda förutsättningar för att hålla samman transportinfrastrukturen som helhet, så att exempelvis överföring av gods från väg och järnväg till sjöfart underlättas. Beredskap ska skapas för en utveckling av fysisk infrastruktur, exempelvis framtida tunnlar eller broar.

Det ska fortsatt finnas goda förutsättningar för fiskefartyg att nå och nyttja havet och hamnar nödvändiga för fiskeverksamheten.

Rumsliga förutsättningar ska ges för användning av havet för infrastruktur för elektronisk kommunikation i form av sjökablar och radiosystem. Förutsättningar ska även skapas för att ge människor tillgång till havet för friluftsliv. Det kan bidra till både folkhälsa och utveckling inom besöksnäring

Mål: Skapa förutsättningar för energiöverföring och förnybar energiproduktion i havet

Havsplanerna ska stödja arbetet med integrering och anslutning till det europeiska elnätet och ge förutsättningar för existerande, planerade och potentiella sjökablar för energiöverföring inom Sverige och mellan Sverige och andra länder. Detta gäller även gasledningar och kablar för energiöverföring från havsbaserad energiproduktion.

Havsplanerna ska bidra till att skapa förutsättningar för Sveriges framtida behov av utvinning av fossilfri energi. I detta ska planeringen stödja Sveriges energimål genom att skapa förutsättningar för utbyggnad av havsbaserad vindkraft.

Beredskap ska finnas för annan havsbaserad energiproduktion från andra typer av förnybara källor och havsplanerna ska ge förutsättningar för test av ny teknik på området.

Mål: Skapa förutsättningar för ett hållbart yrkesfiske

Havsplanerna ska bidra till ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske inom ramen för en ekosystembaserad förvaltning som inkluderar hänsyn till viktiga livsmiljöer både för fisk och för andra arter. Väl förvaltade fiskbestånd och livsmiljöer för fisk är en förutsättning för ett hållbart och konkurrenskraftigt yrkesfiske.

Särskilt viktigt är integrering med planeringen av kustområdena, där det finns viktiga livsmiljöer för fisk, nämligen lekområden och uppväxtområden.

Mål: Skapa förutsättningar för försvar och säkerhet

Havsplanerna ska skapa förutsättningar för försvar av Sverige och svenska intressen på såväl kort som lång sikt. Aktörer inom såväl militärt som civilt försvar ges förutsättningar att bedriva sin verksamhet, bland annat genomföra övningar under olika förhållanden samt annan verksamhet av betydelse för det militära försvaret, såsom signalspaning. Havsplanerna ska även ge förutsättningar att tillgodose behovet av strategisk försörjning av Sverige i fred, kris och krig.

Mål: Skapa beredskap för eventuell framtida utvinning av mineraler samt för koldioxidlagring

Hänsyn ska tas till att det kan vara aktuellt med ökad utvinning av ändliga resurser som sand, grus och andra mineraler samt med koldioxidlagring för att motverka klimatförändring. Utvinning av olja och gas i Sveriges sjöterritorium eller ekonomiska zon är dock inte aktuell.

Mål: Skapa beredskap för framtida etablering av hållbart vattenbruk

Havsplanerna ska ha rumslig beredskap för vattenbrukets utveckling och potential att yteffektivt använda havet för hållbar produktion.

Sett till vattenbrukets utvecklingspotential och en ökad forskning på området kan vattenbruk utanför kustzonen bli aktuellt inom en framtid som ryms inom havsplaneringens planeringsram 2040 och visionsår 2050. Därför ska havsplaneringen ta hänsyn till att vattenbruk kan bli aktuellt i havsplaneområdena i framtiden.

Figur 1.4-1 Planeringsmålen och några av de övergripande mål och förutsättningar som varit utgångspunkter vid formulerandet av planeringsmålen

2. Övergripande vägledning om användning och samexistens

Planbeskrivningen med tillhörande plankartor vägleder om användningen av havet. Plankartorna redovisar de geografiska områdena för olika användningar och särskild hänsyn. I denna del redovisas hur plankartorna ska läsas samt innebörden av användningar och särskild hänsyn. Kapitlet ger också en vägledning kring hur samexistens mellan olika användningar kan fungera.

2.1. Principer för bedömning av mest lämplig användning och särskild hänsyn

Användning

Havsplanerna anger enligt havsplaneringsförordningen (2015:400) användningar av havet för olika geografiska områden. De användningar som anges bedöms vara de mest lämpliga med hänsyn till områdenas beskaffenhet och läge samt de behov som finns, och utifrån planernas övergripande syfte. De geografiska avgränsningarna av användningar i havsplanerna baseras på någon av nedanstående tre typer av allmänna intressen:

- Riksintressen enligt 4 kapitlet 8 § miljöbalken, det vill säga Natura 2000-områden.
- Riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken.
- Andra allmänna intressen av väsentlig betydelse.

Områden som är av riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken

Områden som är av riksintresse regleras i de geografiskt anknutna hushållningsbestämmelserna i 4 kapitlet miljöbalken. Områden som har särskilt stora värden när det gäller natur- och kulturvård, turism och friluftsliv anges direkt i 4 kapitlet. Dessa områden är i sin helhet av riksintresse enligt regeringsbeslut. Natura 2000-områden är också av riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken. Verksamheter eller åtgärder som kan påverka ett sådant naturområde på ett betydande sätt kräver särskild tillståndsprövning.

Områden som omfattas av riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken

Områden som omfattas av riksintresseanspråk är utpekade av myndigheter och regleras i de verksamhetsanknutna hushållningsbestämmelserna i 3 kapitlet miljöbalken. Områdena avser både olika bevarandeintressen och områden som bedömts viktiga för exploatering för ett visst ändamål, enligt den för det aktuella riksintresseanspråket ansvariga myndigheten. Ett område som omfattas av riksintresseanspråk ska, vid beslut om ändrad användning eller tillståndsprövning enligt 3 kapitlet miljöbalken skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada områdets värde, påtagligt försvåra en närings bedrivande eller påtagligt försvåra tillkomst eller nyttjande av en anläggning, beroende på vilket riksintresseanspråk det gäller. För att begreppet påtaglig skada ska vara uppfyllt ska åtgärden antingen ha en bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller tillfälligt ha mycket stor negativ påverkan på detta.

Allmänna intressen av väsentlig betydelse

Generellt är allmänna intressen i planeringen mark- och vattenintressen som bidrar till att uppnå samhällsmål för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Vad som är allmänna intressen av *väsentlig betydelse* och som enligt havsplaneringsförordningen (2015:400) ska redovisas i havsplanerna, övervägs på nationell nivå i havsplaneringsprocessen. Något av följande bör vara uppfyllt för intresset i ett geografiskt område för att i havsplaneringen bedömas vara ett allmänt intresse av väsentlig betydelse:

- Är av stor nationell vikt.
- Behövs för viktiga samhällsfunktioner nu eller i framtiden.
- Behövs för att uppnå stor samhällsnytta.
- Behövs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden.
- Behövs för att genomföra eller upprätthålla nationellt eller internationellt viktiga strukturer.

Överlappande intressen

I stora delar av havet överlappar flera allmänna intressen. Havsplanen behandlar överlappande intressen på följande sätt. Havsplanens bedömning ger sedan vägledning till efterkommande planering och när miljöbalken tillämpas, exempelvis vid tillståndsprövning.

A. Flera intressen anses vara förenliga:

• Havsplanen anger flera intressen som mest lämplig användning i samma område eftersom de bedöms kunna samexistera.

B. Ett riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken finns i ett område som även är av riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken:

• Riksintresseanspråket enligt 3 kapitlet anges inte som en användning i havsplanen om användningen inte bedöms vara förenligt med riksintresset enligt 4 kapitlet.

C. Olika riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken anses oförenliga:

• Havsplanen ger företräde åt det eller de riksintresseanspråk som bedöms vara mest lämplig användning i området.

• I första hand ges försvarsintressen företräde om området behövs för en anläggning för totalförsvaret, i enlighet med miljöbalkens bestämmelser. Om det andra riksintresseanspråket bedöms bör ges företräde för att uppnå havsplanens syfte eller övergripande mål, motiveras detta. I granskningshandlingen föreslås inget sådant företräde.

D. Ett riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken finns i ett område som även anses vara allmänt intresse av väsentlig betydelse och intressena anses oförenliga:

• Det allmänna intresset av väsentlig betydelse anges som den mest lämpliga användningen av området, trots gällande riksintresseanspråk, om det bedöms vara motiverat. Det kan till exempel handla om riksintresseanspråk som anses vara inaktuella. I granskningshandlingen föreslås allmänt intresse av väsentlig betydelse ges företräde framför riksintresseanspråk i några fall.

Alla befintliga riksintresseanspråk finns kvar, även när havsplanen bedömer att ett annat anspråk eller intresse bör ges företräde. Det som kan påverkas är hur befintliga riksintresseanspråk beaktas vid planering och tillståndsprövning.

Särskild hänsyn

Havsplanerna anger områden där särskild hänsyn ska tas till totalförsvarets intressen, höga kulturmiljövärden eller höga naturvärden. Hänsynen avser värden som är viktiga att bevara eller stärka för att havet ska kunna användas hållbart. Behovet av att ange särskild hänsyn har identifierats inom havsplaneringsprocessen som ett komplement till att ange användningar för att samexistens ska fungera. Övergripande vägledning om samexistens finns i kapitel 2.4. Havsplanerna anger inte vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att uppfylla särskild hänsyn i ett specifikt område. Lämpliga åtgärder kan vid behov specificeras vid tillståndsprövning, planering eller annan förvaltning.

2.2. Plankartornas redovisning

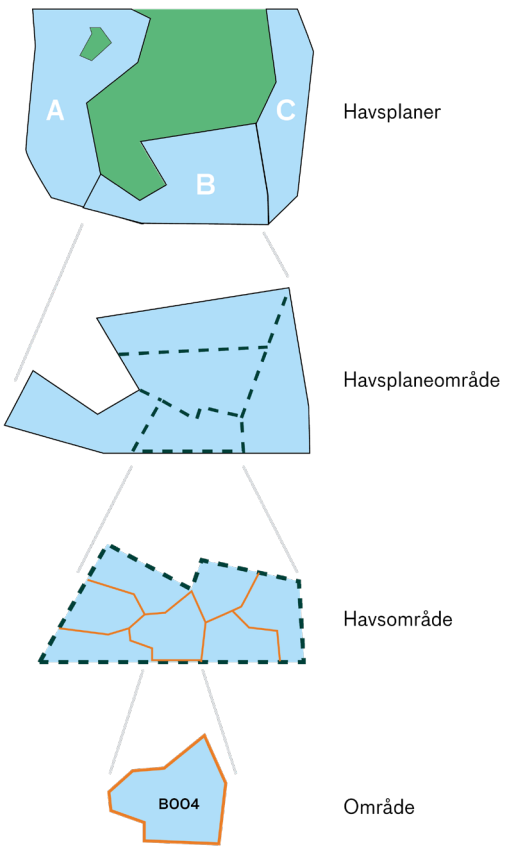
De användningar som framgår av plankartan har bedömts som de mest lämpliga och dessa har företräde framför andra användningar. Annan användning inom området ska anpassas till de angivna användningarnas förutsättningar och behov vid förvaltning, planering och tillståndsprövning.

I många fall anges flera användningar på samma plats som lämpligast. Dessa har då samma grad av företräde framför annan användning. Där mer än en användning anges bedöms samexistens vara möjlig. Där utredningsområde anges innebär det att ytterligare utredning behövs för att bedöma om den angivna användningen är den mest lämpliga och om samexistens är möjlig med andra angivna användningar. De användningar som bedöms kunna samexistera kan behöva anpassa sig till varandra.

Havsplanen omfattar alla utrymmen inom planområdet – havet, utrymmet ovanför havsytan, havsbotten och underliggande jordlager. Observera att avgränsningen mellan fastighetsindelat vatten och allmänt vatten inte är fullständigt utredd. Därför kan planområdenas avgränsning mot kusten i verkligheten avvika från avgränsningen som visas i havsplanens kartor. Enligt 4 kapitlet 10 § miljöbalken ska havsplanerna omfatta Sveriges ekonomiska zon och de områden som inte ingår i fastigheter i svenskt territorialhav utanför de särskilda avgränsningslinjer, en nautisk mil räknat från baslinjerna, som framgår av lagen (2017:1272) om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner.

Plankartorna ska tolkas i den ungefärliga skalan mellan 1:700 000 och 1:1 000 000. Gränserna och markeringarna för planeringen i kartan är översiktliga utifrån havsplanernas strategiska nivå. Planområdeskartorna (karta 1, 5 och 11) är i skala 1:2 300 000 i full A4, medan havsområdeskartorna (karta 2–4, 6–10 och 12–13) är i skala 1:1 000 000 i full A4.

För att tydligare redovisa planeringen delas respektive havsplaneområde in i havsområden. De tre havsplanerna består av tio havsområden. Indelningen i havsområden har ingen juridisk innebörd.

FAKTARUTA: Vägledning om företräde

Vägledningen om mest lämplig användning anger företräde för användningar. Dessutom anges i vissa områden behov av särskild hänsyn. Havsplanernas vägledningar innebär varken förbud eller några bindande restriktioner.

Som exempel kan nämnas fartygens rätt att ta sig fram oavsett vad havsplanerna anger, så länge det inte finns restriktioner i sjöfartsregleringen, möjligheten att ansöka om tillstånd för energiutvinning i andra områden än de som anges i havsplanerna, hänsyn till natur- och kulturvärden även där de inte anges i havsplanerna och att yrkesfiske bedrivs inom större ytor än havsplanernas användning och regleras genom EU.

Figur 2.2-1 Havsplanerna delas in i olika typer av områden.

Användningar redovisas på olika sätt i plankartan:

- Användningarna energiutvinning, utredningsområde energiutvinning, försvar, generell användning, kulturmiljö och natur redovisas med en bokstav och avgränsas med linjer som bildar områden. Varje område har ett nummer, till exempel Ö200.
- Användningarna elöverföring, friluftsliv, sandutvinning, utredningsområde sandutvinning, sjöfart, utredningsområde sjöfart och yrkesfiske avgränsas av egna geografiska markeringar. Dessa geografiska markeringar sträcker sig oftast över flera av de numrerade områdena. Nedan beskrivs användningarna och de förhållningssätt som är viktiga för användningarna vid förvaltning, planering och tillståndsprövning.

2.3. Vägledning om mest lämplig användning och särskild hänsyn

Elöverföring

Rekommendation där det anges som mest lämplig användning

Elöverföring

Förutsättningar för infrastruktur för att distribuera och överföra el ska bibehållas. Det ska finnas goda möjligheter att upprätthålla och underhålla infrastrukturen.

Behov

En förutsättning för att uppnå de nationella och europeiska målen för energi- respektive klimatpolitiken är att det finns möjligheter att i större utsträckning koppla samman elsystemen i Sverige och olika länder i Europa. Genom sammankoppling av elnäten mellan länderna kring Östersjön och Nordsjön skapas förutsättningar för en samhällsekonomiskt effektiv utbyggnad av vindkraftparker till havs.

Områden med riksintresseanspråk

Anläggningar för energidistribution kan pekas ut av Energimyndigheten som riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken. Inga riksintresseanspråk för energidistribution finns i havsplaneområdena. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap föreslår att samtliga ledningar och stationer i transmissionsnätet för el samt ledningarna i distributionsnätet för el mellan fastlandet och Gotland med tillhörande stationer ska utgöra områden med riksintresseanspråk på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar, enligt 3 kapitlet 9 § miljöbalken (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2023). Förslag till riksintresseanspråk har varit på remiss under 2024. I granskningsförslaget bedöms de vara allmänt intresse av väsentlig betydelse, se nedan.

Områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse

Transmissions- och regionnät bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse.

Havsplanernas område med användning elöverföring

Områden som anges som användning elöverföring bygger på Sveriges befintliga transmissionsnät som utgör ett allmänt intresse av väsentlig betydelse i havsplaneområdena. När områden anges för användning elöverföring innebär detta en vägledning om att intresset har företräde i planering och tillståndsprövning i de områdena.

Energiutvinning

Rekommendation där det anges som mest lämplig användning

E ***Energiutvinning***

Område för energiutvinning. Förutsättningar för energiutvinning ska bibehållas. Infrastruktur för att distribuera och överföra el, stabilitet på och under havsbotten för eventuell grundsättning samt god tillgänglighet för fartyg vid byggnation, drift och underhåll ska beaktas. Havsplanens vägledning är att områden för energiutvinning bör kunna tas i anspråk så att det motsvarar sammanlagt 120 TWh årlig elproduktion i de tre havsplaneområdena, vilket motsvarar cirka 40 procent av den sammanlagda ytan angiven i områden för energiutvinning och utredningsområde energiutvinning.

E(utr) ***Utredningsområde energiutvinning***

Område med goda förutsättningar för energiutvinning där området omfattas av stora osäkerheter kring påverkan på andra värden eller intressen. Vidare utredning krävs för att avgöra om användning energiutvinning är den mest lämpliga.

Behov

Enligt Energipropositionen (Regeringen, 2024a) bör planeringen för elanvändning i Sverige utgå från ett behov om minst 300 terawattimmar årligen 2045, ungefär en fördubbling jämfört med elanvändningen i nuläget. Detta ska genomföras inom ett energimål som är 100 procent fossilfritt. Avtalet sätter inget specifikt mål för utbyggnad av vindkraft generellt eller havsbaserat vindkraft specifikt, men beskriver att den är ett viktigt inslag i landets energimix.

Det regeringsuppdrag som ligger till grund för arbetet med att ta fram ändrade förslag till havsplaner anger att målsättningen är att havsplanerna ska möjliggöra för ytterligare 90 terawattimmar i årlig produktion (M2022/00276). Tillsammans med tidigare planering innebär det att målsättningen är 120 terawattimmar.

Områden med riksintresseanspråk

Energimyndigheten pekar ut områden med riksintresseanspråk för energiproduktion, i detta fall vindbruk, enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken. Energimyndigheten har fått i uppdrag (Regeringen, 2024b) att se över riksintresseanspråk för fossilfri energiproduktion och energidistribution. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) senast den 25 oktober 2025.

Områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse

Utöver riksintresseanspråken har ytterligare områden för energiutvinning arbetats fram tillsammans med Energimyndigheten och andra myndigheter (Energimyndigheten, 2023). Dessa områden bedöms vara allmänna intressen av väsentlig betydelse för den nationella produktionen av förnybar el. De bidrar till möjligheten att uppnå energimålen.

Områdena har identifierats utifrån en helhetsbedömning som beaktar om området har lämpliga förutsättningar. Dessa förutsättningar avser vindhastighet, havsdjup och avstånd till baslinjen. Då teknik förändras i snabb takt identifierades även områden som inte är aktuella i närtid, men som bedöms kunna bli det längre fram i tiden. Områdena har även identifierats utifrån möjlighet till samexistens med andra värden och intressen, så långt som bedömts rimligt.

Havsplanernas områden med användning energiutvinning

Havsplanens vägledning är att områden för energiutvinning bör kunna tas i anspråk så att det motsvarar sammanlagt 120 TWh årlig elproduktion i de tre havsplaneområdena, vilket motsvarar cirka 40 procent av de angivna områdenas yta. Områden som anges för energiutvinning och utredningsområde energiutvinning möjliggör teoretiskt sett för avsevärt mer elproduktion. Anledningen är att det finns flera osäkerheter som gör att alla områden i sin helhet inte bedöms kunna tas i anspråk. Läs mer i Del 6 – Innebörd och konsekvenser.

Områden med användning energiutvinning avser vindkraft. De bygger på områden med riksintresseanspråk och områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk som har identifierats i havsplaneringsprocessen.

För flera områden där det finns riksintresseanspråk för vindbruk eller allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk anger havsplanerna en annan användning. Det beror på att användningarna bedöms oförenliga och att den andra användningen ges företräde, enligt havsplanernas vägledning om mest lämpliga användning.

När områden anges för användning energiutvinning innebär detta en vägledning om att intresset har företräde i planering och tillståndsprövning i de områdena. Alla områden som anges för användning energiutvinning i havsplanerna innefattar även vägledning om särskild hänsyn. Det kan innefatta särskild hänsyn till totalförsvarets intressen, höga kulturmiljövärden eller höga naturvärden. Vid mer detaljerad planering eller tillståndsprövning av energiutvinning i dessa områden behöver dessa värden och intressen särskilt beaktas.

Att möjliggöra för havsbaserad vindkraft innebär att det behöver finnas ytor med olika beskaffenhet. Havsplanerna redovisar därför både områden närmare och längre från kusten, samt områden som lämpar sig för bottenfasta fundament, och områden som lämpar sig för flytande fundament. En sådan spridning gör att områden kan bebyggas vid olika tidpunkter och med olika nivåer av ekonomisk risk.

Energiområden kan nyttjas för havsbaserad vindkraft delvis eller i sin helhet, under den tid som anges i ett tillstånd. I tillståndsprövningen görs mer detaljerade utredningar, utifrån avgränsade projekt, för att pröva lämpligheten och bedöma miljökonsekvenserna. Villkor kan användas för att reglera hur samexistens och miljöpåverkan hanteras för att verksamheten ska kunna bedömas som lämplig.

Havsplanernas områden med användning energiutvinning utredning

Områden som anges som utredningsområden är områden där vidare utredning i planering eller tillståndsprövning krävs för att avgöra om användning energiutvinning är den mest lämpliga. Det handlar om att mer detaljerade analyser behövs för att bedöma om användningen är förenlig med något annat intresse eller att Natura 2000-tillstånd enligt 7 kapitlet 28 a § miljöbalken krävs. I granskningsförslaget anges utredningsområden energiutvinning där bättre förståelse behövs för hur havsbaserad vindkraft påverkar migrerande fågel eller där energiområden i någon del

överlappar med ett Natura 2000-område. Utredningsområdena beskrivs under respektive havsområde i del 3, 4 och 5.

Friluftsliv

Rekommendation där det anges som mest lämplig användning

Friluftsliv

Område för friluftsliv. Förutsättningar för friluftsliv ska bibehållas genom för allmänheten tillgängliga natur-, och kulturmiljöområden av god kvalitet som bidrar till upplevelsevärden.

Behov

Det övergripande målet för friluftspolitiken är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö. Utveckling av friluftslivsrelaterade näringsverksamheter kan tillgängliggöra friluftsliv för fler människor.

Områden med riksintresseanspråk

Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket pekar ut områden med riksintresseanspråk för friluftsliv, enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken inom sina respektive ansvarsområden. Endast ett fåtal områden finns utpekade inom havsplaneområdena. Dessa finns främst i anknytning till kusterna och vid vissa utsjöbankar, det vill säga grunda områden i öppna havet. Längs kusterna, innanför baslinjen, finns många områden som är utpekade som riksintresseanspråk men som ligger utanför havsplaneområdena. Behov av hänsyn till dessa riksintresseanspråk kan sträcka sig inom havsplaneområdena.

Områden som är av riksintresse

Utmed kusten och i havsområdet finns riksintressen för rörligt friluftsliv enligt 4 kapitlet 2 § miljöbalken. Vid några kustremsor är de avgränsade så att de befinner sig i eller sträcker sig in i havsplaneområdet. Behov av hänsyn till dessa riksintresseområden kan sträcka sig inom havsplaneområdena.

Områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse

I denna planeringsomgång anges inga områden med allmänna intressen av väsentlig betydelse för friluftslivet. Tillkommande underlag som förbättrar kunskapsläget om friluftslivsvärden inom och i anslutning till havsplaneområdena kan komma att ligga till grund för allmänna intressen av väsentlig betydelse i framtida planering.

Havsplanernas områden med användning friluftsliv

De områden som anges som användning friluftsliv bygger på riksintresseanspråk friluftsliv enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken.

När områden anges för användning friluftsliv innebär detta en vägledning om att intresset har företräde planering och tillståndsprövning i de områdena.

Försvar

Rekommendation där det anges som mest lämplig användning

F

Försvar

Område för försvarsverksamhet som omfattar sjöövningsområden samt påverkansområden för anläggningar utanför havsplaneområdena. Förutsättningar för försvarsverksamhet ska bibehållas.

f

Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen

Inom området ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen vid förvaltning, planering och tillståndsprövning. Risk för samlad, kumulativ påverkan från energiutvinning på försvarsintressen ska beaktas.

Behov

Sveriges totalförsvar består av militär verksamhet och civil verksamhet. Försvarsmakten har behov av övningsområden i havet och i kustzonen, utan störningar från fysiska eller tekniska hinder. För signalspaning finns det behov av skydd för att motverka störningar från andra verksamheter. Det civila försvaret är i behov av en fungerande försörjning av varor och tjänster. Farleder till strategiska hamnar behöver hållas fria och förutsättningar för havskablar för elförsörjning och kommunikation behöver bibehållas.

Områden med riksintresseanspråk

För det militära försvaret finns riksintresseanspråk definierade i och i anslutning till havet. Försvarsmakten pekar ut militära områden med riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet 9 § miljöbalken. Inom havsplaneområdena avser de sjöövningsområden.

Inom havsplaneområdena finns även riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del som omfattas av sekretess och för dessa redovisas inte geografisk avgränsning eller funktion.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap föreslår att samtliga ledningar och stationer i transmissionsnätet för el samt ledningarna i distributionsnätet för el mellan fastlandet och Gotland med tillhörande stationer ska utgöra områden med riksintresseanspråk på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar, civila delar, enligt 3 kapitlet 9 § miljöbalken (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2023). Förslag till riksintresseanspråk har varit på remiss under 2024.

Områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse

Påverkansområden inom havsplaneområdena för försvarsanläggningar (riksintresseanspråk för totalförsvaret) utanför havsplaneområden bedöms utgöra allmänna intressen av väsentlig betydelse då de behövs för försvarsanläggningarnas funktioner.

Havsplanernas områden med användning försvar

Områden som anges som användning försvar bygger på riksintresseanspråk inom havsplaneområdena (sjöövningsområden) och på påverkansområden för riksintresseanspråk som finns utanför havsplaneområdena. När områden anges för användning försvar innebär detta en vägledning om att intresset har företräde vid planering och tillståndsprövning i de områdena.

Havsplanernas områden med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen

I de områden där särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges behöver verksamheter som omfattar fasta installationer samråda med Försvarsmakten om hur anläggningar kan utformas så att försvarsintressen inte påverkas negativt.

Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen kan bland annat innebära att lokalisering och utformning av en vindkraftpark behöver anpassas till försvarsintressen. Det gäller även andra sorters fasta installationer och övrig användning. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen kan även innebära att anpassning behöver ske när flera energiområden samlat kan ha en påverkan på totalförsvaret. Risk för sammanlagd, kumulativ, påverkan på försvarsintressen ska alltså beaktas. Det innebär att utbyggnad inom ett energiområde kan påverka möjligheten att nyttja ett annat område som i planen anges med användning energiutvinning eller utredningsområde energiutvinning.

När särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges inom områden med användning natur eller generell användning avser hänsynen begränsningar av höga objekt på grund av flygverksamhet.

Generell användning

Rekommendation där det anges som mest lämplig användning

G

Generell användning

Område där ingen särskild användning har företräde. Användningarna elöverföring, friluftsliv, sandutvinning, utredningsområde sandutvinning, sjöfart, utredningsområde sjöfart och yrkesfiske som avgränsas av sina egna geografiska markeringar har dock företräde där de anges.

Havsplanernas områden med generell användning

Inom områden som anges som generell användning överlappar i olika grad annan användning som avgränsas av sina egna markeringar, såsom elöverföring, friluftsliv, sandutvinning, sjöfart eller yrkesfiske. Dessa användningarna har företräde där de anges.

Kultur

Rekommendation där det anges som mest lämplig användning

K

Kultur

Område med kultur- eller naturhistorisk miljö. Kultur- respektive naturhistoriska värden ska bevaras.

k

Särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden

Inom området ska särskild hänsyn tas till höga kulturmiljövärden vid förvaltning, planering och tillståndsprövning.

Särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden avser landskapets kulturhistoriska karaktär och visuell påverkan som ändrar det kulturhistoriska innehållet men innefattar även hänsyn till forn- och kulturhistoriska lämningar på havsbotten. Påverkansområden kan vara större än angivna områden i havsplanerna. Påverkan behöver bedömas utifrån lokala förutsättningar.

Värden som har identifierats i havsplaneringsprocessen listas per havsområde i del 3, 4 och 5.

Behov

Tillsammans ska kulturmiljöerna göra det möjligt för nuvarande och kommande generationer att ta del av landskapets historiska dimension och därigenom förstå Sveriges utveckling genom tiderna. Enligt de nationella kulturmiljömålen ska kulturmiljöarbetet bland annat främja ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas, samt främja en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Områden med riksintresseanspråk

Riksantikvarieämbetet pekar ut områden med riksintresseanspråk för kulturmiljövården enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken. I dagsläget finns inga riksintresseanspråk utpekade inom havsplaneområdena. Däremot finns det riksintresseanspråk för kulturmiljövården i anslutning till eller närheten av havsplaneområdena som kan påverkas av verksamheten till havs och därför behöver prövas enligt miljöbalken. Behov av hänsyn till riksintresseanspråken kan sträcka sig inom havsplaneområdena.

Områden som är av riksintresse

Riksintressen enligt 4 kapitlet miljöbalken är geografiskt avgränsade riksintresseområden angivna i miljöbalken och beslutade av riksdagen. Dessa är riksintressen för obruten kust enligt 3 § och högexploaterad kust enligt 4 §. Områdena är med hänsyn till sina natur- och kulturvärden i sin helhet av riksintresse och verksamheter får inte påtagligt skada områdenas natur- och kulturvärden.

Områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse

I havsplaneringsprocessen bedöms riksintresseanspråken inte ensamma vara tillräckliga för att nå kulturmiljömålen. Därför har ytterligare värdefulla kulturmiljöer uppmärksammats eller identifierats i havsplaneringsprocessen som bedömts vara allmänna intressen av väsentlig betydelse.

Världsarv bedöms vara så värdefulla utifrån kultur- eller naturmiljösynpunkt att de är en angelägenhet för hela mänskligheten. De pekas ut enligt FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kulturs (Unesco) världsarvskonvention. Världsarven Höga kusten, Hansestaden Visby, Struves meridianbåge, Södra Ölands odlingslandskap och Örlogsstaden Karlskrona ligger i anslutning till havsplaneområdena. Världsarvet Höga kusten ligger delvis inom havsplaneområdet för Bottniska viken. Verksamheter till havs kan komma att påverka

världsarvens unika värden av globalt intresse och därför kan det ställas krav om en Impact Assessment in a World Heritage context som en del av en konsekvensbeskrivning.

En länsstyrelse eller en kommun kan enligt 7 kapitlet 9 § miljöbalken besluta att ett område ska skyddas och förvaltas som kulturreservat. Avsikten är att möjliggöra vård och bevarande av värdefulla kulturpräglade landskap. I dagsläget finns inga kulturreservat inom havsplaneområdena.

Landskapsbildsskydd är ett skydd som infördes med stöd av 19 § naturvårdslagen i dess lydelse före den 1 januari 1975. Syftet med skyddet är att skydda stora områden från större påverkan eller förändring. Bestämmelserna i områden med landskapsbildsskydd gäller fram till dess att de ersätts med andra skyddsformer. Inom havsplaneområdena finns landskapsbildsskydd för ett område vid Öregrund och Östhammar samt runt Haparanda Skärgård.

Inom ramarna för ett regleringsbrevsuppdrag (Länsstyrelserna, 2024) har kustlänsstyrelserna identifierat värdeområden för marina kulturmiljövärden som redovisades till regeringen och Havs- och vattenmyndigheten i januari 2024. Planeringsunderlagets syfte är att tydliggöra vilka kulturvärden utmed Sveriges kust som kan komma att påverkas av en utbyggnad av storskalig, havsbaserad vindkraft. Underlaget hanterar därmed ett urval av värdefulla kulturmiljöer. De flesta värdeområden ligger utanför det område som omfattas av havsplanerna, men har hänsynsbehov som sträcker sig in i havsplaneområdet. De flesta värdeområdena innefattar ett eller flera områden av riksintresse för kulturmiljövård. Andra underlag som kan ingå som grund för utpekandet av värdeområden är exempelvis riksintresse enligt 4 kapitlet 3 och 4 § miljöbalken, världsarv, kulturreservat, forn- och kulturhistoriska lämningar och/eller kommunalt utpekade kulturmiljöer (Länsstyrelserna, 2024).

Ovan beskrivna områden bedöms i havsplaneringsprocessen vara allmänna intressen av väsentlig betydelse för kulturmiljö. Utvecklat underlag och analyser som förbättrar kunskapsläget om höga kulturvärden inom och i anslutning till havsplaneområdena kan komma att ligga till grund för allmänna intressen av väsentlig betydelse i framtida planering.

Havsplanernas områden med användning kultur

De områden som anges som användning kultur bygger på områden med världsarv. För närvarande är det endast ett område vid världsarvet Höga kusten som överlappar med havsplaneområdet och redovisas med användning kultur, men flera andra världsarv längs med Sveriges kust har behov av hänsyn som sträcker sig in i havsplaneområdena.

När områden anges för användning kultur innebär detta en vägledning om att intresset har företräde i planering och tillståndsprövning i de områdena.

Havsplanernas områden med särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden

De områden som anges med särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden bygger på områden av riksintresse för kulturmiljövården och kustlänsstyrelsernas identifierade värdeområden för marina kulturmiljövärden (Länsstyrelserna, 2024). Särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden anges i områden med användning energianvändning och utredningsområde energiutvinning där dessa har ett avstånd på 35 km eller mindre från riksintresseanspråk för kulturmiljövården enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken eller värdeområden i länsstyrelsernas underlag. På detta avstånd bedöms vindkraftverk till havs kunna riskera att visuellt dominera eller konkurrera med kulturmiljöer på land (indirekt påverka). I de fall där kustlänen har integrerat hänsynsavstånd i utpekade

värdeområden (Gotland, Skåne, Blekinge och Kalmar län) har särskild hänsyn i huvudsak angetts där direkta överlapp finns mellan värdeområdena och föreslagna energiområden.

Hänsynsområden kan vara större än angivna områden i havsplanerna. Särskilt kulturmiljöer vars värden är starkt knutna till behovet av fri horisont kan behöva hänsyn på längre avstånd. Påverkan behöver bedömas utifrån lokala förutsättningar i kommande planerings- och tillståndsprocesser.

Avståndet på 35 kilometer har varit en utgångspunkt för generellt hänsynsavstånd i länsstyrelsernas arbete med planeringsunderlag för marina kulturmiljövärden. Avståndet baseras på en antagen höjd om 350 meter till vindkraftverkens högsta punkt. Avståndet har även varit en utgångspunkt för bedömning av samexistens mellan vindkraft och kulturmiljö inom ramarna för arbetet med Energimyndighetens myndighetsgemensamma regeringsuppdrag om *Förslag på lämpliga energiutvinningsområden för havsplanerna* (Energimyndigheten, 2023).

Natur

Rekommendation där det anges som mest lämplig användning

N

Natur

Område för natur. Området har naturvärden som ska bevaras och utvecklas för säkerställande av biologisk mångfald och främjande av ekosystemtjänster.

n

Särskild hänsyn till höga naturvärden

Inom området ska särskild hänsyn tas till höga naturvärden vid förvaltning, planering och tillståndsprövning.

Värden som har identifierats i havsplaneringsprocessen listas per havsområde i del 3, 4 och 5.

Behov

Den biologiska mångfalden ska bevaras. När havet och dess resurser nyttjas ska det ske på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Vissa marina miljöer behöver särskilt värnas i relation till andra verksamheter. Dessa behov kan motivera skydd eller andra åtgärder inom förvaltning och tillståndsprövning för att säkerställa minskad miljöpåverkan på marina ekosystemtjänster såsom fiskproduktion.

Livskraftiga marina miljöer stärker och säkrar tillgång till ekosystemtjänster. Sammanhängande, representativa och ekologiskt funktionella strukturer är viktiga förutsättningar för detta. Det finns även behov av hållbar förvaltning av områden som är extra viktiga för de marina ekosystemen när klimatet förändras, så kallade klimattillflykter.

En klimattillflykt är ett område som kan behöva särskilt skydd för att viktiga växter och djur ska bevaras när klimatet förändras och deras utbredning minskar. Områdena är ofta de mer stabila delarna av en arts större utbredningsområde som väntas bli kvar när salthalt och temperatur förändras. En klimattillflykt bedöms vara viktig för att arten ska fortsätta att finnas i havsområdet. Klimattillflykt kan också kallas för klimatrefug eller klimatrefugium. Läs mer i rapporten Underlag för klimatrefugier i havsplaneringen 2017 (Havs- och vattenmyndigheten, 2017c).

Områden av riksintresse och med riksintresseanspråk

Tre olika riksintressen berör naturvärden i havet:

- Riksintressen enligt 4 kapitlet 8 § miljöbalken, det vill säga Natura 2000-områden, föreslås av länsstyrelsen. Därefter granskar Naturvårdsverket urvalet och föreslår områden till regeringen. Det är därefter regeringen som beslutar att föreslå till EU-kommissionen att dessa områden ska upptas i Natura 2000-nätverket. Natura 2000-områden ingår som en del i det marina områdesskyddet.
- Riksintresseanspråk för naturvård enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken pekas ut av Havs- och vattenmyndigheten.
- Riksintresseanspråk för yrkesfisket avseende lek- och uppväxtområden enligt 3 kapitlet 5 § miljöbalken pekas ut av Havs- och vattenmyndigheten.

Områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse

I havsplaneringsprocessen bedöms riksintressena och riksintresseanspråken inte ensamma vara tillräckliga för att uppnå god miljöstatus, bevara den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster och skydda viktiga områden och arter när klimatet förändras. Därför har ytterligare områden med höga naturvärden uppmärksammats eller identifierats i havsplaneringsprocessen och bedömts vara allmänna intressen av väsentlig betydelse. Områdena utgörs dels av redan skyddade områden enligt 7 kapitlet miljöbalken, dels av områden som identifierats inom ramen för havsplaneringsprocessen.

De områden som är av allmänt intresse av väsentlig betydelse för höga naturvärden och som har identifierats inom havsplaneringen bygger på en stor mängd underlagsinformation som samlats in eller tagits fram av Havs- och vattenmyndigheten (Havs- och vattenmyndigheten, 2019). En uppdatering av underlaget genomfördes av kustlänsstyrelserna under hösten 2022. Underlaget visar naturtyper och arter som är förekommande och representativa för respektive havsplaneområden. Bedömningen baseras på följande kriterier:

- Området utgör Marine Protected Area, MPA) enligt de regionala havsmiljökonventionerna Helcom (Konventionen för skydd av Östersjöområdets miljö) och Ospar (Konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten), men är inte skyddat genom svensk lagstiftning.
- Området har bekräftade naturvärden eller hänsynsbehov enligt flerfaldiga underlag. Det avser underlag som rör naturvärdeskartering och miljöpåverkan. Det ingår även underlag om områden viktiga för arter och ekosystem i ett framtida förändrat klimat, så kallade klimattillflykter.
- Området har bekräftade naturvärden eller hänsynsbehov utifrån enskilt underlag. Underlagen som ligger till grund för bedömningen visar på låg osäkerhet.
- Området har bekräftade naturvärden med hög ursprunglighet. Ursprunglighet definieras som områden med förhållandevis låg miljöpåverkan samtidigt som de ekologiska värdena är höga.
- Området är i en planeringsprocess för att bli ett marint skyddat område till exempel Natura 2000-område, naturreservat eller nationalpark. Beslutade skyddade områden får användningsbeteckningen stora N.

Marina naturreservat och nationalparker bedöms vara av allmänt intresse av väsentlig betydelse. Dessa områden ingår i det marina områdesskyddet tillsammans med Natura 2000-områden.

Även planerade marina områdesskydd av typerna Natura 2000 och marina naturreservat utgör allmänt intresse av väsentlig betydelse.

Vissa områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse omfattas idag inte av befintligt områdesskydd. Havsplanerna bidrar till att uppmärksamma och stärka potentiella ekologiska sammanhang mellan områden som omfattas av ett marint skydd och områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse genom att identifiera de senare. Planeringen förstärker således förutsättningarna för en sammanhängande grön infrastruktur, genom områden som är viktiga för att bevara ekosystemtjänster.

Havsplanernas områden med användning natur

De områden som anges med mest lämplig användning natur bygger på riksintressen enligt 4 kapitlet 8 § miljöbalken, det vill säga Natura 2000-områden, riksintresseanspråk för naturvård enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken och riksintresseanspråk för yrkesfisket avseende lek- och uppväxtområden enligt 3 kapitlet 5 § miljöbalken. När områden anges för användning natur innebär detta en vägledning om att intresset har företräde i planering och tillståndsprövning i de områdena.

Naturvärden som behöver skyddas kan även finnas i andra områden. Det gäller till exempel arter och livsmiljöer skyddade enligt art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet (92/43/EEG, 2009/147/EG).

Miljöövervakningsstationer finns på specifika platser i havet. Med anledning av havsplanernas skala redovisas inte platserna i havsplanerna. Stationerna bör dock beaktas i planering, förvaltning och tillståndsprövning.

Havsplanernas områden med särskild hänsyn till höga naturvärden

Områden som anges med särskild hänsyn till höga naturvärden baseras på identifierade allmänna intressen av väsentlig betydelse som är beskrivna ovan. I områden med särskild hänsyn till höga naturvärden kan det finnas särskilda behov av framtida åtgärder vid förvaltning, planering och tillståndsprövning för att säkerställa ekosystemtjänster kopplade till områdenas värden, strukturer och förutsättningar. Särskild hänsyn till höga naturvärden kan bland annat innebära att verksamheter anpassas till platser och tidsperioder som minimerar direkt, indirekt eller kumulativ skada på naturvärden. Det kan exempelvis handla om:

- att Försvarsmakten vid planering av sin verksamhet samråder med kommuner och länsstyrelser om de lokala förutsättningarna och anpassar övningar och aktiviteter till platser och tidsperioder så att höga naturvärden inte skadas
- anpassning i utformning och teknik av anläggningar för energiutvinning eller anpassning av anläggningsarbeten och drift till särskilda tidsperioder
- införande eller utökande av marint områdesskydd
- fiskereglering avseende områden, redskap eller tid för fångstupptag
- anpassning av hastighet, maximalt djupgående eller tidpunkt för sjötrafiken.

Naturvärden att ta hänsyn till kan även finnas i andra områden. Det gäller till exempel arter och livsmiljöer skyddade enligt art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet.

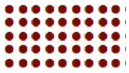
Sandutvinning

Rekommendation där det anges som mest lämplig användning

Sandutvinning

Område för sandutvinning. Förutsättningar för sandutvinning och god tillgänglighet för fartyg vid utvinning ska bibehållas.

Utredningsområde sandutvinning

Område med goda förutsättningar för sandutvinning där vidare utredning krävs för att avgöra om användning sandutvinning är den mest lämpliga.

Behov

Uttag av naturgrus på land ska minska som ett led i att säkra Sveriges grundvatten och uppfylla miljökvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet*. Naturgrus bygger upp många naturliga grund- och dricksvattenreservoarer och har ofta höga natur- och kulturvärden. Bergkross är det främsta ersättningsmaterialet för naturgrus i strävan att minska uttaget av naturgrus. Det finns en del användningsområden, såsom till den fina fraktionen i betong, där det i dagens läge är kostsamt eller kräver mycket energi att producera ersättningsmaterial från krossat berg samt generar restprodukter. Inom dessa användningsområden kan marin sand och grus ersätta naturgrus från land.

Marin sand och grus kan också användas för att motverka den kusterosion som sker längs några kustavsnitt i södra Sverige. Att sanden utvinns nära där den ska användas är fördelaktigt med tanke på kostnader och miljöeffekter av långa transporter.

Områden med riksintresseanspråk

Fyndigheter som innehåller värdefulla ämnen eller material kan pekas ut som riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet 7 § miljöbalken. Det är Sveriges geologiska undersökning, SGU, som kan peka ut riksintresseanspråken. Inga riksintresseanspråk för sand finns i havsplaneområdena.

Områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse

Utifrån ett regeringsuppdrag har Sveriges geologiska undersökning identifierat områden där det finns möjligheter till ett miljömässigt hållbart uttag av marin sand och grus av rätt kvalitet. Den miljömässiga hållbarheten bedöms utifrån flera aspekter (Sveriges geologiska undersökning, 2017):

- Området får inte vara för kustnära eftersom detta riskerar förändringar i sedimentdynamiken, vilket kan orsaka ökad kusterosion.
- Solljusexponerade grunda biologiskt produktiva och känsliga områden ska undvikas.
- Biologisk mångfald ska bevaras och ekosystemen i och kring täkten får inte påverkas i sådan grad att förmågan att leverera ekosystemtjänster försvinner eller oåterkalleligt minskar

De identifierade områdena bedöms i havsplaneringsprocessen vara allmänna intressen av väsentlig betydelse då sandutvinning i havet anses viktigt i arbetet med klimatanpassning, för att nå miljökvalitetsmål samt för materialförsörjningen.

Havsplanernas områden med användning sandutvinning

De områden som anges som användning sandutvinning bygger på i havsplaneringsprocessen identifierade områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse. De områden som anges lämpliga för sandutvinning i havsplanerna behöver utredas vidare i vilka delar av områdena som hållbar utvinning kan möjliggöras, med utgångspunkt i det underlag som tagits fram av Sveriges geologiska undersökning och Havs- och vattenmyndigheten.

När områden anges för användning sandutvinning innebär detta en vägledning om att intresset har företräde i planering och tillståndsprövning i de områdena. Områdena behöver utvärderas noggrant, bland annat när det gäller fysiska, kulturhistoriska och biologiska aspekter innan en täktverksamhet kan komma till stånd. Kontinuerlig utvärdering med hjälp av lämpliga kontrollprogram är också nödvändig.

Större delen av den yta som pekas ut som områden för sandutvinning i havsplanerna finns i södra Sverige där förbrukningen av naturgrus är stor samtidigt som tillgången till naturgrus på land är begränsad. Södra Sverige förväntas fortsatt ha ett expansivt byggande. De marina förutsättningarna, förhållandevis låga transportkostnader till förbrukningsområden samt höga kostnader för annat ersättningsmaterial motiverar sandutvinning som användning i delar av havsområdena. Ett annat motiv är behov av sand för att motverka kusterosion i södra Sverige.

Havsplanernas områden med användning utredningsområde sandutvinning

I områden där sandutvinning förväntas kräva så kallat Natura 2000-tillstånd enligt 7 kapitlet 28 a § miljöbalken anges området som utredningsområde sandutvinning.

Sjöfart

Rekommendation där det anges som mest lämplig användning

Sjöfart

Område med särskild betydelse för sjöfart. Förutsättningar för sjöfartsverksamhet ska bibehållas och trafiksäkerhet med tillräckliga manöverutrymmen ska beaktas.

Utredningsområde sjöfart

Område för vidare utredning för att avgöra om användning sjöfart är den mest lämpliga.

Behov

Det övergripande transportpolitiska målet är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Effektiva, hållbara och kapacitetsstarka godstransporter är en prioriterad fråga för regeringen. Några av syftena med den nationella planen för transportsystemet 2022–2033 är att främja överflyttningen av godstransporter från väg till järnväg och sjöfart, att minska transportsektorns miljöpåverkan

och att skapa förutsättningar för att utveckla morgondagens transportsystem. Sjöfarten har stor betydelse för en fungerande försörjning av Sverige med varor och tjänster, vilket även har relevans för totalförsvaret.

Områden med riksintresseanspråk

Trafikverket pekar ut områden med riksintresseanspråk för kommunikationer avseende sjöfart enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken.

Områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse

Stråk som utgör särskilt viktiga länkar mellan Sverige och grannländerna bedöms vara allmänna intressen av väsentlig betydelse.

Havsplanernas områden med användning sjöfart

De områden som anges som användning sjöfart bygger på riksintresseanspråk för sjöfart och i havsplaneringsprocessen identifierade områden av allmänt intresse av väsentlig betydelse för sjöfart. Sjöfart bedrivs i alla havsområden. På grund av olika faktorer sker dock stora delar av framför allt den internationella trafiken med större fartyg i vissa avgränsade stråk. Dessa stråk utgör enbart rekommendationer. Fartygstrafik av mycket stor vikt för Sverige kan förekomma och förekommer alltså även utanför de stråk som anges som användning sjöfart i havsplanerna.

När områden anges för användning sjöfart innebär detta en vägledning om att intresset har företräde vid planering och tillståndsprövning i de områdena. Dessa områden representerar de stråk som är av störst betydelse för att effektiva, säkra och tillgängliga sjöfartstransporter ska kunna bibehållas och utvecklas, men begränsar inte sjöfarten till dessa stråk. Sjöfarten i sin helhet har betydligt större ytanspråk än plankartans stråk för att fungera väl.

Att sjöfarten har tillträde till och använder även andra områden är en förutsättning för att de i havsplanerna utpekade stråken kan ha en så begränsad geografisk yta. Fartyg har rätt till oskadlig genomfart i territorialhavet enligt havsrätten. Den internationella sjöfarten regleras framför allt av Internationella sjöfartsorganisationen (International Maritime Organization, IMO).

I Bottniska viken råder särskilda förutsättningar vintertid med tjock och omfattande havsis. Detta påverkar förutsättningarna för sjöfarten som behöver stora ytor för att säkra framkomligheten. Detta bör beaktas vid etablering av vindkraft och andra fasta installationer till havs. Det saknas samlad kunskap om hur havsbaserad vindkraft påverkar isbildning, förutsättningar för isbrytning och vintersjöfart. Havs- och vattenmyndigheten har initierat en utredning för att förbättra denna kunskap.

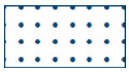
Det ska finnas ett säkerhetsavstånd mellan en vindkraftspark och ett fartygsstråk eller en farled. Storleken på säkerhetsavståndet är beroende av vilken trafik som trafikerar stråket men även de geografiska förutsättningarna. Hur stort avstånd som behövs i ett enskilt projekt fastställs i tillståndsprocessen för vindkraftsanläggningen. Säkerhetsavståndet ligger inom området för energiutvinning, det vill säga utanför avgränsningen för användning sjöfart, och redovisas inte i plankartan. Havsplanen vägleder inte om specifika säkerhetsavstånd.

Havsplanernas områden med användning utredningsområde sjöfart

Där områden anges som användning utredningsområde sjöfart behöver det utredas vidare om sjöfart är den mest lämpliga användningen. Det anges där fler än en användning har anspråk i samma område och mer utredning av de aktuella användningarnas behov på platsen krävs innan beslut om mest lämplig användning kan fattas. Riksintresseanspråk för sjöfart finns kvar även om riksintresseanspråket motsvaras av utredningsområde sjöfart. Användning utredningsområde sjöfart anges också där det saknas tillräckligt underlag för att avgränsa den närmare sträckningen av användningen.

Yrkesfiske

Rekommendation där det anges som mest lämplig användning

Yrkesfiske

Område för yrkesfiske. Förutsättningar för att bedriva yrkesfiske ska bibehållas. God tillgänglighet för yrkesfiskefartyg till hamnar och fiskeområden lämpliga utifrån variationer över säsonger och år ska beaktas.

Behov

Yrkesfisket är en maritim näring med betydelse för livsmedelsförsörjning och livsmedelsproduktion. Yrkesfisket ger också upphov till landbaserade arbetstillfällen inom hamnverksamhet och beredningsindustri, vilket bidrar till livskraftiga skärgårdssamhällen som upprätthåller identitet och kulturmiljö. Att upprätthålla en hållbar matproduktion med livsmedel med högt näringsvärde är viktigt för samhället. Fisk från vårt närområde är ett betydelsefullt bidrag till vår livsmedelsförsörjning. Behoven förutsätter att god miljöstatus i havet nås och upprätthålls samt att de ekosystemtjänster som fisket är beroende av säkerställs. Yrkesfisket kräver relativt stora ytor eftersom olika fångstmetoder och målarter innebär olika fiskeområden som förändras mellan olika årstider, från år till år och över längre tid.

Områden med riksintresseanspråk

Havs- och vattenmyndigheten pekar ut områden med riksintresseanspråk för yrkesfisket avseende fångstområden och landningshamnar enligt 3 kapitlet 5 § miljöbalken. Havs- och vattenmyndigheten arbetar under 2024 med en översyn och aktualisering av hamnar med riksintresseanspråk för yrkesfisket.

Havsplanernas områden med användning yrkesfiske

Användning yrkesfiske baseras huvudsakligen på riksintresseanspråk avseende fångstområden. En mindre del av ett område i Skagerrak baseras på allmänt intresse av väsentlig betydelse för yrkesfiske.

Riksintresseanspråk för yrkesfisket avseende lek- och uppväxtområden ingår i områden med användning natur i havsplanerna. Potentiellt viktiga områden för fiskhabitat utanför riksintresseområden ingår i områden med särskild hänsyn till höga naturvärden.

Hur yrkesfisket bedrivs och vilka redskap som används kan komma att förändras i framtiden, exempelvis på grund av beståndsförändringar eller teknisk utveckling av redskap. Det kan också komma att förändras av att det införs restriktioner som rör ett specifikt fiske eller fiskemetod.

När områden anges för användning yrkesfiske innebär detta en vägledning om att intresset har företräde i planering och tillståndsprövning i de områdena. Yrkesfiske bedrivs även i andra områden och vid tillståndsprövning är det därför viktigt att söka uppdaterad information om fisket i det aktuella området.

Data- och telekablar

Utläggning av data- och telekablar, kraftkablar, rörledningar och gasledningar ska möjliggöras där det är lämpligt. Drift och underhåll av data- och telekablar, kraftkablar, rörledningar och gasledningar ska alltid möjliggöras. Detta gäller för hela planområdet. Det finns inga områden angivna för data- och telekablar i havsplanerna.

Det saknas övergripande sektorplanering för data- och telekablar. Platser för nedläggning av sådana kablar bör stämmas av tidigt vid projektering av kabelläggning för att minska konflikterna med andra anspråk.

Geologisk lagring av koldioxid

Enligt beräkningar finns en betydande kapacitet för koldioxidlagring i Sverige och inom svensk ekonomisk zon (Sveriges geologiska undersökning, 2016). Det behövs emellertid mer data och kunskap innan några områden för lagring kan föreslås i havsplanerna.

Vattenbruk

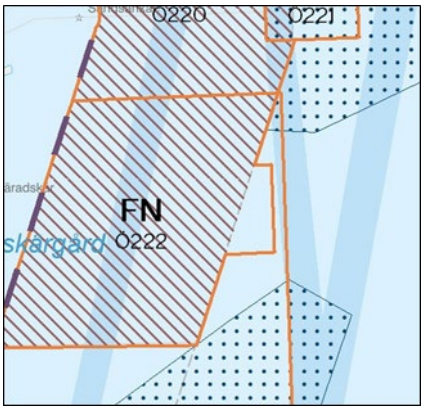
I dagsläget finns ingen samlad nationell kartläggning av möjliga geografiska utvecklingsområden för vattenbruk i planområdet. I Jordbruksverkets och Havs- och vattenmyndighetens handlingsplan för utveckling av svenskt vattenbruk 2021 - 2026 syftar en åtgärd till att underlätta identifiering och planering av lämpliga områden för olika former av hållbart vattenbruk (Jordbruksverket, 2021). Nya planeringsunderlag tillsammans med utvecklad odlingsteknik kan på sikt bidra till bättre planeringsförutsättningar för vattenbruk i planområdet. I detta skede skapar havsplanerna beredskap för vattenbruk, men anvisar inga specifikt avgränsade områden avsedda för vattenbruk.

2.4. Vägledning om samexistens

Havsplanerna ska främja samexistens mellan olika verksamheter och användningsområden. Att havsplanerna anger samexistens skapar flexibilitet och uppmuntrar verksamheter till ömsesidig anpassning och utveckling. Samexistensen kan också leda till synergieffekter. Övervägandena nedan syftar till att vägleda om hur samexistens kan fungera och förklara hur havsplanerna förhåller sig till samexistens mellan de olika användningar som anges. De är grupperade under två rubriker beroende på graden av anpassning som vanligen bedöms nödvändig för samexistens – viss anpassning och mer anpassning. För att samexistensen ska kunna fungera kan exempelvis vissa verksamheter behöva regleras ytterligare eller särskilda villkor föreskrivas av

tillståndsprövande myndigheter. Det kan även handla om särskilda föreskrifter som kan behövas för att syftet med havsplanerna ska uppnås och som regeringen beslutar om enligt 4 kapitlet 10 § andra stycket miljöbalken.

Samexistens mellan användningar kan bedömas vara möjlig på en plats medan det på en annan plats inte bedöms fungera. På liknande sätt kan samexistens bedömas vara möjlig i ett övergripande perspektiv men inte inom planeringens tidshorisont eller på en specifik plats. När användningar inte bedöms kunna samexistera ges ett intresse företräde.

Figur 2.4-1 Exempel på hur samexistens kan se ut i plankartan. I plankartan redovisas samexistens genom att användningar överlappar. I området Ö222 samexisterar användningarna försvar (F), natur (N), friluftsliv (snedställda sträck), och sjöfart (blå linjer).

Där samexistens kan kräva viss anpassning

Försvar och sjöfart

Havsplanerna anger samexistens mellan försvar och sjöfart. Sjöfart kan ofta bedrivas utan begränsning inom ett sjöövningsområde. När försvarsövningar pågår kan ett sjöövningsområde behöva avlysas tillfälligt.

Försvar och yrkesfiske

Havsplanerna anger samexistens mellan försvar och yrkesfiske. Yrkesfiske kan ofta bedrivas utan begränsning inom ett försvarsområde. När försvarsövningar pågår kan ett sjöövningsområde behöva avlysas tillfälligt. Försvarsövningar kan emellertid påverka yrkesfiskets resurser genom fiskdödlighet och påverkan på lek- och uppväxtområden.

Kultur och natur

Havsplanerna anger samexistens mellan kultur och natur. Kulturmiljöer är ofta väl integrerade i naturen. Naturvårdsinsatser, exempelvis hantering av marint skräp och borttagning av förlorade fiskeredskap, kan skada fornlämningar om de utförs med ovarsamma metoder. Vrak kan i vissa fall utgöra ett kulturvärde samtidigt som de kan påverka miljön negativt.

Kultur och friluftsliv

Havsplanerna anger samexistens mellan kultur och friluftsliv. Kulturmiljöer är ofta en del av de värden som utgör grunden för friluftsliv eller gör ett område attraktivt för besökare. Detta bidrar till synergieffekter, men en hög besöksintensitet kan också ha negativ påverkan på kulturmiljön. Det

finns ett stort värde i att tillgängliggöra kulturarvet under vattnet, bland annat för dykare. Dykning och annat friluftsliv, som sportfiske och båtliv, kan dock innebära en risk för att kulturmiljön under vatten skadas.

Natur och friluftsliv

Havsplanerna anger samexistens mellan natur och friluftsliv. Naturen är ofta en del av de värden som utgör grunden för friluftsliv eller gör ett område attraktivt för besökare. Detta bidrar till synergieffekter, men en hög besöksintensitet kan också medföra påverkan på naturvärdena. Exploatering av natursköna platser för turismverksamheter kan, liksom fritidsfiske och buller från fritidsbåtar, vattenskotrar och andra aktiviteter, innebära en konflikt med naturvårdsintressen.

Friluftsliv och sandutvinning

Sandutvinning kan medföra negativ påverkan på naturvärden som i sin tur kan förändra förutsättningarna för friluftsliv. Samtidigt kan en ökad trafik vid borttransportering av sanden påverka förutsättningarna för friluftsliv negativt. Sandutvinning, och därmed transporterna, sker dock som regel under begränsade perioder.

Friluftsliv och yrkesfiske

Havsplanerna anger samexistens mellan friluftsliv och yrkesfiske. Yrkesfisket utgör grunden för fiskesamhällen utmed kusten som är attraktiva för friluftsliv. Intressekonflikter kan finnas mellan fritidsfiske och yrkesfiske om man vill fiska på samma plats med redskap som inte fungerar tillsammans eller genom konkurrens av fiskeresursen.

Sandutvinning och sjöfart

Havsplanerna anger samexistens mellan sandutvinning och sjöfart. Sandutvinning kan alstra viss trafik och medföra hinder för framkomligheten för sjöfarten. Sandutvinning sker dock under begränsade perioder, vilket gör att påverkan begränsas.

Sjöfart och yrkesfiske

Havsplanerna anger vanligen samexistens mellan sjöfart och yrkesfiske. Yrkesfiske med rörliga redskap fungerar ofta med viss anpassning i områden med sjöfart, men kan ibland försvåras vid intensiv fartygstrafik eller trafikseparering.

Där samexistens kan kräva mer anpassning

Energiutvinning och försvar

Energiutvinning och försvarsintresset är i många områden svåra att kombinera eftersom vindkraftparker kan ha stor inverkan på Försvarsmaktens anläggningar och verksamhet. Vindkraftsetableringar kan påverka Försvarsmaktens fasta och flygburna system samt undervattenssensorer genom att orsaka akustiska störningar och blockering och reflexer av de elektromagnetiska signalerna som används av radarsystem och radiolänkar. Vindkraftverkens höga höjder och hindersbelysning kan också påverka luftfarten negativt (Odell m.fl., 2022). I andra länder i närområdet har det gått att kombinera försvarsintresset med energiutvinning på ett annat sätt, antingen genom att förbjuda energiutvinning i begränsade områden, eller genom att

kombinera intressena. För samtliga energiområden anges i havsplanen särskild hänsyn till totalförsvarets intressen.

Energiutvinning och kultur

Energianläggningar till havs kan påverka kulturmiljövärden och landskapsbild negativt. Påverkan kan även ske nattetid i mörker på grund av hindersbelysning. Storskaliga vindkraftparker i närheten av kusten kan komma att dominera en plats och därigenom påverka de värden som visar på viktiga historiska skeenden och som tidigare gett platsen dess karaktär. Anläggningar som fundament eller kablar på havsbotten kan ha negativ inverkan på fornlämningar. I anläggningsfasen kan påverkansområdet på havsbotten vara betydligt större än själva exploateringsområdet. Arkeologiska utredningar och undersökningar kan krävas.

Lokalisering och anpassningsåtgärder vid utformning av energianläggningar kan begränsa negativ påverkan. Inom områden som omfattas av riksintresse enligt 4 kapitlet 3 § miljöbalken är det inte tillåtet med tillståndspliktig vindkraft, med undantag för Öland. I sådana områden anger havsplanerna inte energiutvinning.

Energiutvinning och natur

Bedömningen av möjligheten till samexistens görs ur ett helhetsperspektiv som också tar hänsyn till sammanlagda, kumulativa, effekter av energiområden eller andra planerade verksamheter i närområdet ur ett långsiktigt perspektiv. Vid tillståndsprövningen av en verksamhet som kan ha en betydande påverkan på ett Natura 2000-område ska en bedömning göras om verksamheten är förenlig med bestämmelserna i 7 kapitlet 28b–29 §§ miljöbalken. Tillståndsprövningen sker på en mer detaljerad nivå än havsplaneringens översiktliga bedömningar.

Energiutvinning i form av vindkraftsanläggningar till havs kan påverka fågel och fladdermöss, däggdjur samt bottenmiljön negativt. Under anläggningsfasen uppstår vanligen undervattensbuller från pålning och trafik som kan påverka djurlivet negativt. Under driftsfasen uppstår ljud som kan påverka djurlivet. Anläggningen i sig kan utgöra hinder för fågel eller fladdermöss. Under avvecklingsfasen uppstår vanligen undervattensbuller från arbete och trafik som kan påverka djurlivet negativt. Kablar längs botten kan skada värdefulla naturmiljöer och elektriska kablar som genererar elektromagnetiska fält kan påverka marina organismer i olika utsträckning. Vindkraftverken kan samtidigt utgöra konstgjorda rev som skapar skyddade födosöksområden för fisk.

Havsbaserad vindkraft kan använda sig av olika mitigeringsmetoder för att minska påverkan på naturvärden, både i anläggningsfasen och driftsfasen. Sådana åtgärder kan leda till att samexistens är möjlig.

Utredning pågår avseende om vindkraftsetableringar kan påverka strömningar och skiktningar av havsvattnet och i vilken grad det i sin tur kan påverka hydrografi.

Energiutvinning och friluftsliv

Energietableringar kan påverka de upplevelsevärden som finns i landskapet. Det kan handla om påverkan av ljud, ljus och skuggor från vindkraftverk och visuell påverkan på landskapet i form av att till exempel en fri sikt mot horisonten bryts. Energiområden kan minska tillgängligheten till havsområden som är attraktiva utifrån friluftslivssynpunkt. Energiområden kan samtidigt utgöra landmärken och turistmål. Fritidsfiske kan påverkas negativt av minskad tillgänglighet till

fiskeområden samtidigt som vindkraftverken kan utgöra konstgjorda rev som skapar goda förutsättningar för fisk.

Energiutvinning och sandutvinning

Energiutvinning med vindkraftverk kan behöva stabil botten för grundsättning. Vid sandutvinning sugs eller grävs sand upp från botten, vars stabilitet då förändras. Sandutvinningen är också beroende av tillgänglighet för transporter. Havsplanen anger i huvudsak inte energiutvinning och sandutvinning i samma område.

Energiutvinning och sjöfart

Havsplanerna anger vanligen inte energiutvinning och sjöfart i samma område. Vilket intresse som ges företräde beror på vilken av användningarna som bedöms mest lämplig på den specifika platsen och om behoven bedöms kunna tillgodoses någon annanstans. På flera platser bedöms sjöfartens framkomlighet tillgodoses inom närliggande områden.

Det är i flera fall möjligt att anpassa utformningen av vindkraftparkerna på ett sådant sätt att sjöfartens framkomlighet inte påverkas negativt. Sjöfarten kan dock vanligen inte passera genom ett område med fasta anläggningar som en vindkraftpark om området är litet eller verken står tätt. Havskablar kan påverka möjligheterna till nödankring och därför komma i konflikt med sjöfarten, särskilt i livligt trafikerade farleder. Det finns också ett särskilt behov av förbättrad kunskap när det gäller den havsbaserade vindkraftens påverkan på isbildning och förutsättningar för isbrytning och vintersjöfart i Bottniska viken. Havs- och vattenmyndigheten har initierat en utredning för att förbättra denna kunskap.

Energiutvinning och yrkesfiske

Havsbaserad vindkraft försvårar för navigation och yrkesfiske inom området. Flytande vindkraft bedöms inte kunna samexistera med yrkesfiske. Installation av bottenfasta fundament försvårar att använda både aktiva och passiva redskap i olika grad. Pelagiskt yrkesfiske bedöms inte kunna samexistera med bottenfasta fundament. Anpassning av vindkraftparkens utformning eller fiskeredskap kan påverka möjligheterna till samexistens. Internationella exempel har visat på ett minskat fiske även inom anpassade vindkraftsparker. Utveckling inom både juridiska och tekniska frågor krävs för att främja samexistens (Havs- och vattenmyndigheten, 2023).

Försvar och kultur

Havsplanerna anger vanligen samexistens mellan försvar och kultur. I havet kan försvarsverksamhet innebära risk för negativ påverkan på kulturlämningar och kulturlandskap på havsbotten. Försvarsanläggningar kan samtidigt utgöra en del av det kulturhistoriska arvet vid kusten.

Försvar och natur

Havsplanerna anger vanligen samexistens mellan försvar och natur. I de fall samexistens bedöms olämpligt ges ett intresse företräde. Om området är ett Natura 2000-område gäller miljöbalkens regler om verksamhet i Natura 2000-områden. Försvarsverksamhet kan innebära trafik, buller, sprängningar och andra aktiviteter som riskerar att påverka naturvärden negativt. Den militära marina verksamheten kan behöva anpassas så att skada på naturvärden minimeras.

Försvar och friluftsliv

Havsplanerna anger i huvudsak samexistens mellan försvar och friluftsliv. Försvarsverksamhet kan innebära buller, trafik, sprängningar, avlysning och andra aktiviteter som riskerar att påverka friluftsliv negativt. Verksamheterna kan ibland anpassas till varandra för att minska de negativa effekterna.

Försvar och sandutvinning

Havsplanerna anger i huvudsak inte samexistens mellan försvar och sandutvinning. Totalförsvarets intressen ges företräde enligt 3 kapitlet miljöbalken. Försvarsverksamhet som till exempel medför ammunitionsrester kan medföra att sanden inte är tjänlig för utvinning.

Kultur och sandutvinning

Forn- och kulturhistoriska lämningar på havsbotten kan påverkas negativt av sandutvinning som innebär förändring av havsbotten. Arkeologiska undersökningar kan krävas.

Kultur och sjöfart

Havsplanerna anger samexistens mellan kultur och sjöfart. Sjöfarten har gett upphov till flera av de kulturmiljöer som vi har i dag samt fornlämningar i form av vrak. Fartygsstråk och farleder som är intensivt trafikerade kan innebära utsläpp, förändrad landskapsbild och muddring som påverkar kulturvärden negativt. Sjöfart kan leda till erosion som blottlägger, slipar och transporterar bort exponerade delar av en lämning. Sjöfart kan också medföra att grunt belägna lämningar skadas av ankare eller fartygsskrov.

Kultur och yrkesfiske

Yrkesfisket är i flera fall en näring som har bidragit till värdefulla kulturmiljöer, till exempel fiskesamhällen som är en del av kulturarvet. Fiske med aktiva redskap som trålning kan påverka kulturlämningar på havsbotten negativt.

Natur och sandutvinning

Havsplanerna anger samexistens mellan natur och sandutvinning i de fall bedömningen är att sådan samexistens kan vara möjlig. Vid tillståndsprövningen av en verksamhet som kan ha en betydande påverkan på ett Natura 2000-område kommer en bedömning göras av om verksamheten är förenlig med bestämmelserna i 7 kapitlet 28b–29 §§ miljöbalken. Tillståndsprövningen sker på en mer detaljerad nivå än havsplaneringens översiktliga bedömningar. Sandutvinning kan påverka de naturvärden som finns i ett område, särskilt om de är koncentrerade till bottenmiljön. Att utvinningen är lokal, sker inom korta tidsperioder och utförs med relativt skonsam teknik kan begränsa påverkan.

Natur och sjöfart

Havsplanerna anger vanligen samexistens mellan natur och sjöfart. Sjöfart kan innebära belastningar på naturen i form av undervattensbuller, muddring, erosion, utsläpp och oljeutsläpp. Samtidigt kan sjöfart, om den optimeras, utgöra ett klimateffektivt transportmedel i jämförelse med andra transportmedel.

Natur och yrkesfiske

Havsplanerna anger vanligen samexistens mellan natur och yrkesfiske. Fiske kan ha stora effekter på de marina ekosystemen, främst på de arter man har för avsikt att fånga, men även på andra arter och habitat som det kan finnas behov av att skydda. Yrkesfiske som utförs med aktiva redskap som bottentrål eller som medför bifångst av skyddade och hotade arter kan innebära negativ påverkan på naturvärden. I vissa fall medför inte yrkesfisket någon påverkan, och ofta finns det möjligheter att anpassa fångstmetoder så att påverkan på naturvärden begränsas. Anpassning av fiskemetod är en vanligt förekommande åtgärd inom fiskförvaltningens regleringsarbete, men det finns även många andra sätt att anpassa yrkesfisket till naturvårdens behov. I vissa fall tillåts inte att fiske bedrivs.

Friluftsliv och sjöfart

Havsplanerna anger samexistens mellan friluftsliv och sjöfart. Sjöfart är i flera fall en näring som har bidragit till miljöer som är attraktiva att besöka. Sjöfarten kan också bidra med god tillgänglighet. Fartygsstråk som är intensivt trafikerade kan dock innebära störningar som buller och utsläpp eller utgöra barriärer för till exempel fritidsfiske och fritidsbåtstrafik.

Sandutvinning och yrkesfiske

Havsplanerna anger vanligen samexistens mellan sandutvinning och yrkesfiske. Sandutvinning påverkar bottenmiljön som i sin tur kan påverka fiskens livsmiljöer och därmed de fiskbestånd yrkesfisket nyttjar. Påverkan är dock vanligen lokal och tidsbegränsad, vilket i vissa fall kan ge utrymme för anpassning till exempel genom att undvika perioder då området är viktigt för fisken, såsom under lek.

3. Bottniska viken: Vägledning och överväganden

Allmänt om havsplaneområdet

Här finns en sammanfattning av planeringens huvuddrag för havsplaneområdet. Inriktningen för användningen och överväganden för havsplaneområdets havsområden redovisas också.

Plankartan ska tolkas i den ungefärliga skalan mellan 1:700 000 och 1:1 000 000. Gränserna och markeringarna i kartan är översiktliga utifrån havsplanernas strategiska nivå.

Utläggning av data- och telekablar, kraftkablar, rörledningar och gasledningar ska möjliggöras där det är lämpligt. Drift och underhåll av data- och telekablar, kraftkablar, rörledningar och gasledningar ska alltid möjliggöras. Detta gäller för hela planområdet.

I Bottniska viken finns tre havsområden:

• Bottenviken

• Norra Bottenhavet och Norra Kvarken

• Södra Bottenhavet.

Förnybar elproduktion

Havsplanerna ska bidra till att nå samhällsmålet om 100 procent fossilfri elproduktion år 2040. Förutsättningarna för energiutvinning i form av vindbruk i Bottniska viken skiljer sig till viss del från övriga havsplaneområden. Intressekonflikterna med natur, yrkesfiske och försvar är generellt lägre och även sjöfarten är mindre intensiv i dessa havsområden. Bottenviken får varje år isvinter och även vid så kallade lindriga isvintrar så bildas havsis i princip i hela havsområdet. Det saknas samlad kunskap när det gäller den havsbaserade vindkraftens påverkan på isbildning och förutsättningarna för isbrytning och vintersjöfart i Bottniska viken (Sjöfartsverket, 2022). Havs- och vattenmyndigheten har initierat en utredning för att förbättra denna kunskap. Vindförutsättningarna är något sämre i Bottniska viken jämfört med Östersjön och Västerhavet, men fortfarande generellt sett goda. I vissa områden i Bottniska viken finns dock så stark konkurrens mellan vindbruk och andra användningar, exempelvis olika naturvärden eller försvarsintressen, att samexistens inte bedöms gå att uppnå.

Utgångspunkten för planeringen har varit uppdaterade underlag för nya eller ändrade områden för energiutvinning i havsplanerna (Energimyndigheten, 2023). Planeringen av områden med energiutvinning bygger på en helhetsbedömning av hur havsplanen bäst kan bidra till att energimålen nås. Områden med energiutvinning föreslås både i utsjön och i mer kustnära områden. Vissa föreslagna områden berörs av Natura 2000-lagstiftningen, vilket innebär att vindkraftsetablering endast kan tillåtas där, om den inte riskerar att skada eller störa de livsmiljöer som i området avses skyddas eller medför att de arter som ska skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arten i området. Av de föreslagna energiutvinningsområdena i Bottniska viken betecknas tre som utredningsområden, E(utr) i plankartan. Skälet är osäkerheter kring vindkraftens påverkan på migrerande fågel.

Nära kusten utanför havsplanens gränser kan havsbaserad vindkraft i en begränsad utbredning vara lämplig. På grund av havsplanens övergripande skala bedöms inte energiutvinning under en viss storlek. Mindre, kustnära etableringar behöver bedömas ur ett lokalt perspektiv.

Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. Föreslagna områden med användning energiutvinning i Bottniska viken innebär risk för sammanlagd, kumulativ påverkan på totalförsvarets intressen. Den risken ska beaktas vilket kan innebära begränsningar för utbyggnadens omfattning, samlat eller i enskilda områden. I alla föreslagna områden med användning energiutvinning anges därför särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Med undantag för fyra energiområden anges särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden i samtliga energiområden. Värdena tar sin utgångspunkt i platser på land samt forn- och kulturhistoriska lämningar på havsbotten som kan påverkas av installationer till havs. I vissa av områdena anges även särskild hänsyn till höga naturvärden. Det innebär att det finns särskilda behov av framtida åtgärder vid förvaltning, planering och tillståndsprövning för att säkerställa ekosystemtjänster kopplade till områdenas värden, strukturer och förutsättningar.

Havsplanens vägledning är att områden för energiutvinning bör kunna tas i anspråk så att det motsvarar sammanlagt 120 TWh årlig elproduktion i de tre havsplaneområdena, vilket motsvarar cirka 40 procent av den sammanlagda ytan angiven i områden för energiutvinning och utredningsområde energiutvinning.

Goda förutsättningar för olika verksamheter

Bottniska viken är det av Sveriges tre havsplaneområden som är minst belastat av mänsklig påverkan samtidigt som miljötillståndet fortfarande behöver förbättras för att god miljöstatus ska uppnås. Här finns stora områden med höga frilufts- och naturvärden och goda förutsättningar för olika verksamheter. Bland annat ligger många stora och viktiga industrier i norra Sverige, vilka använder sjövägen för sina transporter. I stora delar av Bottniska viken finns områden med goda förutsättningar för fossilfri energiutvinning i form av vindkraft till havs. Det finns ett område i norra Bottenviken som kan vara lämpligt för utvinning av sand. Sveriges totalförsvar har intressen i havsplaneområdet, bland annat i form av ett sjöövningsområde i norra Bottenhavet samt påverkansområden i Bottenviken för verksamheter på land.

Många verksamheter i Bottniska viken bedöms fungera bra tillsammans, det vill säga att de kan samexistera. Ibland måste dock samexistensen regleras för att fungera. Det kan exempelvis handla om att områden avlyses vid försvarsövningar eller om regler för hur fartyg, till exempel fiskande fiskefartyg, får framföras i farleder som ingår i trafikseparationssystem. Sådana regleringar sker inte genom havsplanen, utan återfinns i annan lagstiftning. Det saknas samlad kunskap kring möjligheterna för samexistens mellan vintersjöfart och storskalig energiutvinning till havs. Havs- och vattenmyndigheten har initierat en utredning för att förbättra denna kunskap.

Världsarv, småskaligt fiske och värdefull natur

Världsarvet Höga Kusten är ett naturvärldsarv med främst geologiska värden där landhöjningen och istiden präglat landskapet. Tillsammans med Kvarkens skärgård på den finska sidan så bildar de en geologisk helhet och ett gränsöverskridande världsarv. Höga kusten är välbesökt av turister året om, men främst på sommaren, då turbåtar och fritidsbåtar kommer till hamnarna i området.

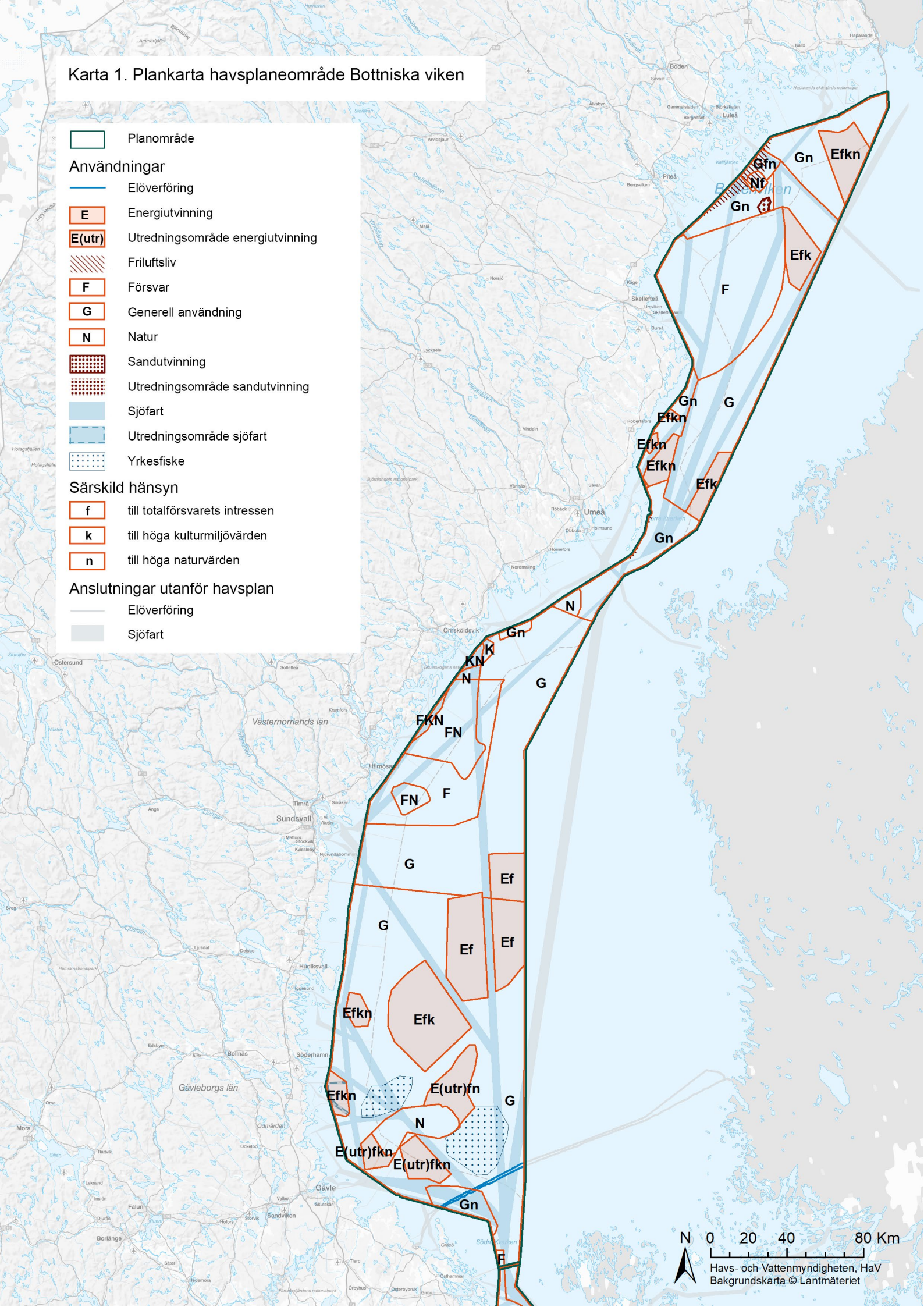
Under tidig höst infaller surströmmingspremiären som är omtalad och drar till sig många besökare.

Yrkesfisket i Bottniska viken är glest i utsjön, men tätare i de kustnära vattnen. Användning yrkesfiske anges i Södra Bottenhavet där den största koncentrationen av svenskt yrkesfiske i havsplaneområdet finns. Fisket kan komma att påverkas av föreslagna energiområden. Användning yrkesfiske i planen baseras enbart på fiske från svenska fartyg, men även finskt fiske bedrivs. Ofta sammanfaller det svenska och finska fisket geografiskt. Inom de områden som berörs av riksintresseanspråk för yrkesfiske i Bottniska vikens havsplaneområde föreslås inga överlappande energiområden.

I havsplaneområdet finns stora områden med höga naturvärden och flera av dem är naturreservat, Natura 2000-område eller riksintresseanspråk för yrkesfiske som avser lek- och uppväxtområde för fisk. Dessa har användning natur i havsplanen. Utöver dem finns områden med höga naturvärden med behov av särskild hänsyn för att fortsättningsvis kunna bidra till värdefulla ekosystemtjänster. Andra verksamheter behöver visa särskild hänsyn till de höga naturvärdena. Havsplaneområdet korsas av sträckleder för fågel. Här inryms också grundområden för födosökande sjöfågel. Situationen för vikare (ringsäl) är fortsatt kritisk.

I Norrbottens och Västerbottens län bedrivs renskötsel. Längs kusten och i skärgården utanför gränserna för Bottniska vikens havsplaneområde finns flera områden av riksintresseanspråk för rennäringen. Vid kusten finns renbetesmarker som kan påverkas genom mark- och vattenanspråk utanför havsplaneområdet kopplat till användningar i havsplanen men även indirekt genom påverkan från ljus och ljud.

Karta 1. Plankarta havsplaneområde Bottniska viken

3.1. Bottenviken

Energiutvinning

I Bottenviken finns goda förutsättningar för energiutvinning samtidigt som behovet av el är stort bland annat på grund av stora industrisatsningar. I Bottenvikens havsområde anges totalt sex områden med användning energiutvinning. Samtliga områden bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk.

I nordligaste delen av Bottenviken finns ett område med användning energiutvinning, Sydöst Malören (B111) som ligger delvis i territorialhavet inom Kalix kommun och delvis i ekonomisk zon. Området har utökats västerut i förhållande till samrådsförslaget utifrån en bedömning av tekniska förutsättningar för havsbaserad energiutvinning. I området bedöms det vara möjligt med bottenfasta fundament med hänsyn till djupet. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas av särskild hänsyn till höga naturvärden gällande både fisklek- och däggdjursområde då vikare förekommer i området. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar framförallt värdeområdena Malören, Sandskär och Haparanda skärgård där kulturmiljöerna bland annat innefattar välbevarade fiskelägen samt fyr- och lotsplatser. Både Malören och Sandskär omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Haparanda skärgård är även nationalpark samt omfattas av landskapsbildsskydd som gränsar till området. Kulturhistoriska lämningar på havsbotten kan även påverkas direkt. I området behöver hänsyn tas till mätverksamhet i den nationella pelagiska miljöövervakningen.

I förhållande till samrådsförslaget anges allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk inom område B112 inte som användning energiutvinning i granskningsförslaget. Detta med hänsyn till höga kulturmiljövärden, friluftsliv, vintersjöfart och naturvärden kopplade till förekomst av vikare.

Det finns riksintresseanspråk för vindbruk i havet utanför Piteå och Luleå samt riksintresseanspråk för sjöfarten och totalförsvaret (B104–B105). Vindbruk bedöms här inte vara förenligt med de andra riksintresseanspråken. Riksintresseanspråk för sjöfart och totalförsvar ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Utanför Luleå och Piteå finns ett område med allmänt intresse av väsentlig betydelse för sandutvinning (B104) som ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk.

I utsjöområdet utanför Piteå, Sydöst Svalan och Falkens grund (B113) finns ett område med användning energiutvinning. I förhållande till samrådsförslaget har området anpassats något i norra delen med hänvisning framförallt till potentiell påverkan på vintersjöfarten. I området är i huvudsak flytande fundament lämpligt med hänsyn till djupet, men bottenfasta fundament kan vara aktuellt i området i framtiden. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar i huvudsak värdeområdet Rödkallen där kulturmiljön innefattar ett välbevarat fiskeläge samt fyr- och lotsplats (Länsstyrelserna, 2024). Rödkallen omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården.

I södra delen av Bottenvikens havsområde anges tre mer kustnära områden med användning energiutvinning (B107, B108, B139) samt ett utsjöområde (B135).

Området Ricklegrundet (B107) är ett något mindre, kustnära område som ligger i Robertsfors kommun och bedöms ha mycket goda förutsättningar för etablering av energiutvinning. Inom området bedöms det lämpligt med bottenfasta fundament med hänsyn till djupet. Området anges som energiutvinningsområde i beslutad havsplan (Regeringen 2022). Områdets kustnära läge gör att hänsyn behöver tas till flyttande och häckande fåglar samt fladdermöss. För området anges särskild hänsyn till höga naturvärden vilket även innefattar revmiljöer och fiskleksområden. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar i huvudsak värdeområdena Ratan, Ängesön samt Holmön och Stora Fjäderägg där kulturmiljöerna innefattar fiskelägen, kommunikationsmiljöer samt kust- och skärgårdsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturhistoriska lämningar på havsbotten kan även påverkas direkt.

Området Syd Kallviksklubben (B139) är ett något mindre, kustnära område som ligger i Robertsfors kommun. Området bedöms ha mycket goda förutsättningar för etablering av energiutvinning. Inom området bedöms det lämpligt med bottenfasta fundament med hänsyn till djupet. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området anges även med hänsyn till höga naturvärden vilket omfattar fisklekområde och revmiljö samt fladdermus- och fågelområde. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar i huvudsak värdeområdena Bjuröklubb och Ratan där kulturmiljöerna innefattar kommunikationsmiljöer och kust- och skärgårdsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturhistoriska lämningar på havsbotten kan även påverkas direkt.

I förhållande till samrådsförslaget anges allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk inom område B106 inte som användning energiutvinning. Detta med huvudsaklig hänvisning till det riksintresseanspråk för friluftsliv som sträcker sig längs Lövångerkusten samt höga kulturmiljövärden längs kusten.

Rata Storgrund (B108) är ett större kustnära område som ligger i Robertsfors kommun. Området bedöms ha mycket goda förutsättningar för etablering av energiutvinning. Inom området bedöms det lämpligt med bottenfasta fundament med hänsyn till djupet. Delar av området utgörs av ett område (B108) för energiutvinning i beslutade havsplaner (Regeringen, 2022a). Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området anges även med hänsyn till höga naturvärden vilket omfattar fisklekområde och revmiljö samt fladdermus- och fågelområde. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar i huvudsak värdeområdena Holmögadd, Holmön-Stora Fjäderägg, Ängesön och Ratan där kulturmiljöerna innefattar kommunikationsmiljöer, kust- och skärgårdsmiljöer och fornlämningsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturhistoriska lämningar på havsbotten kan även påverkas direkt.

Utsjöområde öst Rata Storgrund (B135) är ett större utsjöområde som ligger i ekonomisk zon utanför Robertsfors och Umeå kommuner. Området bedöms ha goda förutsättningar för etablering av energiutvinning. Inom större delen av området bedöms det lämpligt med bottenfasta fundament med hänsyn till djupet. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets

intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar i huvudsak värdeområdena Holmögadd, Holmön-Stora Fjäderägg, Ängesön och Ratan där kulturmiljöerna innefattar kommunikationsmiljöer, kust- och skärgårdsmiljöer och fornlämningsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturhistoriska lämningar på havsbotten kan även påverkas direkt.

Friluftsliv

I norra delen av havsområdet omfattas hela kusten mot land, utanför havsplaneområdet, av riksintresse för det rörliga friluftslivet och riksintresseanspråk för friluftsliv. Riksintresset och riksintresseanspråket sträcker sig in i havsplaneområdet. I havsplanen anges användning friluftsliv (B102-B105, B112). Möjlighet till samexistens med andra användningar och hänsynsavstånd behöver bedömas i ett lokalt perspektiv. Eventuell vindkraftsetablering i den ekonomiska zonen ger en visuell påverkan i området.

Försvar

Havsplanen anger användning försvar vid Tåme skjutfält i Skellefteå kommun, eftersom det har ett påverkansområde som sträcker sig ut i havsplaneområdet (B105). Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges vid flygövningsområdet vid Kallax (B102–B103) där en mindre del av ett stoppområde för höga objekt går in i havsplaneområdet. Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges därför för samtliga områden med användning energiutvinning (B107, B108, B111, B113, B135, B139).

Kultur

Områden med riksintresseanspråk för kulturmiljövård finns längs kusten mot land och i skärgården utanför gränsen för havsplaneområdet. Marina kulturmiljövärden har identifierats av länsstyrelsen och finns såväl i skärgårdslandskapet i norra delen av Bottenviken samt längs med kusterna längre söderut. De dominerande kulturmiljöerna i de värdeområden som identifierats i Bottenviken är fiskelägen, fornlämningsmiljöer, kommunikationsmiljöer och kust- och skärgårdsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). I norra delen av havsområdet finns bland annat Haparanda Skärgård och Malören med välbevarade fiskelägen och många fornlämningar förknippade med fiske och sälfångst. Haparanda skärgård omfattas även av landskapsbildsskydd. Längre söderut finns kust- och skärgårdsmiljöer med fiskelägen som Småskären och Brändöskär och Uddskär. Här finns även fyr- och lotsplatser som exempelvis Rödkallen, Pite-Rönnskär, Bjuröklubb och Ratan. Det finns även förekomst av vrak och forn- och kulturhistoriska lämningar på havsbotten i stora delar av havsområdet vilket kräver hänsyn vid eventuell påverkan på havsbotten.

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden i alla sex energiområden (B107, B108, B111, B113, B135, B139). Hänsynsavstånd till värdeområden och berörda riksintresseanspråk behöver bedömas i ett lokalt perspektiv, såsom indirekt påverkan på kulturmiljövärden av energiutvinning i kustnära områden.

Natur

Havsplanen anger användning natur för området Marakallen utanför Luleå (B103) som är skyddat genom Natura 2000. Särskild hänsyn till höga naturvärden anges längs upp i norr (B111, B112) där hänsynen utgörs av fisklek- och däggdjursområde samt inom delar av Luleå och Piteå kommuner (B102, B104) där hänsynen utgörs av fågel, fisklek- och däggdjursområde. Särskild hänsyn till höga naturvärden anges även längs kusten från Rata Storgrund upp till Bjuröklubb (B106-B108, B137-B139) där hänsynen utgörs av såväl fågel och fladdermusområden som även revmiljöer och fiskleksområden. Nästan hela riksintressanspråket naturvård vid Kinnbäcksfjärden ligger utanför havsplaneområdet. En mindre del av riksintresseanspråket går in i havsplanens område B105. Riksintresseanspråket tillgodoses, men beroende på havsplanens övergripande skala utgör det ingen användning i havsplanen. De stabila vinterisarna i Bottenviken präglar havsmiljön i utsjön. Isarna utgör underlag för fotosyntetiserande alger och vikare (ringsäl) behöver isen för att kutarna ska överleva. När klimatförändringarna minskar den kompakta drivisens utbredning blir de norra delarna av Bottniska viken allt mer av avgörande betydelse. Klimattillflykter för vikare har identifierats i nära anslutning till havsplaneområdet längs med delar av den norra kusten (Havs- och vattenmyndigheten, 2017c).

Sandutvinning

Havsplanen anger användning sandutvinning längs ut i Luleå kommuns utsjö på Svalans och Falkens grund (B104). Utifrån risksynpunkt bedöms sandutvinning inte vara lämplig i angränsande område som går in i påverkansområdet för Tåme skjutfält (B105).

Sjöfart

Havsplanen anger användning sjöfart i utsjön och in till hamnar inom havsområdet (B102-B106, B112, B136). Flera viktiga hamnar, bland annat Skellefteå och Luleå, ligger längs kusten i Bottenviken och sjötrafiken är viktig för industrin i nordligaste Sverige.

Inloppen till hamnarna är ofta långa och går genom den grunda skärgården. Hänsyn måste tas till ständigt pågående landhöjning.

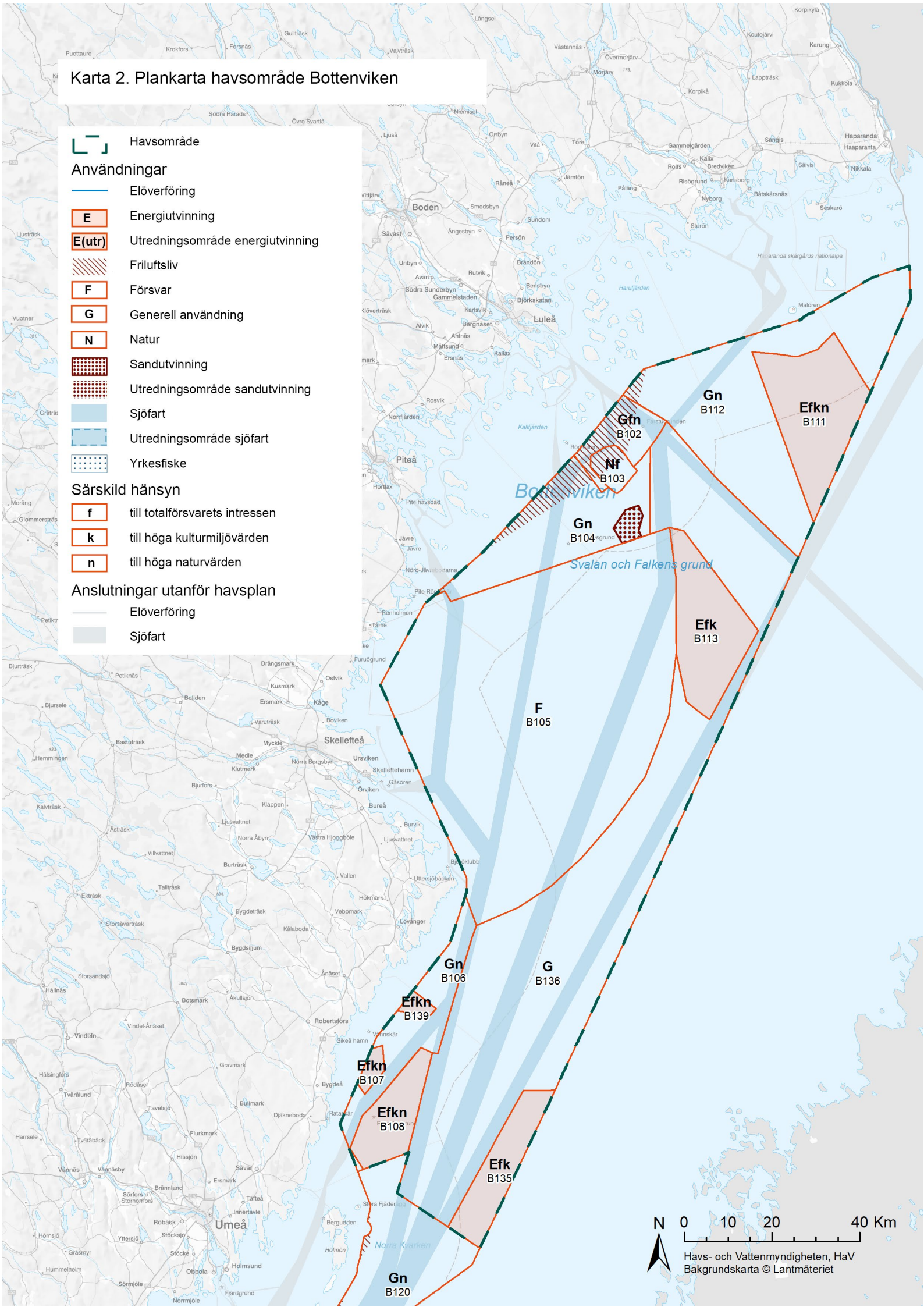
I Bottenviken råder särskilda förutsättningar vintertid med tjock och omfattande havsis. Detta påverkar förutsättningarna för sjöfarten som behöver stora ytor för att säkra framkomligheten. Detta bör beaktas vid etablering av vindkraft och andra fasta installationer till havs. Det saknas samlad kunskap om hur havsbaserad vindkraft påverkar isbildning, förutsättningar för isbrytning och vintersjöfart. Havs- och vattenmyndigheten har initierat en utredning för att förbättra denna kunskap. I plankartan redovisas de viktigaste sjöfartsstråken, inte sjöfartens totala behov av ytor. I anslutning till sjöfartsstråken ska ett säkerhetsavstånd finnas. Havsplanerna vägleder inte om specifika säkerhetsavstånd till sjöfarten, men avstånd kommer att krävas för alla energiområden. Avståndet anpassas till lokala förhållanden efter riskbedömning.

Yrkesfiske

Yrkesfisket är glest i Bottenvikens utsjövatten. Det fiske som bedrivs är mestadels med passiva redskap och kustnära. Höstfisket efter siklöja för löjrom är ekonomiskt betydande. Detta fiske sker

kustnära med aktiva redskap och i huvudsak utanför havsplaneområdet. Inom energiområde B111 behöver hänsyn tas till mätverksamhet i den nationella pelagiska miljöövervakningen.

Karta 2. Plankarta havsområde Bottenviken

Områdestabell Bottenviken

Tabell 1 Områdestabell Bottenviken

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
B102	Friluftsliv Generell användning Sjöfart	Totalförsvarets intressen Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fisklekområde. Fågelområde.	
B103	Friluftsliv Natur Sjöfart	Totalförsvarets intressen	
B104	Friluftsliv Generell användning Sandutvinning Sjöfart	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fisklekområde. Fågelområde. Revmiljö.	Försvar, sjöfart och sandutvinning ges företräde framför energiutvinning. Riksintresseanspråk för totalförsvar och sjöfart ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Allmänt intresse av väsentlig betydelse för sandutvinning ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk.
B105	Friluftsliv Försvar Sjöfart		Försvar och sjöfart ges företräde framför energiutvinning och sandutvinning. Riksintresseanspråk för totalförsvar och sjöfart ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk och allmänt intresse av väsentlig betydelse sandutvinning. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
B106	Generell användning Sjöfart	Höga naturvärden: Fågelområde. Revmiljö. Fladdermusområde. Fisklekområde.	Energiutvinning anges inte som användning Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk anges inte som användning energiutvinning med hänsyn till friluftslivs och kulturmiljövärden vid kusten.
B107	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Kommunikationsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Farledsmiljö. Fiskeläge. Höga naturvärden: Fågelområde. Revmiljö. Fladdermusområde. Fisklekområde.	
B108	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Kommunikationsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Farledsmiljö. Fiskeläge. Höga naturvärden: Fisklekområde. Revmiljö. Fågelområde. Fladdermusområde.	
B111	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fiskeläge. Fornlämningsmiljö. Kyrkomiljö. Kommunikationsmiljö. Sågverkssamhälle. Kust- och skärgårdsmiljö. Skärgårdsby. Höga naturvärden: Fisklekområde. Däggdjursområde.	
B112	Friluftsliv Generell användning Sjöfart	Höga naturvärden: Fisklekområde. Däggdjursområde.	Energiutvinning anges inte som användning Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk anges inte som användning energiutvinning med hänsyn till friluftslivs och kulturmiljövärden vid kusten samt hänsyn till marina däggdjur och vintersjöfart.
B113	Energiutvinning Sjöfart	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: farledsmiljö. fiskeläge. fornlämningsmiljö. kommunikationsmiljö. kyrkomiljö.	

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
B135	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Kommunikationsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Farledsmiljö. Fiskeläge.	
B136	Generell användning Sjöfart		Energiutvinning anpassas till sjöfart Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk anpassas till vintersjöfart.
B139	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fiskeläge. Fornlämningsmiljö. Kommunikationsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Höga naturvärden: Fågelområde. Revmiljö. Fladdermusområde. Fisklekområde.	

3.2. Norra Bottenhavet och Norra Kvarken

Energiutvinning

I Norra Bottenhavet och Norra Kvarken finns goda förutsättningar för energiutvinning framförallt i de södra delarna av havsområdet.

Nordöst Eystrasaltbanken (B161) är ett område med användning energiutvinning som ligger i ekonomisk zon utanför Sundsvalls kommun och är del av ett större område (B160) som sträcker sig in i havsområde Södra Bottenhavet. Området bedöms ha goda förutsättningar för etablering av havsbaserad vind. I västra delen av området är flytande fundament lämpligt med hänsyn till djupet och i den östra är det möjligt med bottenfasta fundament. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Generellt bedöms området ha relativt låg grad av konflikt med andra intressen.

I förhållande till samrådsförslaget anges allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk inom område B162 inte som användning energiutvinning. Detta utifrån en helhetsbedömning av energiutvinningspotential samt påverkan på höga kulturmiljö- och friluftslivsvärden vid kusten.

Friluftsliv

Vid Höga kusten finns ett riksintresse för det rörliga friluftslivet som angränsar till havsplaneområdet. Inom planområdet söder och öster om Holmöarna (B120) finns det riksintresseanspråk för friluftsliv. Eventuell vindkraftsetablering norr om Holmöarna ger en visuell påverkan i området (Se Energiutvinning för havsområde Bottenviken). Möjlighet till samexistens med andra användningar och hänsynsavstånd behöver bedömas i ett lokalt perspektiv

Försvar

Havsplanen anger användning försvar för sjöövningsområdet Härnön, som sträcker sig från kusten genom territorialhavet ut i svensk ekonomisk zon, och för påverkansområdet för Skärsvikens skjutfält (B127–B129, B132). Vid vindkraftsutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges därför för samtliga områden med användning energiutvinning (B161).

Kultur

Höga kustens världsarv med unika kultur- och naturmiljöer sträcker sig ut i havet. Längs med Höga kustens strandlinje finns en koncentration av strandbundna lämningar från kontinuerlig mänsklig verksamhet under 7000 år. De olika tidsperiodernas strandlinjer innehåller såväl boplatser och fångstgropar från stenåldern som bronsåldersrösen. Gravhögar från järnåldern samt hamnar och husgrunder från förra årtusendet är andra typer av lämningar från strandlinjerna (Riksantikvarieämbetet, 2017). För dessa områden anger havsplanen användning kultur (B130–B132). På finska sidan finns världsarvet Kvarkens skärgård. Höga kusten omfattas även av riksintresse obruten kust.

Områden med riksintresseanspråk för kulturmiljövård finns längs kusten mot land, utanför gränsen för havsplaneområdet.

Marina kulturmiljövärden har identifierats av länsstyrelsen och finns i norra delen av havsområdet runt Holmöarna samt längs med kusterna utanför Örnsköldsvik, Härnösand och Sundsvall längre söderut. De dominerande kulturmiljöerna i de värdeområden som identifierats i Norra Bottenhavet och Norra Kvarken är fornlämningsmiljöer, kommunikationsmiljöer och fiskelägen, men här finns även gruv- och industrimiljöer (Länsstyrelserna, 2024). I norra delen av havsområdet finns bland annat värdeområdena Holmön och Stora Fjäderägg, Ängesön och Holmögadd som innefattar såväl vraktäta områden med kända vrak som fyrplatser och kommunikationsmiljöer. Holmön och Stora Fjäderägg innefattar även riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Utöver Höga Kustenområdet finns också värdeområden i södra delen av kustområdet utanför Härnösand och Sundsvall som innefattar fornlämningsmiljöer med kuströsen samt förlisningsområden och fiskelägen. Det finns därmed förekomst av vrak och forn- och kulturhistoriska lämningar på havsbotten i vilket kräver hänsyn vid eventuell påverkan på havsbotten.

Hänsynsavstånd till värdeområden och berörda riksintresseanspråk behöver bedömas i ett lokalt perspektiv, såsom indirekt påverkan på kulturmiljövärden av energiutvinning i kustnära områden.

Natur

Havsplanen anger användning natur i flera områden från Bonden och Sydostbrotten i norr till Vänta litets grund i söder. Sydostbrotten (B122) omfattas både av Natura 2000-område och naturreservatet Örefjärden-Snöanskärgården. Vid Höga kusten finns riksintresseanspråk för naturvärden (B126–B127, B131–B132). Vänta litets grund (B129) omfattas av Natura 2000. Grundet har klassats som en av de mest värdefulla utsjöbankarna i Bottniska viken (Naturvårdsverket, 2006).

Särskild hänsyn till höga naturvärden anges utanför Holmön (B120) och Vallinsgrundet (B118) som har revmiljöer, fisklekområden, samt förekomst av fågel och däggdjur. Området vid Holmön (B120) fungerar även som passage för migrerande rovfåglar (Hansson, 2019). I sin helhet präglas havsområdet av låg användning och miljöpåverkan är därför förhållandevis låg med hög ursprunglighet (Havs- och vattenmyndigheten, 2018b). Natura 2000-området Holmöarna och överlappande naturreservat och riksintresseanspråk för naturvård ligger huvudsakligen i kustzonen, men en mindre del sträcker sig in vid havsplaneområdets avgränsning mot Holmöarna och kusten (B120). Riksintresseanspråket tillgodoses, men beroende på havsplanens övergripande skala anges inte användning natur i plankartan.

Sjöfart

Havsplanen anger användning sjöfart för flera fartygsstråk till och från Norra och Södra Kvarken (B120, B126-B132, B162). Flera viktiga hamnar ligger längs kusten i Norra Bottenhavet. Sjötrafiken är viktig såväl till den egna kusten som söderut via Södra Kvarken ut i Östersjön och norrut via Norra Kvarken till både svenska och finska hamnar i Bottenviken. Eftersom vintrarnas isar rör sig på ett oförutsägbart sätt behöver sjöfarten stora ytor och alternativa rutter inom Bottniska viken. Det saknas samlad kunskap om hur havsbaserad vindkraft påverkar isbildning, förutsättningar för isbrytning och vintersjöfart. Havs- och vattenmyndigheten har initierat en utredning för att förbättra kunskapen.

Norra Kvarken som förbinder Bottenviken med Bottenhavet är mycket viktig för industrin i norr. Genom Norra Kvarken leds sjöfarten av säkerhetsskäl i ett trafikseparingssystem (TSS)

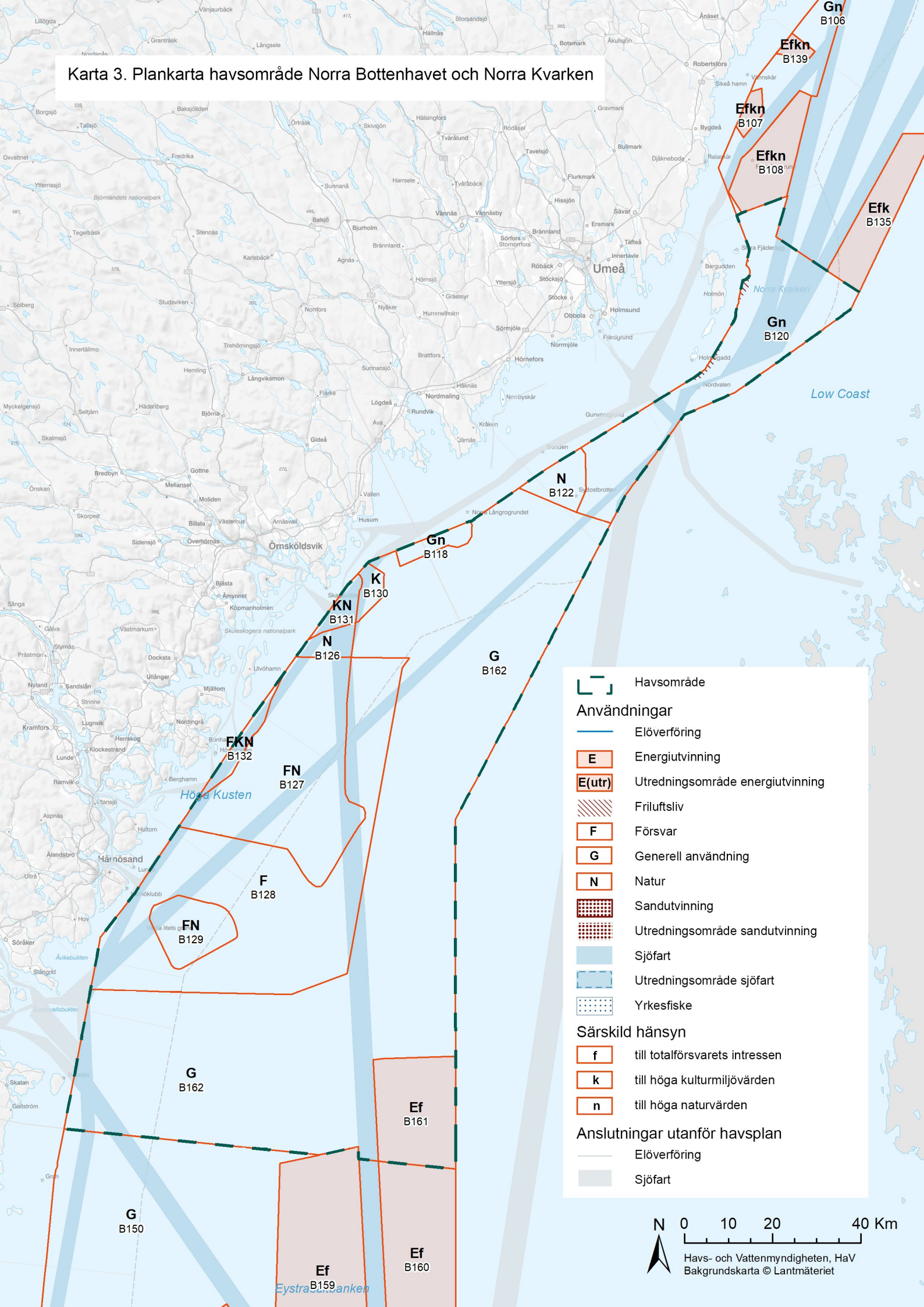
eftersom passagen är trång och grund vilket ger sjöfarten begränsat manöverutrymme. Över Kvarken, mellan Umeå och Vasa i Finland, går Europaväg 12 via färjelinje och har användning sjöfart i planen. Umeå kommuns översiktsplan pekar ut ett reservat för framtida fast förbindelse mellan Umeå och Vasa. Den finska havsplanen pekar ut detta stråk och Finland avser utreda en funktionell förbindelse. Det pågår i dagsläget ingen nationell trafikplanering för en sådan förbindelse från svensk sida.

I plankartan redovisas de viktigaste sjöfartsstråken, inte sjöfartens totala behov av ytor. I anslutning till sjöfartsstråken ska ett säkerhetsavstånd finnas. Havsplanerna vägleder inte om specifika säkerhetsavstånd till sjöfarten, men avstånd kommer att krävas för alla energiområden. Avståndet anpassas till lokala förhållanden efter riskbedömning.

Yrkesfiske

Det fiske som bedrivs är begränsat, med passiva redskap och kustnära. Visst pelagiskt fiske sker i söder.

Karta 3. Plankarta havsområde Norra Bottenhavet och Norra Kvarken

Områdestabell Norra Bottenhavet och Norra Kvarken

Tabell 2 Områdestabell Norra Bottenhavet och Norra Kvarken

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
B118	Generell användning	Höga naturvärden: Revmiljö. Fisklekområde. Fågelområde. Däggdjursområde.	
B120	Friluftsliv Generell användning Sjöfart	Höga naturvärden: Revmiljö. Fisklekområde. Fågelområde. Däggdjursområde.	
B122	Natur		
B126	Natur Sjöfart		
B127	Försvar Natur Sjöfart		
B128	Försvar Sjöfart		
B129	Försvar Natur Sjöfart		
B130	Kultur Sjöfart		
B131	Kultur Natur Sjöfart		
B132	Försvar Kultur Natur Sjöfart		
B161	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen	
B162	Generell användning Sjöfart		Energiutvinning anges inte som användning. Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk anges inte som användning energiutvinning med hänsyn till friluftslivs och kulturmiljövärden vid kusten.

3.3. Södra Bottenhavet

Elöverföring

Användning elöverföring utgörs av två transmissionsnätskablar (FennoScan) som går från området vid Forsmark i Sverige över till Finland. (B150, B154)

Energiutvinning

I Södra Bottenhavet finns flera grundområden och goda vindförhållanden vilket gör att det finns mycket goda förutsättningar för energiutvinning i området som helhet. I Södra Bottenhavet finns fem områden med användning energiutvinning

Utsjöområdet Öst Eystrasaltbanken (B160) ligger i ekonomisk zon och är del av ett större område som sträcker sig in i havsområde Norra Bottenhavet och Norra Kvarken. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. I större delen av området är bottenfasta fundament lämpligt med hänsyn till djupet med undantag för södra delen. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området bedöms ha en relativt låg konfliktgrad med natur, friluftsliv, kulturmiljö och fiske.

Utsjöområdet Eystrasaltbanken (B159) ligger i ekonomisk zon utanför Nordanstig och Hudiksvalls kommuner. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk och anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. I förhållande till samrådsförslaget har ytan för område B159 minskats något i öster på grund av yrkesfiske. I området är bottenfasta fundament lämpligt med hänsyn till djupet. Området bedöms ha en relativt låg konfliktgrad med natur, friluftsliv och kulturmiljö.

Utsjöområde norr Sylen (B164) ligger i ekonomisk zon och bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Sydöstra delen av området anges som energiutvinningsområde i beslutad havsplan (Regeringen, 2022a). Inom området har allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk getts företräde framför riksintresseanspråk för sjöfarten i enlighet med beslutad havsplan (se rubrik sjöfart). I större delen av området är bottenfasta fundament lämpligt med hänsyn till djupet. I förhållande till samrådsförslaget är området sammanslaget med ett angränsande område med samma användning (B148 i samrådshandlingen). Området har anpassats i väster med hänsyn till sjöfartens framkomlighet i området samt friluftslivsvärden vid kusten. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar i huvudsak värdeområdena Agö-Kråköarkipelagen samt Bålsö-Kuggörarna där kulturmiljöerna innefattar bland annat kust- och skärgårdsmiljöer, fiskelägen och fornlämningsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa områden omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

Gretas Klackar (B142) är ett mer kustnära område utanför Hudiksvalls kommun. Området anges som energiutvinningsområde i beslutad havsplan (Regeringen, 2022a) och omfattas av riksintresseanspråk för vindbruk. I området är bottenfasta fundament lämpligt med hänsyn till djupet. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar i huvudsak värdeområdena Agö-Kråköarkipelagen, Bålsö-Kuggörarna samt Skärså – Prästgrundet där kulturmiljöerna innefattar

bland annat kust- och skärgårdsmiljöer, fiskelägen och fornlämningsmiljöer (Länsstyrelsen 2024). Dessa områden omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga naturvärden vilket omfattar däggdjursområde, fisklekområde och revmiljöer.

Vid Storgrundet (B146) finns ett tillståndsgivet projekt för etablering av vindkraft och riksintresseanspråk för vindbruk. Området anges som energiutvinningsområde i beslutad havsplan (Regeringen, 2022a). Inom energiområdet anges även utredningsområde för sjöfart, vilket kräver vidare utredning för samexistens (Se rubrik Utredningsområde sjöfart). I området är det möjligt med bottenfasta fundament med hänsyn till djupet. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen samt särskild hänsyn till höga naturvärden med avseende på däggdjursområde, fisklekområde och revmiljö. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar ett flertal identifierade värdeområden längs med kusten. Kulturmiljöerna innefattar bland annat fiskelägen, farledsmiljöer och sågverkssamhällen (Länsstyrelsen 2024). Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

Västra banken och Finngrundet (B157) omfattas av flera riksintresseanspråk. Finngrundens västra, norra och östra del omfattas av riksintresseanspråk för vindbruk. Det går ett viktigt fartygsstråk genom området som omfattas av riksintresseanspråk för sjöfart. Vid Finngrunden finns även ett lek- och uppväxtområde för fisk som utgör ett riksintresseanspråk för yrkesfiske. Utöver detta har Natura 2000-områden etablerats på bankarna till skydd för värdefulla naturtyper. I området Västra banken och Finngrundet (B157) ges företräde till natur och sjöfart framför energiutvinning. Utredningsområde energiutvinning på Västra Finngrundet (Regeringen, 2022a) utgår. Detta eftersom förändrade förutsättningar gör att flera andra områden för energiutvinning föreslås som bedöms vara mer lämpliga ur ett helhetsperspektiv.

Vid Campsgrund i söder finns riksintresseanspråk som inte bedöms vara förenliga (B150). Den del av riksintresseanspråk för vindbruk i Tierps och Älvkarleby kommuner som ligger i havsplaneområdet bedöms inte vara förenligt med överlappande riksintresseanspråk för totalförsvaret eller riksintresseanspråk för sjöfarten. Riksintresseanspråk för totalförsvaret och för sjöfart ges därför företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk.

Utredningsområde energiutvinning

I Södra Bottenhavet anges tre områden som utredningsområde energiutvinning (B149, B152, B156). Att de anges som utredningsområden beror på att det finns stora osäkerheter kring områdenas potentiella påverkan på migrerande fågel vid en eventuell utbyggnad av havsbaserad vindkraft.

Norr Finngrundet (B149) omfattas delvis av riksintresseanspråk för vindbruk. I övriga delar bedöms området som allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Delar av området anges även som energiutvinningsområde i beslutad havsplan (Regeringen, 2022a). Inom området har riksintresseanspråk för vindbruk samt allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk getts företräde framför riksintresseanspråk för sjöfarten i enlighet med beslutad havsplan (se rubrik Sjöfart). I förhållande till samrådsförslaget har området slagits ihop med tidigare närliggande område (B158) och anpassats till yrkesfisket. I området är bottenfasta

fundament lämpligt med hänsyn till djupet. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen samt särskild hänsyn till höga naturvärden med avseende på fisklekområde, revmiljö och fågelområde för rastande och övervintrande sjöfåglar.

Utknallen (B152) är ett mer kustnära område utanför Gävle. Området omfattas av riksintresseanspråk för vindbruk och anges som energiutvinningsområde i beslutad havsplan (Regeringen, 2022a). Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen samt särskild hänsyn till höga naturvärden med avseende på fågelområde för rastande och övervintrande sjöfåglar. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar ett flertal identifierade värdeområden längs med kusten. Kulturmiljöerna innefattar bland annat fiskelägen, farledsmiljöer och bruksmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

Syd Finngrunden (B156) ingår i Älvkarleby, Tierp samt Östhammars kommuner. Delar av området ligger i ekonomisk zon. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk har anpassats till riksintresseanspråk för yrkesfisket. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen samt särskild hänsyn till höga naturvärden med avseende på fågelområde för rastande och övervintrande sjöfåglar. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar ett flertal identifierade värdeområden längs med kusten. Kulturmiljöerna innefattar bland annat fiskelägen, farledsmiljöer och bruksmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

Friluftsliv

I kustområdet finns grunda skärgårdar med genuina fiskelägen. Inom Hudiksvalls kommun finns riksintresseanspråk för friluftsliv i närheten av havsplaneområdet. Möjlighet till samexistens med andra användningar och hänsynsavstånd behöver bedömas i ett lokalt perspektiv. Eventuell vindkraftsetablering i den ekonomiska zonen ger en visuell påverkan i området.

Försvar

Inom Östhammars kommun anges användning försvar på grund av ett påverkansområde med särskilt behov av hinderfrihet (B153).

Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. De många energiområdena inom Södra Bottenhavet innebär risk för sammanlagd, kumulativ påverkan på totalförsvarets intressen. Den risken ska beaktas vilket kan innebära begränsningar för utbyggnadens omfattning, samlat eller i enskilda områden. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges därför för samtliga energiområden i Södra Bottenhavet (B142, B146, B149, B152, B156, B159 - B160, B164).

Kultur

Kusten i söder, vid Gräsö mot Södra Kvarken, omfattas av riksintresse högexploaterad kust. Områden med riksintresseanspråk för kulturmiljövård finns längs kusten utanför gränsen

havsplaneområdet. Ett område vid Öregrund och Östhammar är landskapsbildsskyddsområde. Utmed kusten finns också en historisk segelled, St Olav, som sträcker sig från Åland till Trondheim.

Marina kulturmiljövärden har identifierats av länsstyrelsen och finns längs hela kusten i Gävleborgs och Uppsala län. De dominerande kulturmiljötyperna i området är fiskelägen, farledsmiljö, fornlämningsmiljöer och fornlämningskoncentrationer (Länsstyrelserna, 2024). Här finns även inslag av bruksmiljöer och sågverkssamhällen. Längs kusten finns en stor andel kulturmiljöer under ytan i förlisningsområden med koncentrationer av vrak som klassas som fornlämningar och är skyddade enligt Kulturmiljölagen (1988:950). Dessa kräver hänsyn vid eventuell påverkan på havsbotten.

I Södra Bottenhavet anges flera energiområden med särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden (ex. B142, B146, B152, B156, B164).

Hänsynsavstånd till värdeområden och berörda riksintresseanspråk behöver bedömas i ett lokalt perspektiv, såsom indirekt påverkan på kulturmiljövärden av energiutvinning i kustnära områden.

Natur

Havsplanen anger användning natur på Finngrundens tre bankar (B157) där det finns Natura 2000-områden. Vid Finngrunden finns övervintringsområden för sjöfågel. Grunden utgör den nordligaste utposten för övervintrande alfågel, som är en hotad art i Sverige. Det finns också ett riksintresseanspråk för yrkesfiske som avser lek- och uppväxtområde för fisk som sträcker sig över Finngrunden. I området Västra banken och Finngrundet (B157) ges företräde till natur och sjöfart framför energiutvinning (se rubrik Energiutvinning).

Vid Nordanstigskusten ligger ett riksintresseanspråk för naturvård. En del av riksintresseanspråket överlappar sälskyddsområdet Lillgrund. En mindre del av riksintresseanspråket och sälskyddområdet sträcker sig in i havsplaneområdet (B150). Riksintresseanspråket tillgodoses, men beroende på havsplanens övergripande skala markeras det inte som användning natur i plankartan.

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga naturvärden på andra utsjöbankar i havsområdet, som Gretas klackar (B142) och Storgrundet (B146) där det finns revmiljöer, fisklek- och däggdjursområde. Även Östra Finngrunden (B149) där höga naturvärden består av revmiljö, fisklek- och fågelområde. I områdena Utknallen (B152), Argos grund till Grundkallegrund (B154) och Syd Finngrunden (B156) anges särskild hänsyn till höga naturvärden på grund av att de ligger inom ett viktigt fågelsträck. Fågelsträcket påverkar även Östra Finngrunden (B149).

Sjöfart

Användning sjöfart anges för flera fartygsstråk till och från Södra Kvarken (B150, B153, B154, B157). Flera viktiga hamnar ligger längs kusten i Södra Bottenhavet. Sjötrafiken i havsområdet är avgörande för många industrier med destinationer både utmed den egna kusten och i övriga Sverige och Finland. Eftersom isen är väderberoende och oförutsägbar behöver sjöfarten ha utrymme till många alternativa rutter. Det saknas kunskap om hur havsbaserad vindkraft påverkar isbildning, förutsättningar för isbrytning och vintersjöfart. Havs- och vattenmyndigheten har initierat en utredning för att förbättra denna kunskap. I plankartan redovisas de viktigaste

sjöfartsstråken, inte sjöfartens totala behov av ytor. I anslutning till sjöfartsstråken ska ett säkerhetsavstånd finnas. Havsplanerna vägleder inte om specifika säkerhetsavstånd till sjöfarten, men avstånd kommer att krävas för alla energiområden. Avståndet anpassas till lokala förhållanden efter riskbedömning.

I området Västra banken och Finngrundet (B157) ges företräde till natur och sjöfart framför energiutvinning (se rubrik Energiutvinning).

Ett fartygsstråk som omfattas av riksintresseanspråk för sjöfart går genom ett av områdena med användning energiutvinning (B164) och ett av utredningsområdena för energiutvinning (B149). Företräde ges till energiutvinning och sjöfarten anpassas i enlighet med bedömning i tidigare beslutad Havsplan för Bottniska viken (2022a). Bedömningen är att tillgängligheten till södra Norrlandskustens hamnar kvarstår även om trafiken kan behöva gå mer österut än tidigare. Planen tillgodoser härmed både vindkrafts- och sjöfartsintressena.

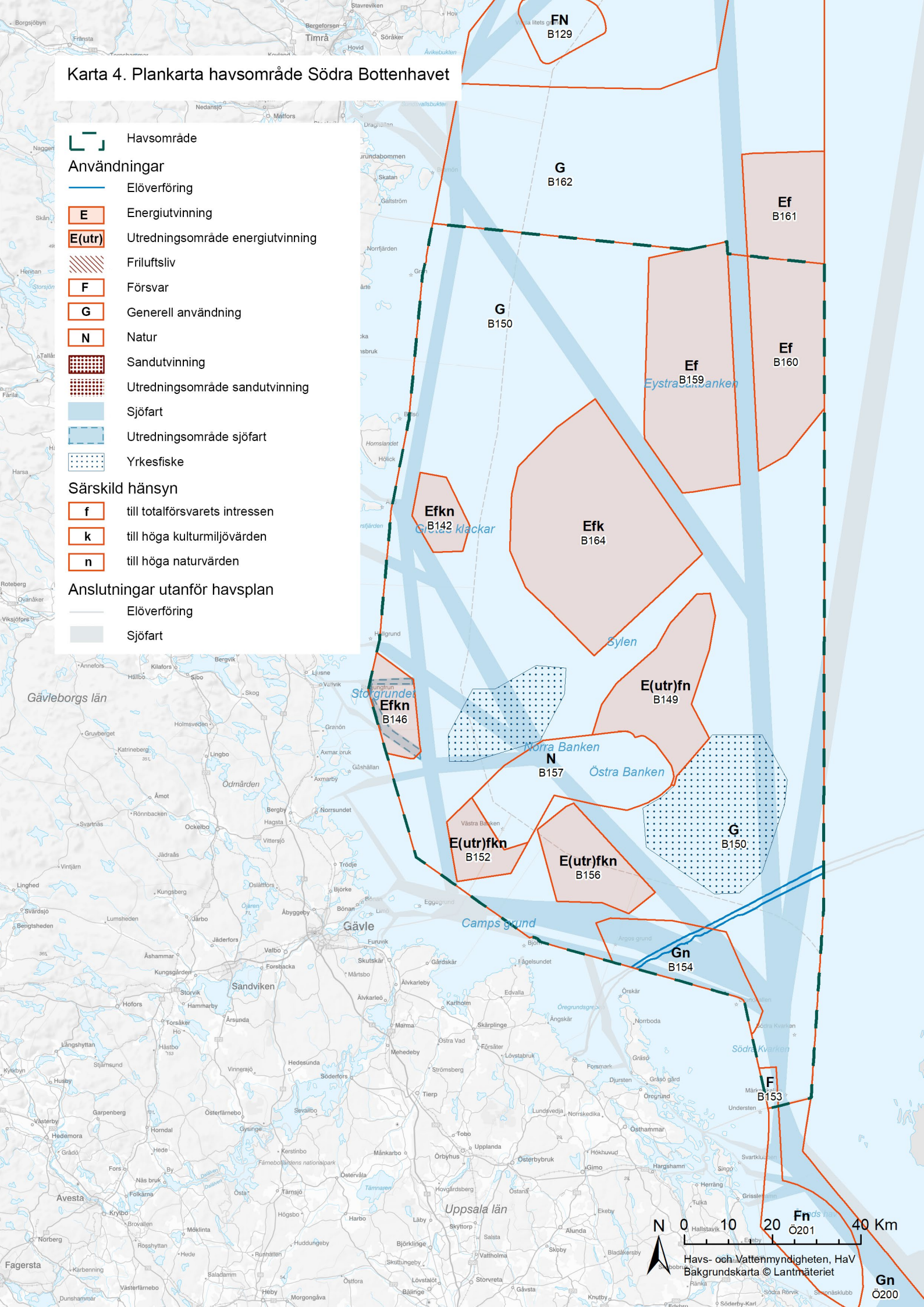
Utredningsområde sjöfart

Havsplanen anger utredningsområde sjöfart vid inloppen till Ljusne och Vallvik vid Storgrundet. För att åstadkomma samexistens med området för energiutvinning (B146) behöver sjöfarten utredas. Anpassning kan därefter behöva ske av både sjöfart och energiutvinning.

Yrkesfiske

Det finns ett kustnära fiske som präglar många av de mindre kustsamhällena och som mest bedrivs med passiva redskap i och utanför kustbandet. Ett tidvis intensivt pelagiskt fiske bedrivs framför allt kring utsjöbankarna och i havsområdets sydöstra delar. Södra Bottenhavet har tre områden som utgör riksintresseanspråk för yrkesfisket. På Finngrunden finns ett lek- och uppväxtområde för fisk. Detta område omfattas till viss del av Natura 2000 och hela området anges som användning natur i havsplanen. Väster och öster om Finngrunden finns två fångstområden som utgör riksintresseanspråk för yrkesfisket. Dessa omfattas av användning yrkesfiske (B150). Det östra området har getts företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Utöver svenskt fiske bedrivs även finskt fiske i området (Rantanen m.fl., 2023).

Karta 4. Plankarta havsområde Södra Bottenhavet

Områdestabell Södra Bottenhavet

Tabell 3 Områdestabell Södra Bottenhavet

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
B142	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fiskeläge. Fornlämningskoncentration. Fornlämningsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Farledsmiljö. Sågverkssamhälle. Kyrkomiljö. Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fisklekområde. Revmiljö.	
B146	Energiutvinning Utredningsområde sjöfart	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Bruksmiljö. Farledsmiljö. Fornlämningskoncentration. Fornlämningsmiljö. Fiskeläge. Sågverkssamhälle. Kust- och skärgårdsmiljö. Odlingslandskap. Fritidshusmiljö. Sommarnöjesmiljö. Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fisklekområde. Revmiljö.	
B149	Utredningsområde energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga naturvärden: Revmiljö. Fisklekområde. Fågelområde. Särskilt låg miljöpåverkan.	Energiutvinning ges företräde framför sjöfart Området omfattas av riksintresseanspråk för vindbruk. Sjöfart anpassad i enlighet med bedömning i tidigare beslutad Havsplan för Bottniska viken (Regeringen 2022).

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
B150	Elöverföring Generell användning Sjöfart Utredningsområde sjöfart Yrkesfiske		Försvar, yrkesfiske och sjöfart ges företräde framför energiutvinning. Väst Eystrasaltbanken anpassas energiutvinning till allmänt intresse av väsentlig betydelse för yrkesfiske. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Vid Camps grund ges företräde åt riksintresseanspråk för totalförsvar samt riksintresseanspråk för sjöfart framför den del av riksintresseanspråk för vindbruk som ligger i planområdet. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Sydost Finngrundet ges riksintresseanspråk för yrkesfiske företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Väst om Utsjöområde norr Sylen anpassas allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk med hänsyn till friluftslivs och kulturmiljövärden vid kusten samt framkomlighet för sjöfarten.
B152	Utredningsområde energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Bruksmiljö. Farledsmiljö. Fornlämningskoncentration. Fornlämningsmiljö. Sågverkssamhälle. Fiskeläge. Kust- och skärgårdsmiljö. Fritidshusmiljö. Sommarnöjesmiljö. Odlingslandskap. Höga naturvärden: Fågelområde.	
B153	Försvar Sjöfart		
B154	Elöverföring Generell användning Sjöfart	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fisklekområde. Fågelområde. Revmiljö.	

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
B156	Utredningsområde energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fiskeläge. Kust- och skärgårdsmiljö. Farledsmiljö. Höga naturvärden: Fågelområde.	
B157	Natur Sjöfart		Natur och sjöfart ges företräde framför energiutvinning. Riksintresseanspråk för sjöfart ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Natura 2000-område ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
B159	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen	
B160	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen	
B164	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Farledsmiljö. Fiskeläge. Fornlämningskoncentration. Kust- och skärgårdsmiljö. Kyrkomiljö.	Energiutvinning ges företräde framför sjöfart. Sjöfart anpassad i enlighet med bedömning i tidigare beslutad Havsplan för Bottniska viken (Regeringen 2022).

4. Östersjön: Vägledning och överväganden

Allmänt om havsplaneområdet

Här finns en sammanfattning av planeringens huvuddrag för havsplaneområdet. Inriktningen för användningen och överväganden för havsplaneområdets havsområden redovisas också.

Plankartan ska tolkas i den ungefärliga skalan mellan 1:700 000 och 1:1 000 000. Gränserna och markeringarna i kartan är översiktliga utifrån havsplanernas strategiska nivå.

Utläggning av data- och telekablar, kraftkablar, rörledningar och gasledningar ska möjliggöras där det är lämpligt. Drift och underhåll av data- och telekablar, kraftkablar, rörledningar och gasledningar ska alltid möjliggöras. Detta gäller för hela planområdet.

I Östersjön finns fem havsområden:

• Norra Östersjön och Södra Kvarken

• Mellersta Östersjön

• Sydöstra Östersjön

• Södra Östersjön

• Sydvästra Östersjön och Öresund.

Förnybar elproduktion

Havsplanerna ska bidra till att nå samhällsmålet om 100 procent fossilfri elproduktion år 2040. Förutsättningarna för vindbruk i Östersjön skiljer sig mellan olika havsområden. Gemensamt för alla områden är att de tekniska möjligheterna för havsbaserad vindkraft är goda, sett till vindhastighet och djup. Sjöfarten är intensiv i hela Östersjön. Totalförsvarets militära del tar stora ytor i anspråk, både utifrån öppna och ej öppna intressen. Nära land finns många värdefulla kulturmiljöer och områden för rörligt friluftsliv. Sydvästra, södra, sydöstra och mellersta Östersjön har stora naturvärden med bland annat fåglar, däggdjur och värdefulla bottenmiljöer.

Utgångspunkten för planeringen har varit uppdaterade underlag för nya eller ändrade områden för energiutvinning i havsplanerna (Energimyndigheten, 2023). Planeringen av områden för energiutvinning bygger på en helhetsbedömning av hur havsplanen bäst kan bidra till att energimålen nås. Områden för energiutvinning föreslås både i utsjön och i mer kustnära områden. Vissa föreslagna områden berörs av Natura 2000-lagstiftningen, vilket innebär att vindkraftsetablering endast kan tillåtas där, om den inte riskerar att skada eller störa de livsmiljöer som i området avses skyddas eller medför att de arter som ska skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arten i området. I Östersjön anges 19 områden för energiutvinning varav fem anges som utredningsområden på grund av att områdena omfattas av stora osäkerheter kring påverkan på migrerande fågel som kräver vidare utredning.

Nära kusten utanför havsplanens gränser kan havsbaserad vindkraft i en begränsad utbredning vara lämplig. På grund av havsplanens övergripande skala bedöms inte energiutvinning under en viss storlek. Mindre, kustnära etableringar behöver bedömas ur ett lokalt perspektiv.

Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. De många energiområden som havsplanen anger i Östersjön innebär risk för sammanlagd, kumulativ påverkan på totalförsvarets intressen. Den risken ska beaktas vilket kan innebära begränsningar för utbyggnadens omfattning, samlat eller i enskilda områden. I alla förslag till områden för energiutvinning och alternativa energiområden anges därför särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Med undantag för fem energiområden anges särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden i samtliga energiområden i Östersjön. Värdena tar sin utgångspunkt i platser på land samt forn- och kulturhistoriska lämningar på havsbotten som kan påverkas av installationer till havs. I flera av områdena anges även särskild hänsyn till höga naturvärden. Det innebär att det finns särskilda behov av framtida åtgärder vid förvaltning, planering och tillståndsprövning för att säkerställa ekosystemtjänster kopplade till områdenas värden, strukturer och förutsättningar.

Havsplanens vägledning är att områden för energiutvinning bör kunna tas i anspråk så att det motsvarar sammanlagt 120 TWh årlig elproduktion i de tre havsplaneområdena, vilket motsvarar cirka 40 procent av den sammanlagda ytan angiven i områden för energiutvinning och utredningsområde energiutvinning. Ökad energiutvinning ska i första hand ske i Västerhavet och i norra, mellersta och sydöstra Östersjön enligt regeringsuppdraget om nya områden för energiutvinning i havsplanerna (Regeringen, 2022b). Försvarsmakten har dock meddelat att möjligheterna till samexistens är lägre i Östersjön än i andra havsplaneområden (Energimyndigheten, 2023).

Konkurrens mellan användningar

Det finns höga naturvärden i havsplaneområdet vilket påverkar framtida etablering av vindkraft och vid sandutvinning. Verksamheterna bedöms som möjliga, men i flera fall ställs krav på prövning enligt Natura 2000-lagstiftningen.

Sveriges totalförsvar har omfattande intressen i havsplaneområdet, bland annat i form av sjöövningsområden. Försvarsmakten bedömer att möjligheterna till samexistens är lägre i Östersjön än i andra havsplaneområden. Samexistensmöjligheterna för vindbruk är därmed lägre än i andra havsområden.

Operationella oljeutsläpp från sjöfarten söder om Gotland har en negativ påverkan på populationen av alfågel. Sjötrafiken kan även påverka tumlare genom buller. Ett sätt att minska påverkan kan vara att styra om trafiken, men det kan även finnas andra lösningar. Att göra ändringar i någon del av trafiksystemet är komplext och kan få konsekvenser i andra delar av trafiksystemet. Sjöfartens påverkan på naturmiljön och vilka åtgärder som kan vara lämpliga för att minska sjöfartens negativa påverkan behöver utredas vidare, och därför anger havsplanen utredningsområde sjöfart såväl söder som norr och öster om Gotland. Alfågel och tumlare kan även påverkas negativt av vindkraft. Hänsyn till detta har tagits i den samlade bedömningen för vindkraft i havsplaneområdet.

Natur och människor

I Östersjöns havsplaneområde finns höga naturvärden och attraktiva livsmiljöer för människor. Kust- och skärgårdslandskapen används flitigt för rekreation inklusive friluftsliv och det finns höga kulturmiljövärden både i kustbandet och i havet.

Det finns stora områden med höga naturvärden i havsplaneområdet och flera av dem är naturreservat eller Natura 2000-område som har användning natur i havsplanen. Utöver dessa finns områden där verksamheter behöver ta särskild hänsyn till höga naturvärden.

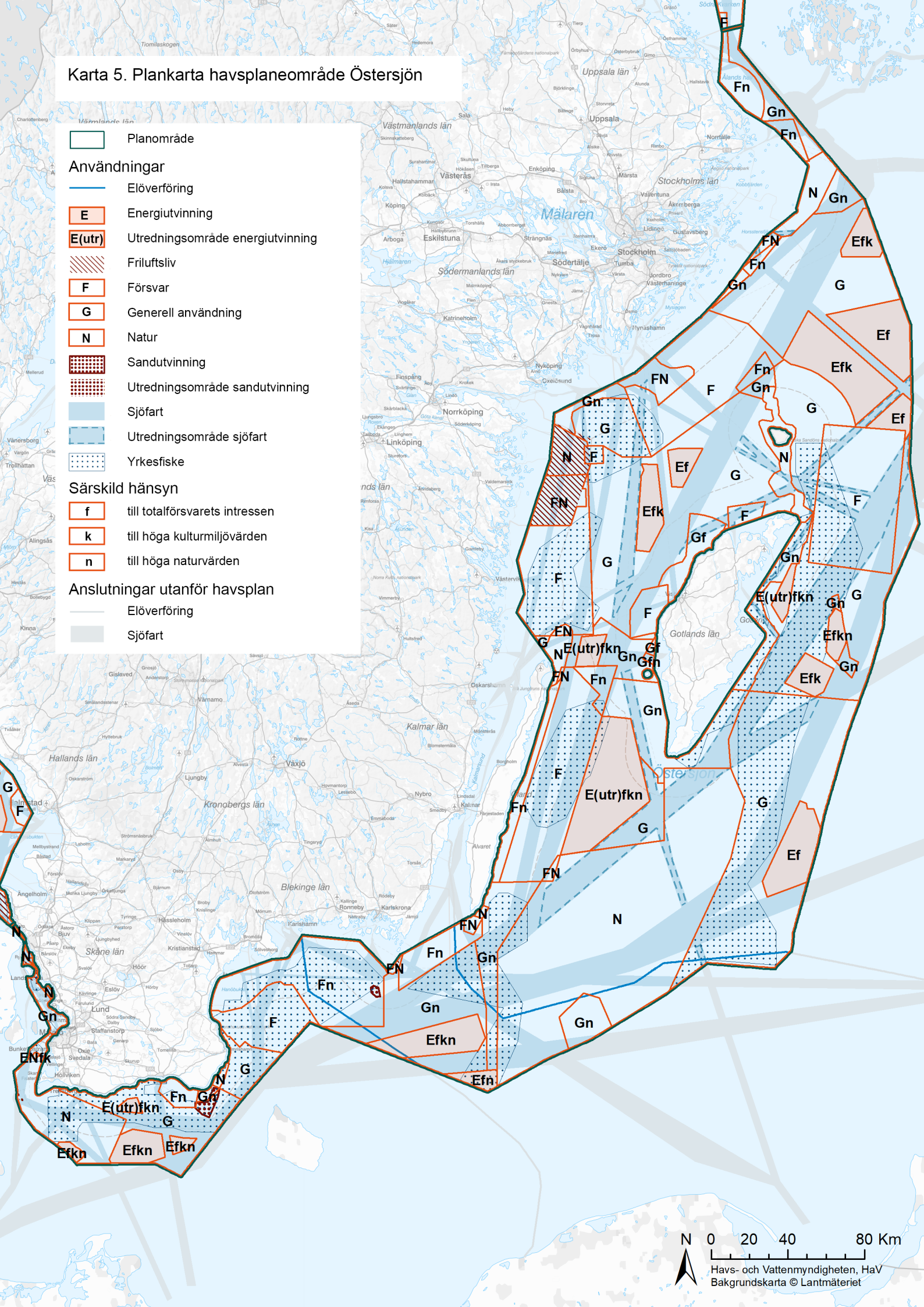
Samtidigt som det finns goda förutsättningar för olika verksamheter behöver miljön i Östersjön förbättras för att god miljöstatus ska nås. Det finns exempelvis stora områden med döda bottnar på grund av syrebrist. I Östersjön finns marina däggdjur som tumlare och säl samt lek- och uppväxtområden för flera fiskarter. För tumlare är populationsstorleken kritiskt låg i Östersjön och situationen för fisk är ansträngd och allvarlig. Havsplaneområdet korsas av viktiga sträckleder för fågel. Utsjöbankarna utgör värdefulla bottenmiljöer och har stor betydelse som övervintringsområde för sjöfågel. Avseende häckande och övervintrande fåglar uppnår vissa grupper inte god miljöstatus.

Näringsliv och sjöfart som binder samman

Östersjön har stor betydelse för den internationella handeln och är därför också ett av de mest intensivt trafikerade områdena i världen. De många fartygsstråken binder samman länderna och bidrar till målet att länka samman Östersjöregionen genom transport av människor och gods. Med denna utgångspunkt har fartygsstråk som sträcker sig från Sveriges grannländer in i svensk ekonomisk zon identifierats som allmänna intressen av väsentlig betydelse och anges som användning sjöfart.

I havsplaneområdet finns några områden som kan vara möjliga för utvinning av sand och det finns goda tekniska förutsättningar för havsbaserad energiutvinning. Yrkesfisket sker på mycket stora ytor och fiskeområden förändras dessutom mellan olika år och över längre tid. Därför är ytan för användning yrkesfiske utbredd i havsplanen. Utvecklingen av beståndssituationen är avgörande för fiskemöjligheterna. Situationen är svår för bland annat torskbeståndet i Östersjön.

Karta 5. Plankarta havsplaneområde Östersjön

4.1. Norra Östersjön och Södra Kvarken

Energiutvinning

I Norra Östersjön råder goda vindförhållanden för havsbaserad vindkraft samtidigt som elbehovet är stort på grund av förbrukningen i Mälardalsregionen. I området finns fyra områden med användning energiutvinning (Ö205, Ö216, Ö219, Ö279).

I flera områden längs kusten från Norrtälje till Oxelösund finns riksintresseanspråk för vindbruk (Ö203, Ö208, Ö210-Ö211, Ö214, Ö504, Ö507). De riksintresseanspråk för vindbruk som finns inom havsområdet bedöms inte vara förenliga med riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del och försvarsintressena ges därför företräde. Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk i Gustaf Dalén samt sydost om Gustaf Dalén (Ö208, Ö211) bedöms inte vara förenligt med riksintresseanspråk för yrkesfiske, samt allmänna intressen av väsentlig betydelse för naturvård. Området ligger kustnära och är av mycket stor betydelse för häckande, övervintrande och rastande sjöfåglar. Ett existerande projekt där visst överlapp finns med det allmänna intresset har fått avslag av regeringen vid prövning.

Sydost svenska högarna (Ö216) ligger i ekonomisk zon utanför Norrtälje kommun. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. I områdets norra del kan bottenfasta fundament nyttjas med nuvarande teknik. I den södra delen är det i dagsläget aktuellt med flytande verk, men framtida teknikutveckling kan leda till att hela området kan bebyggas med bottenfasta fundament. Området bedöms ha en relativt låg konfliktgrad med friluftsliv och natur. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar i huvudsak värdeområdet Sandhamn-Möja-Rödlöga m.fl. där kulturmiljöerna innefattar bland annat farledsmiljöer, kommunikationsmiljöer och kust- och skärgårsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Detta område omfattas även av flera riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

Utsjöområde öst Nynäshamn (Ö219) ligger i ekonomisk zon utanför Värmdö kommun. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Djupet i området gör att endast flytande fundament är lämpligt. Området bedöms ha en relativt låg konfliktgrad med friluftsliv, kultur och natur. I området behöver hänsyn tas till mätverksamhet i den nationella pelagiska miljöövervakningen.

Utsjöområde nordost Gotska sandön (Ö205) ligger i ekonomisk zon norr om Gotlands kommun. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Djupet i området gör att endast flytande fundament är lämpligt. Området bedöms ha relativt låg konfliktgrad med natur. I området anges särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar i huvudsak värdeområdet Gotska Sandön - Fårö – Fårösund där kulturmiljöerna innefattar rekreationsmiljöer, kust- och skärgårdsmiljöer och kyrkomiljöer (Länsstyrelsen 2024). Detta område omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Gotska Sandön är även nationalpark med grund i dess höga natur- och kulturvärden.

Nordöst sjöövningsområde Sankt Olof (Ö279) ligger i ekonomisk zon nordost om Gotlands kommun. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Djupet i området gör att endast flytande fundament är lämpligt. Området bedöms ha relativt låg konfliktgrad med friluftsliv, kultur och natur.

Friluftsliv

Havsplanen anger användning friluftsliv utanför delar av Östergötlands skärgård (Ö208, Ö211). Vägledningen om användning friluftsliv baseras på riksintresseanspråk för friluftsliv.

I Norra Östersjön ligger den yttre delen av Stockholms skärgård med höga kultur-, friluftslivs- och naturvärden. Över Södra Kvarken bildar den tillsammans med Ålands skärgård och Finlands västkust ett världsunikt stråk av grunda skärgårdar. Stockholms skärgård är en av Sveriges mest välbesökta med många naturhamnar och marinor. Friluftslivet och fritidssjöfarten är omfattande. Fritidsbåtstrafiken rör sig ofta både till och från Bottniska viken i norr, Gryts och Sankt Annas skärgårdar i söder, till Gotland och över Ålands hav.

I höjd med havsområdets södra delar omfattas kusten, utanför havsplaneområdet, av riksintresse för rörligt friluftsliv. Möjlighet till samexistens med andra användningar och hänsynsavstånd behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

Försvar

Havsplanen anger användning försvar längs stora delar av kuststräckan i havsområdet på grund av riksintresseanspråk för totalförsvaret samt påverkansområden. Väddö skjutfält ligger i Norrtälje kommun vid Södra Kvarken, med tillhörande påverkansområde ut över havet (Ö201). Havsplanen anger användning försvar även för påverkansområden vid Söderarms och Korsö skjutfält i kommunerna Norrtälje respektive Värmdö (Ö202, Ö206–Ö207). I Stockholms södra skärgård sträcker sig Utö skjutfält och sjöövningsområde Nåttarö från kusten genom territorialhavet ut i svensk ekonomisk zon utanför kommunerna Värmdö, Haninge och Nynäshamn (Ö210, Ö504-Ö505). I Ö203, Ö208. Ö210-Ö211, Ö214, Ö220, Ö504, Ö507 har riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk.

Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges därför för samtliga områden med användning energiutvinning.

Kultur

Hela kuststräckan i havsområdet omfattas av riksintresse högexploaterad kust. I direkt anslutning till havsplaneområdet finns riksintresseanspråk för kulturmiljövård i Norrtälje och Värmdö kommuner. Områden med riksintresseanspråk för kulturmiljövård finns längs kusten mot land, utanför havsplaneområdet.

Marina kulturmiljövärden har identifierats av länsstyrelsen och finns längs kusten och i skärgårdsområdet utanför Stockholms och Södermanlands län. De dominerande i de värdeområden som identifierats i Norra Östersjön och Södra Kvarken är farledsmiljöer och kust- och skärgårdsmiljöer, men här finns även fyrmiljöer såsom Söderarm, Svenska Högarna och Hävringe (Länsstyrelserna, 2024). Det finns även förekomst av vrak och forn- och kulturhistoriska

lämningar på havsbotten i närområdet i vilket kräver hänsyn vid eventuell påverkan på havsbotten.

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden i två energiområden (Ö205, Ö216) (se rubrik Energiutvinning).

Hänsynsavstånd till värdeområdena och berörda riksintresseanspråk behöver bedömas i ett lokalt perspektiv, såsom indirekt påverkan på kulturmiljövärden av energiutvinning i kustnära områden.

Natur

Havsplanen anger användning natur inom tre områden kring Stockholms skärgård, där det finns riksintresseanspråk för naturvård (Ö203, Ö206, Ö210). Området vid Norrtälje kommun omfattar också ett planerat marint naturreservat (Ö203). Strax utanför havsplaneområdet (Ö504) planeras en marin nationalpark i Nämndöskärgården.

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga naturvärden i flera områden. Ålands hav (Ö200-Ö201) utgör födosöksområde för fågel. Det är också en passage för migrerande rovfågel (Hansson, 2019). I Ålands hav finns även unika syresatta djupområden, migrerande lax samt livskraftigt torskbestånd. Norr och sydost om Svenska högarna finns fyra områden med potentiell klimattillflykt för blåmussla. Detta är fyra av de åtta identifierade områden i Östersjön (Havs- och vattenmyndigheten, 2017c). Klimattillflykten värnas genom särskild hänsyn till höga naturvärden (Ö200, Ö202, Ö207, Ö214). I området Öst Svenska Högarna (Ö214) finns även höga naturvärden i form av däggdjurs- och fågelområde och revmiljöer. Längs i sydväst av havsområdet anges särskild hänsyn till höga naturvärden eftersom det finns revmiljö och lek- och däggdjursområde (Ö211). Det finns höga naturvärden bland annat i form av revmiljöer väster om Stockholms södra skärgård (Ö207, Ö507). Norr om Kopparstenarna finns ett fågelområde (Ö505).

Några riksintresseanspråk för naturvård som huvudsakligen ligger i kustzonen sträcker sig in i havsplaneområdet. På grund av havsplanens övergripande skala markeras de inte som användning natur i havsplanen. Detta gäller bland annat vid Simpnäsklubb (Ö200-Ö202) och väster om Hävringe i Nyköpings kommun (Ö211).

Sjöfart

Havsplanen anger användning sjöfart i stråk både i utsjön och in mot hamnar vid kusten (Ö200-Ö203, Ö206-Ö208, Ö210-Ö211, Ö214, Ö217, Ö504-Ö505). Fartygsstråken ingår även i Östersjöns större trafiksystem med förbindelser med Finska viken, Åland och Baltikum. För att binda samman fartygsstråk från Stockholm mot Lettland anges användning sjöfart öster om den östligaste (djup-) farleden i svensk ekonomisk zon (Ö217). Det smala vattenområdet Södra Kvarken är passagen mellan Norra Östersjön och Bottenhavet. För att göra farvattnet säkert finns det ett system med trafikseparingar som ligger både i Sverige och i Finland. Passagerna till Mälaren via Södertälje kanal in till Stockholm, vägen in till Oxelösunds hamn och Stockholm Norvik hamn är andra viktiga stråk för användning sjöfart i havsområdet. I plankartan redovisas de viktigaste sjöfartsstråken, inte sjöfartens totala behov av ytor. I anslutning till sjöfartsstråken ska ett säkerhetsavstånd finnas. Havsplanerna vägleder inte om specifika säkerhetsavstånd till

sjöfarten, men avstånd kommer att krävas för alla energiområden. Avståndet anpassas till lokala förhållanden efter riskbedömning.

Utredningsområde sjöfart

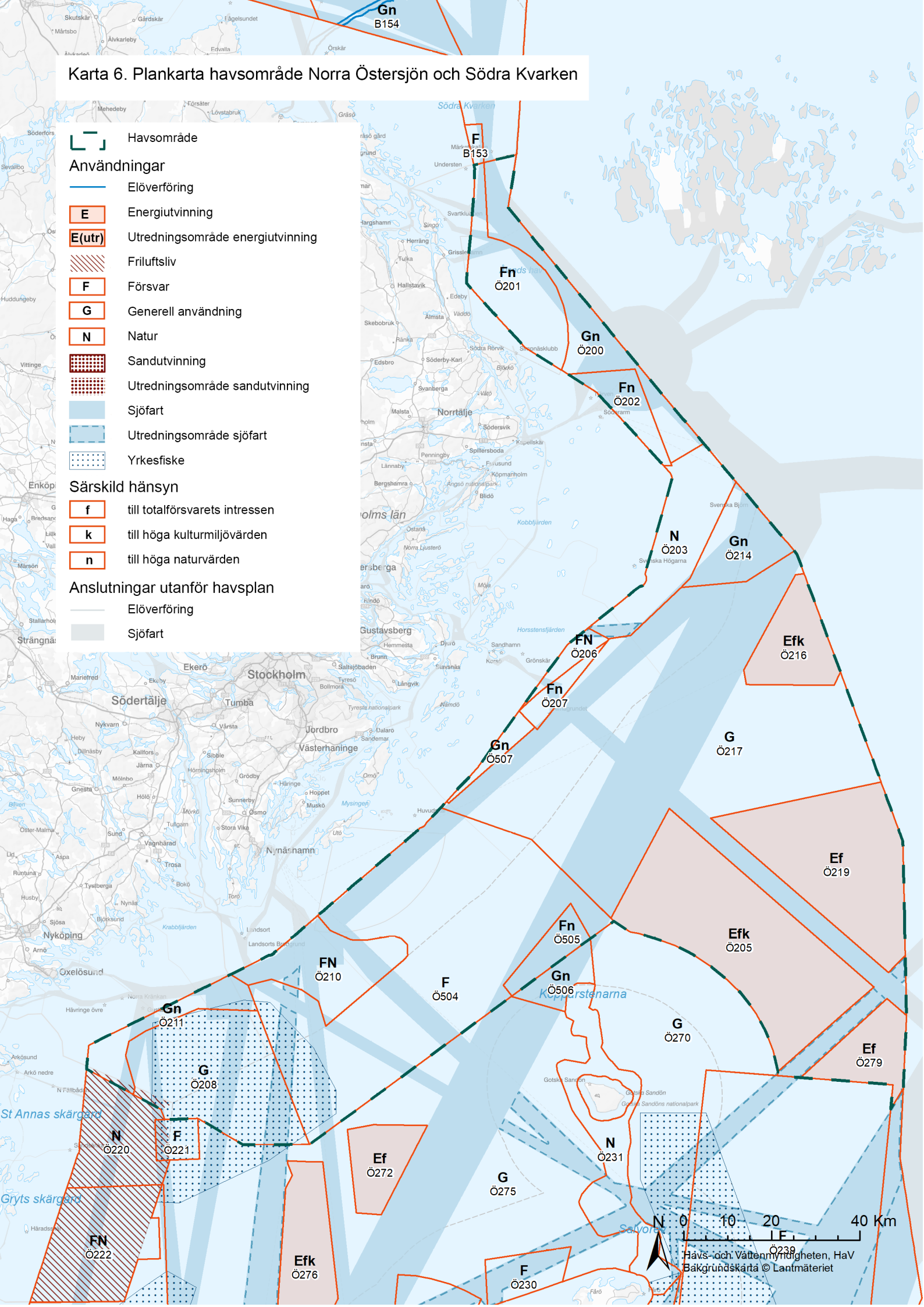
Horsstensleden är en eventuell framtida farled genom Stockholms skärgård in till Stockholms hamn. Den tänkta leden ligger inte i havsplaneområdet, men ansluter genom två riksintresseanspråk för sjöfart till trafiksystemet i havsplaneområdet (Ö206–Ö207 respektive Ö203, Ö206). Horsstensleden finns inte med i Nationell planering för transportinfrastrukturen 2022–2033 (Regeringen, 2021). Det ligger utanför den nationella havsplaneringens juridiska mandat att ta ställning till huruvida den tänkta farleden utanför havsplaneområdet är lämplig. Däremot bör havsplanen ta höjd för att det i en framtid kan bli aktuellt med en ny farled in mot Stockholm. Av denna anledning markeras anslutningarna som utredningsområde sjöfart.

Från Nynäshamn går ett stråk mot Gdansk i Polen där havsplanen också anger utredningsområde sjöfart (Ö208, Ö210, Ö504). Även runt Gotland, i havsområdena Mellersta Östersjön och Sydöstra Östersjön anger havsplanen utredningsområde sjöfart, vilket beskrivs mer under rubriken Utredningsområde sjöfart i de två havsområdena.

Yrkesfiske

I hela Norra Östersjön från Värmdö kommun och söderut, samt i ett mindre område i Södra Kvarken, bedrivs pelagiskt fiske, som avser fiske efter sill/strömming och skarpsill i utsjön. Användning yrkesfiske anges längs söderut i området (Ö208, Ö211, Ö504). Inom energiområde Ö219 behöver hänsyn tas till mätverksamhet i den nationella pelagiska miljöövervakningen.

Karta 6. Plankarta havsområde Norra Östersjön och Södra Kvarken

Områdestabell Norra Östersjön och Södra Kvarken

Tabell 4 Områdestabell Norra Östersjön och Södra Kvarken

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
Ö200	Generell användning Sjöfart	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fågelområde. Hög ursprunglighet. Klimattillflykt för blåmussla. Revmiljö.	
Ö201	Försvar Sjöfart	Höga naturvärden: Fågelområde.	
Ö202	Försvar Sjöfart	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fågelområde. Hög ursprunglighet. Klimattillflykt för blåmussla. Revmiljö.	
Ö203	Natur Sjöfart Utredningsområde sjöfart		Försvar ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvar ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö205	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Bymiljö. Farledsmiljö. Fornlämningskoncentration. Fornlämningsmiljö. Fästnings- och skansmiljöer. Gårdsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Kustsamhälle/skepparsamhälle. Kyrkomiljö. Militära miljöer. Odlingslandskap. Rekreationsmiljö.	
Ö206	Försvar Natur Sjöfart Utredningsområde sjöfart		
Ö207	Försvar Sjöfart	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Hög ursprunglighet. Klimattillflykt för blåmussla. Revmiljö.	
Ö208	Friluftsliv Generell användning Sjöfart Utredningsområde sjöfart Yrkesfiske		Yrkesfiske ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för yrkesfiske ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö210	Försvar Natur Sjöfart Utredningsområde sjöfart		Försvar ges företräde framför energiutvinning. Riksintresseanspråk för totalförsvaret ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
Ö211	Friluftsliv Generell användning Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fågelområde. Revmiljö.	Försvar och natur ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvaret och allmänt intresse av väsentlig betydelse för höga naturvärden ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö214	Generell användning Sjöfart	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fågelområde. Klimattillflykt för blåmussla. Revmiljö.	Försvar ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvaret ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö216	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Farledsmiljö. Fästnings- och skansmiljöer. Kommunikationsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Sommarnöjesmiljö.	
Ö217	Generell användning Sjöfart Utredningsområde sjöfart		Yrkesfiske och sjöfart ges företräde framför energiutvinning Allmänt intresse av väsentlig betydelse för yrkesfiske och sjöfart ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö219	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen	
Ö279	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen	
Ö504	Försvar Sjöfart Utredningsområde sjöfart Yrkesfiske		Försvar ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvar ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö505	Försvar Sjöfart	Höga naturvärden: Fågelområde.	
Ö507	Generell användning	Höga naturvärden: Revmiljö.	Försvar ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvar ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.

4.2. Mellersta Östersjön

Energiutvinning

I Mellersta Östersjön råder goda förhållanden för energiutvinning. Havsplanen anger fyra områden med användning energiutvinning.

Utsjöområde nordväst Gotland (Ö272) ligger i svensk ekonomisk zon och bedöms ha goda förutsättningar för etablering av havsbaserad vindkraft. Områdets djup gör att flytande vindkraft är lämpligt. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området bedöms ha en relativt låg konfliktgrad med friluftsliv, kultur och natur.

Syd Nielsengrund (Ö276) ligger i svensk ekonomisk zon mellan Gotland och Valdemarsviks kommuner. Områdets djup gör att flytande vindkraft är lämpligt. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar i huvudsak Visby där kulturmiljöerna bland annat innefattar fiskeläge, borgmiljö, farledsmiljö. Visby omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Utöver detta är Hansestaden Visby utpekat som ett Unesco Världsarv. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. I området behöver hänsyn tas till mätverksamhet i den nationella pelagiska miljöövervakningen.

Klintfjäll (Ö213) ligger i svensk ekonomisk zon utanför Gotlands kommun. Områdets djup gör att det kan bebyggas med bottenfasta fundament. I området ges allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk företräde framför riksintresseanspråk för yrkesfiske. Då fisket som bedrivs i området är pelagiskt bedöms det inte kunna samexistera på samma plats som havsbaserad vindkraft. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar i huvudsak värdeområdet Östergarn – Lausholmarna där kulturmiljöerna bland annat innefattar farledsmiljöer, rekreationsmiljöer, tidigindustriell miljö och kust- och skärgårdsmiljöer. Området omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Området anges också med särskild hänsyn till höga naturvärden, då området är en klimattillfykt för blåmusslor.

Syd Klintfjäll (Ö271) ligger i svensk ekonomisk zon utanför Gotlands kommun. Områdets djup gör att flytande fundament är lämpligt. I området ges allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk företräde framför riksintresseanspråk för yrkesfiske. Då fisket som bedrivs i området är pelagiskt bedöms det inte kunna samexistera på samma plats som havsbaserad vindkraft. Fiskets intressen bör kunna tillgodoses i närliggande områden. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar i huvudsak värdeområdet Östergarn – Lausholmarna där kulturmiljöerna bland annat innefattar farledsmiljöer, rekreationsmiljöer, tidigindustriell miljö och kust- och skärgårdsmiljöer. Området omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

I Östergötlands skärgård finns del av riksintresseanspråk för vindbruk (Ö220) som inte bedöms vara förenligt med totalförsvarets intressen. Riksintresseanspråk för totalförsvaret ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk.

Nordost om Gotska Sandön finns allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk (Ö270). Området ligger inom område av riksintresse enligt 4 kapitlet 2 § miljöbalken samt i närheten av område med riksintresseanspråk för friluftsliv enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken. För att områdets värden av ostördhet och orördhet ska kunna bevaras ges riksintresse rörligt friluftsliv och riksintresseanspråk friluftsliv företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Öster om Gotland inom territorialhavet i Gotlands kommun har riksintresseanspråk yrkesfiske getts företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk (se rubrik Yrkesfiske).

Inom sjöövningsområde Sankt Olof (Ö239) har riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del getts företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk (se rubrik Försvar).

Utredningsområde energiutvinning

I havsområdet finns två utredningsområden med användning energiutvinning som anges som utredningsområden för att de omfattas av stora osäkerheter kring påverkan på migrerande fågel.

Syd Knolls grund (Ö277) är ett område som inte ingår i planeringsunderlaget som redovisades av Energimyndigheten mars 2023. Osäkerheter i påverkan på migrerande fågel gör att området är ett utredningsområde. Området ligger delvis inom territorialhavet i Borgholms kommun. I den västra delen bedöms området kunna bebyggas med bottenfasta fundament. I den östra delen bedöms området kunna bebyggas med flytande fundament i dagsläget och potentiellt med bottenfast teknik i framtiden. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar i huvudsak värdeområdena Ölands norra udde samt Fröjel Eksta Karlsöarna där kulturmiljöerna bland annat innefattar fiskelägen, fästnings- och skansmiljöer och kommunikationsmiljöer. Områdena omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården längs kusten. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Området anges även med särskild hänsyn till höga naturvärden på grund av fågelområde. Området ligger delvis inom riksintresse rörligt friluftsliv. Hänsynsavstånd kopplat till friluftsliv behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

Sydöst Fårösund (Ö509) ligger i territorialhavet inom Gotlands kommun. Området kan bebyggas med bottenfasta fundament. Osäkerheter i påverkan på migrerande fågel leder till att området är ett utredningsområde. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar i huvudsak värdeområdet Slite där kulturmiljöerna bland annat innefattar kustsamhälle/skepparsamhälle, kust- och skärgårdsmiljöer samt farledsmiljöer. Området omfattas även av flera riksintresseanspråk för kulturmiljövården längs kusten. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Området anges även med särskild hänsyn till höga naturvärden. Området ligger inom riksintresse rörligt friluftsliv. Hänsynsavstånd kopplat till friluftsliv behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

Friluftsliv

Havsplanen anger användning friluftsliv utanför delar av Östergötlands skärgård (Ö220-Ö222). Vägledningen om användning friluftsliv baseras på riksintresseanspråk för friluftsliv. Friluftslivet och fritidssjöfarten är omfattande, och värdefulla områden finns längs hela kusten vid Gryts och Sankt Annas skärgårdar till Norra Öland och runt Gotland.

Kusten från Västerviks kommun och söderut samt kusten kring Gotland, utanför havsplaneområdet, omfattas av riksintresse rörligt friluftsliv. Möjlighet till samexistens med andra användningar och hänsynsavstånd behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

Nordost om Gotska Sandön finns ett område med allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Området ligger inom område av riksintresse enligt 4 kapitlet 2 § miljöbalken samt nära område med riksintresseanspråk för friluftsliv enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken. Gotska Sandön är unik i Sverige med sitt isolerade, ensliga, läge som erbjuder utblickar över obruten horisont och utan ljud- och ljusstörningar. För att områdets värden av ostördhet och orördhet ska kunna bevaras ges riksintresse rörligt friluftsliv och riksintresseanspråk friluftsliv företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk i område Ö270.

Försvar

Det finns flera områden i Mellersta Östersjön som anges som användning försvar. Längs fastlandskusten finns sjöövningsområdena Sandsänkan (Ö221) och Urban som sträcker sig genom territorialhavet ut i svensk ekonomisk zon utanför Valdemarsviks, Västerviks och Oskarshamns kommuner (Ö222–Ö224). Söder om Visby ut i territorialhavet anges försvar eftersom området utgör påverkansområde för Tofta skjutfält (Ö228). Lite längre norrut ligger sjöövningsområde Fårö (Ö230). Sjöövningsområde Sankt Olof (Ö239) ligger öster om Gotland och Fårö. Havsplanen anger särskild hänsyn till totalförsvarets intressen för delar av Gotlands västkust på grund av stoppområde för höga objekt för Visby flygplats (Ö229, Ö278, Ö289).

Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges för alla energiområden (Ö213, Ö271, Ö272, Ö276, Ö277, Ö509) i havsområdet.

Kultur

Områden med riksintresseanspråk för kulturmiljövård finns längs kusterna på fastlandet och på Gotland utanför gränserna för havsplaneområdet och på Gotska sandön.

Utanför havsplaneområdet finns riksintresse för obruten kust som omfattar både Ölands öst- och västsidor och löper längs kusten från Västervik till Arkösund i norr. Kusterna kring Gotland utanför havsplaneområdet omfattas av riksintresse för högexploaterad kust. Utanför havsplaneområdets gräns finns världsarvet Hansestaden Visby.

Marina kulturmiljövärden har identifierats av länsstyrelsen och finns runt stora delar av Gotlands kust och havsområde, vid kustområdena i Östergötland och Kalmar län samt Ölands Norra udde med omgivande havsområde (Länsstyrelserna, 2024). De dominerande kulturmiljöerna i de värdeområden som identifierats i havsområdet är farledsmiljöer, fornlämningskoncentrationer och kust- och skärgårdsmiljöer. Flera av värdeområdena innefattar förekomst av vrak och forn- och

kulturhistoriska lämningar på havsbotten vilket kräver hänsyn vid eventuell påverkan på havsbotten.

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden i fem energiområden (Ö213, Ö271, Ö276, Ö277 och Ö509). Hänsynsavstånd till värdeområdena och berörda riksintresseanspråk behöver bedömas i ett lokalt perspektiv, såsom indirekt påverkan på kulturmiljövärden av energiutvinning i kustnära områden.

Natur

Havsplanen anger användning natur för flera områden, framför allt längs fastlandskusten och norr om Gotland. Områdena längs kusterna vid Östergötlands och Kalmar län omfattas av riksintresseanspråk för naturvård (Ö220, Ö222, Ö224–Ö225, Ö234). Området vid Gotska sandön och Salvorev omfattas av Natura 2000 och flera andra naturskydd som till exempel naturreservat och Helcom MPA (Marine Protected Area) (Ö231). Det finns riksintresseanspråk för naturvård som huvudsakligen ligger i angränsande kustzon, men som sträcker sig strax in i havsplaneområdet, bland annat i Västerviks kommun (Ö223). Riksintresseanspråken tillgodoses, men på grund av havsplanens övergripande skala markeras de inte som användning natur i havsplanen.

Vid sjöövningsområde Sandsänkan i Östergötlands skärgård (Ö221) finns riksintresseanspråk för totalförsvaret och i områdets västra del finns en liten del av riksintresseanspråk för naturvård. Området där riksintresseanspråken överlappar är skalmässigt litet i förhållande till plankartans geografiska skala och markeras därför inte i plankartan med användning FN. Försvarsverksamheten bör bedrivas så att negativ påverkan undviks på de naturvärden som ligger till grund för riksintresseanspråk naturvård.

Flera områden i Mellersta Östersjön anges med särskild hänsyn till höga naturvärden. Områdena Syd Gotland (Ö500), Öst Gotland (Ö296) samt vid Kopparstenarna (Ö506), anges särskild hänsyn till höga naturvärden på grund av fågel. Även utredningsområdena för energiutvinning (Ö509, Ö277) anges med särskild hänsyn till höga naturvärden på grund av fågel. Klints bank (Ö212-Ö213, Ö215) utgör en potentiell klimattillflykt för blåmussla. Klintfjäll Nord (Ö212) och Klintfjäll syd (Ö215) anges även med särskild hänsyn till höga naturvärden på grund av fisklekområde och fågelområde. Även väster om Gotland, runt Stora Karlsö (Ö289, Ö291), anger havsplanen särskild hänsyn till höga naturvärden då området är viktigt för fågel såsom sillgrisslor och tordmule. Ett flyttfågelstråk går genom området och utgör den flyttningsvägen för ett stort antal arter med hemvist i nordliga delarna av västra Ryssland och nordöstra Skandinavien.

Sjöfart

Havsplanen anger användning sjöfart i flera fartygsstråk inom Mellersta Östersjön (Ö215, Ö220-Ö225, Ö228-Ö230, Ö234-Ö235, Ö239, Ö270, Ö275, Ö278, Ö289, Ö291, Ö506). Flera viktiga hamnar ligger längs kusten. Sjötrafiken är viktig med trafik både till fastlandskusten, till Gotland och vidare norrut eller söderut, samt till svenska och utländska hamnar runt Östersjön. Ett fartygsstråk som sträcker sig från Rigabukten och ansluter till djupfarleden öster om Gotland i svensk ekonomisk zon är ett allmänt intresse av väsentlig betydelse. Sträckan markeras som användning sjöfart (Ö270).

I plankartan redovisas de viktigaste sjöfartsstråken, inte sjöfartens totala behov av ytor. I anslutning till sjöfartsstråken ska ett säkerhetsavstånd finnas. Havsplanerna vägleder inte om specifika säkerhetsavstånd till sjöfarten, men avstånd kommer att krävas för alla energiområden. Avståndet anpassas till lokala förhållanden efter riskbedömning.

Utredningsområde sjöfart

Över Salvorev, mellan Fårö och Gotska sandön, går idag två passager för sjötrafik genom ett område med mycket höga naturvärden: bland annat finns den rödlistade arten alfågel här. En utredning från Havs- och vattenmyndigheten (2017b) visar att alfågel påverkas negativt av operationella oljeutsläpp från fartyg. Behovet av att utreda sjöfartens påverkan i området kring Salvorev och vilka åtgärder som kan vara lämpliga för att minska sjöfartens negativa påverkan är nära knutet till behovet av utredning i det kraftigare trafikerade området kring Hoburgs bank söder om Gotland. Utöver alfågeln ska även sjöfartens påverkan på tumlare utredas där. Tumlaren är en strikt skyddat art enligt art- och habitatdirektivet och påverkas negativt av buller från sjötrafik. Östersjöpopulationen av tumlare är klassad som utrotningshotad. Den sammantagna effekten av detta behöver utredas vidare och för fartygsstråken över Salvorev anger planen därför utredningsområde sjöfart. Även ett fartygsstråk öster om Gotland och farleden in till Slite, liksom två stråk från Nynäshamn mot Rigabukten respektive Polen, är del av utredningsområde sjöfart som kan påverka sjöfarten i Mellersta Östersjön. Läs mer om det i avsnittet om inriktning för användning sjöfart i Sydöstra Östersjön.

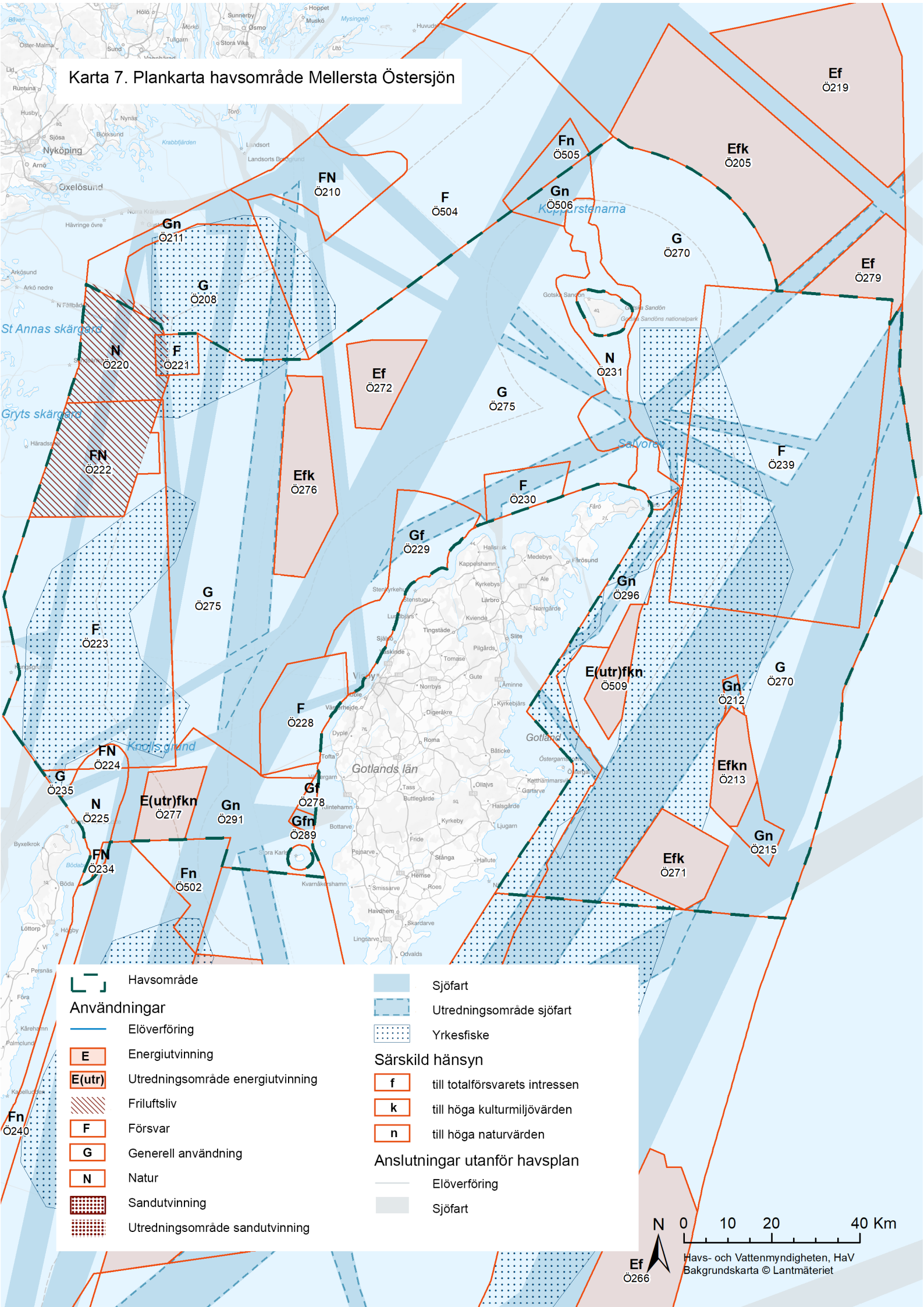
Yrkesfiske

Planen anger användning yrkesfiske mot den inre havsplanegränsen (Ö221, Ö223, Ö235, Ö275) och öster om Gotland (Ö212, Ö231, Ö239, Ö270, Ö275, Ö296). Användningen motsvaras av riksintresseanspråk för yrkesfiske. Yrkesfisket är utbrett i Mellersta Östersjön. Det mesta fisket i Mellersta Östersjön är pelagiskt fiske som avser sill/strömming och skarpsill, och bedrivs i hela utsjön. Ett visst fiske med passiva redskap sker in mot kusten.

Riksintresseanspråk yrkesfiske överlappar allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk i två områden för energi (Ö213, Ö271) där det allmänna intresset för vindbruk ges företräde. Användning yrkesfiske ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk i område Ö270. Pelagiskt fiske och vindbruk bedöms inte kunna samexistera på samma plats.

Inom energiområdet Ö276 behöver hänsyn tas till mätverksamhet i den nationella pelagiska miljöövervakningen.

Karta 7. Plankarta havsområde Mellersta Östersjön

Områdestabell Mellersta Östersjön

Tabell 5 Områdestabell Mellersta Östersjön

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
Ö212	Generell användning Yrkesfiske Utredningsområde sjöfart	Höga naturvärden: Fisklekområde. Fågelområde. Klimattillflykt för blåmussla.	
Ö213	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Bymiljö. Farledsmiljö. Fornlämningskoncentration. Fornlämningsmiljö. Gårdsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Kustsamhälle/skepparsamhälle. Kyrkomiljö. Odlingslandskap. Rekreationsmiljö. Tidigindustriell miljö. Höga naturvärden: Klimattillflykt för blåmussla.	Energiutvinning ges företräde framför yrkesfiske Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk ges företräde framför riksintresseanspråk för yrkesfiske. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö215	Generell användning Sjöfart	Höga naturvärden: Fisklekområde. Fågelområde. Klimattillflykt för blåmussla.	
Ö220	Friluftsliv Natur Sjöfart		Försvar ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvar ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö221	Friluftsliv Försvar Sjöfart Yrkesfiske		
Ö222	Friluftsliv Försvar Natur Sjöfart		
Ö223	Försvar Sjöfart Yrkesfiske		
Ö224	Försvar Natur Sjöfart		
Ö225	Natur Sjöfart		

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
Ö228	Försvar Sjöfart		
Ö229	Generell användning Sjöfart Utredningsområde sjöfart	Totalförsvarets intressen	
Ö230	Försvar Utredningsområde sjöfart		
Ö231	Natur Sjöfart Utredningsområde sjöfart Yrkesfiske		
Ö234	Försvar Natur Sjöfart		
Ö235	Generell användning Sjöfart Yrkesfiske		
Ö239	Försvar Sjöfart Utredningsområde sjöfart Yrkesfiske		Försvar ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvar ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
Ö270	Generell användning Sjöfart Utredningsområde sjöfart Yrkesfiske		Yrkesfiske och friluftsliv ges företräde framför energiutvinning Riksintresse rörligt friluftsliv Nordost Gotska sandön ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Riksintresseanspråk för friluftsliv ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Riksintresseanspråk för yrkesfiske öst Gotland ges företräde framför område av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Riksintresse rörligt friluftsliv öst Gotland ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk Användningarna bedöms inte kunna samexistera
Ö271	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Bymiljö. Farledsmiljö. Fornlämningskoncentration. Fornlämningsmiljö. Gårdsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Kustsamhälle/skepparsamhälle. Kyrkomiljö. Odlingslandskap. Rekreationsmiljö. Tidigindustriell miljö.	Energiutvinning ges företräde framför yrkesfiske Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk ges företräde framför riksintresse för yrkesfiske. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö272	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen	
Ö275	Generell användning Sjöfart Utredningsområde sjöfart Yrkesfiske		Försvar ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvar ges företräde framför allmänt område av väsentligt intresse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
Ö276	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Borgmiljö. Farledsmiljö. Fiskeläge. Fornlämningskoncentration. Fornlämningsmiljö. Fästnings- och skansmiljöer. Hamn- och sjöfartsstad. Klostermiljö. Kommunikationsmiljö. Kustsamhälle/skepparsamhälle. Kyrkomiljö. Rekreationsmiljö. Stadsmiljö.	
Ö277	Utredningsområde energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Farledsmiljö. Kommunikationsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Fiskeläge. Fornlämningskoncentration. Fornlämningsmiljö. Fästnings- och skansmiljöer. Handelsplats. Kustsamhälle/skepparsamhälle. Kyrkomiljö. Odlingslandskap. Tidigindustriell miljö. Höga naturvärden: Fågelområde.	
Ö278	Generell användning Sjöfart	Totalförsvarets intressen	
Ö289	Generell användning Sjöfart	Totalförsvarets intressen Höga naturvärden	
Ö291	Generell användning Sjöfart Utredningsområde sjöfart	Höga naturvärden: Fågelområde.	
Ö296	Generell användning Utredningsområde sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Fågelområde.	
Ö506	Generell användning Sjöfart	Höga naturvärden: Fågelområde.	
Ö509	Utredningsområde energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Farledsmiljö. Fornlämningskoncentration. Fästnings- och skansmiljöer. Industrimiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Kustsamhälle/skepparsamhälle. Militära miljöer. Odlingslandskap. Tidigindustriell miljö. Höga naturvärden: Fågelområde.	

4.3. Sydöstra Östersjön

Elöverföring

Användning elöverföring utgörs av transmissionskabeln NordBalt som passerar genom havsområdet (Ö248, Ö254, Ö258, Ö263). Den ansluter till Nybro i Sverige och till Klaipeda i Litauen.

Energiutvinning

I Sydöstra Östersjön råder goda förutsättningar för energiutvinning och det finns ett stort behov och efterfrågan på el. De många utsjöbankarna har både goda vindförhållanden och lämpliga djup för havsbaserade vindkraftverk. Samtidigt finns det mycket höga naturvärden. De yttersta östra och västra delarna av Norra Midsjöbanken och en del av Södra Midsjöbanken omfattas av riksintresseanspråk för vindbruk. Det finns även allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindkraft i två områden vid Norra Midsjöbanken. Båda bankarna, förutom en del av Södra Midsjöbanken, omfattas av Natura 2000-områden.

Havsplanen anger inte energiutvinning för Hoburgs bank och Midsjöbankarna (Ö254). Området omfattas av Natura 2000 och av områdesskydd enligt Helcom (MPA). Den sammanlagda påverkan på naturvärdena i området bedöms kunna bli för hög om vindkraft anläggs i anslutning till Södra Midsjöbanken. I förhållande till samrådsförslaget har ett område med riksintresseanspråk och allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk (tidigare område Ö255) vägts bort i sin helhet. Det samlade naturintresset har givits företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk, i huvudsak med hänvisning till stor risk för påverkan på tumlare. I området har länsstyrelsen avslagit en Natura 2000-ansökan, men beslutet har ännu inte vunnit laga kraft, då det överklagats.

Vid Kårehamn (Ö240, Ö503) finns riksintresseanspråk för både vindbruk och totalförsvaret. I en del av området finns en befintlig vindkraftsanläggning. Anläggningen är begränsad i utbredning och på grund av havsplanens övergripande skala anges inte energiutvinning på plankartan, men intresset tillgodoses. Framtida utökning av området bedöms i havsplanen inte vara förenlig med totalförsvarets intressen och därför tillgodoser havsplanen inte det riksintresseanspråk för vindbruk som ligger utanför den redan befintliga anläggningen.

Utsjöområde sydöst Hoburgs bank (Ö266) ligger i svensk ekonomisk zon utanför Gotlands kommun. I området ges allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för sjöfart. Området bedöms ha en relativt låg konfliktgrad med friluftsliv, kultur och natur. Områdets djup gör att flytande vindkraft är lämpligt. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen.

I förhållande till samrådsförslaget har ett område med allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk inom Ö263 (tidigare område Ö261) vägts bort i sin helhet på grund av yrkesfisket. Riksintresseanspråk för yrkesfisket ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.

Utredningsområde energiutvinning

I Sydöstra Östersjön anges ett område som utredningsområde energiutvinning.

Sydväst Hoburg (Ö273) ligger i främst i svensk ekonomisk zon, men en del av området sträcker sig in i Gotlands kommun. Osäkerheter i påverkan på migrerande fågel leder till att området är ett utredningsområde. I detta område ges allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk företräde framför riksintresseanspråk för yrkesfiske (pelagiskt fiske). Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Riksintresseanspråk för yrkesfiske och sjöfart överlappar till viss del i områdets västra del av karttekniska skäl. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar flera identifierade värdeområden både vid Öland och Gotland. I huvudsak berör det värdeområdena Källa-Persnäs kustbygder, Två utposter (Utklippan och Ölands södra udde) samt Hoburgsrev - Heligholmen – Faludden där kulturmiljöerna innefattar odlingslandskap, kust- och skärgårdsmiljöer och kommunikationsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Södra Ölands odlingslandskap är även utpekat som världsarv av Unesco. Området (Ö273) anges även med särskild hänsyn till höga naturvärden på grund av fågelområde. Området ligger delvis inom riksintresse rörligt friluftsliv. Hänsynsavstånd kopplat till friluftsliv behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

Friluftsliv

Friluftslivet och fritidssjöfarten är omfattande i delar av Sydöstra Östersjön. Det finns flera områden som omfattas av riksintresseanspråk för friluftsliv utanför havsplaneområdet i kustområdena kring Gotland och Öland. Kusten kring Gotland omfattas av riksintresse rörligt friluftsliv. Möjlighet till samexistens med andra användningar och hänsynsavstånd behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

Försvar

Användning försvar anges för sjöövningsområde Hanö och Martin som ligger utanför Öland (Ö234, Ö240, Ö250, Ö252, Ö502-Ö503). Sjöövningsområde Martin sträcker sig från kusten genom territorialhavet ut i svensk ekonomisk zon utanför Borgholm och Mörbylånga kommuner. Den nordligaste delen av sjöövningsområde Hanö ligger inom territorialhavet söder om Öland. Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges för samtliga områden med användning energiutvinning (Ö255, Ö266, Ö273, Ö501).

Kultur

Kusten längs Öland omfattas av riksintresse obruten kust och Gotlands kust omfattas av riksintresse högexploaterad kust. Södra Ölands odlingslandskap utpekat som världsarv av Unesco på grund av dess kulturhistoria och geologi. Södra Öland omfattas även till stor del av landskapsbildsskydd. Det finns flera områden som omfattas av riksintresseanspråk för kulturmiljövård utanför havsplaneområdet gränser i kustområdena kring Gotland och Öland.

Marina kulturmiljövärden har identifierats av länsstyrelsen. Inom Sydöstra Östersjön finns värdeområdena Hoburgsrev-Heligholmen-Faludden i södra delen av Gotland inklusive delar av havsområdet, Källa-Persnäs kustbygder på norra Öland inklusive delar av havsområdet och Två utposter (Utklippan och Ölands södra udde) längs med kust och havsområdet vid Ölands östra kust ner mot Utklippans fyr i söder. Även värdeområdena Ölands norra udde samt Fröjel.-Ekstа-Karlsöarna sträcker sig in i havsområdet (Länsstyrelserna, 2024). De dominerande kulturmiljötyperna i de värdeområden som berör Sydöstra Östersjön är kust- och skärgårdsmiljöer, odlingslandskap, farledsmiljöer och fornlämningskoncentration /fornlämningsmiljöer. Det finns alltså även förekomst av vrak och forn- och kulturhistoriska lämningar som kräver hänsyn på havsbotten i stora delar av havsområdet.

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden i ett energiområde (Ö273).

Hänsynsavstånd till värdeområdena och berörda riksintresseanspråk behöver bedömas i ett lokalt perspektiv, såsom indirekt påverkan på kulturmiljövärden av energiutvinning i kustnära områden.

Natur

Havsplanen anger användning natur i ett stort område som sträcker sig från Gotlands södra udde vid Hoburgen via Hoburgs bank till Norra Midsjöbanken och Södra Midsjöbanken (Ö254) och ett mindre angränsande område (Ö250). De omfattas av Natura 2000 områden och har mycket värdefull natur. I stora delar är miljöpåverkan låg och havsmiljön kan betraktas som relativt ursprunglig (Havs- och vattenmyndigheten, 2018b). Naturvärdena utgörs av värdefulla bottenmiljöer, kärn- och reproduktionsområde för den hotade östersjötumlaren samt de viktigaste övervintringsområdena för alfågeln. Båda arterna är rödlistade enligt Artdatabankens bedömning. Tumlaren omfattas dessutom av strikt artskydd enligt art- och habitatdirektivet. För östersjöpopulationen återstår endast ca 500 individer, varför den ses som akut utrotningshotad. Även födosöksområden för alfågel och annan fågel, samt lekområde för fisk finns i området. Havsområdets bankar anges som potentiella klimattillflykter för flera arter, vilket indikerar att områdets ekologiska betydelse kan komma att vara mycket hög i framtiden (Havs- och vattenmyndigheten, 2017b). Länsstyrelsen i Kalmar län har föreslagit att Natura 2000-området ska utökas och även innefatta Ö248.

Havsplanen anger användning natur vid Ölands sydspets (Ö252–Ö253) där det finns ett marint naturreservat.

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga naturvärden i flera områden längs kusterna och i anslutning till områden med naturskydd där det också finns viktiga naturvärden (Ö240, Ö248, Ö258, Ö500-Ö502). Ett flyttfågelstråk går genom området och utgör flyttningsvägen för ett stort antal arter med hemvist i nordliga delarna av västra Ryssland och nordöstra Skandinavien.

Sjöfart

Användning sjöfart anges för flera fartygsstråk inom havsområdet (Ö240, Ö250, Ö254, Ö258, Ö263, Ö266, Ö293, Ö502-Ö503). I Sydöstra Östersjön är sjötrafiken viktig, med omfattande trafik till både utländska och svenska hamnar. Väster om Gotland går framförallt trafik med svenska destinationer, medan internationell trafik till och från Finska viken och Baltikum dominerar söder och öster om Gotland (Havs- och vattenmyndigheten, 2017a). Två fartygsstråk, som sträcker sig

från hamnar i Baltikum (Ventspils respektive Klaipeda) och ansluter till djupfarleden sydost om Gotland i svensk ekonomisk zon, utgör allmänna intressen av väsentlig betydelse. Sträckorna anges som användning sjöfart (Ö254, Ö263). I plankartan redovisas de viktigaste sjöfartsstråken, inte sjöfartens totala behov av ytor. I anslutning till sjöfartsstråken ska ett säkerhetsavstånd finnas. Havsplanerna vägleder inte om specifika säkerhetsavstånd till sjöfarten, men avstånd kommer att krävas för alla energiområden. Avståndet anpassas till lokala förhållanden efter riskbedömning.

Utredningsområde sjöfart

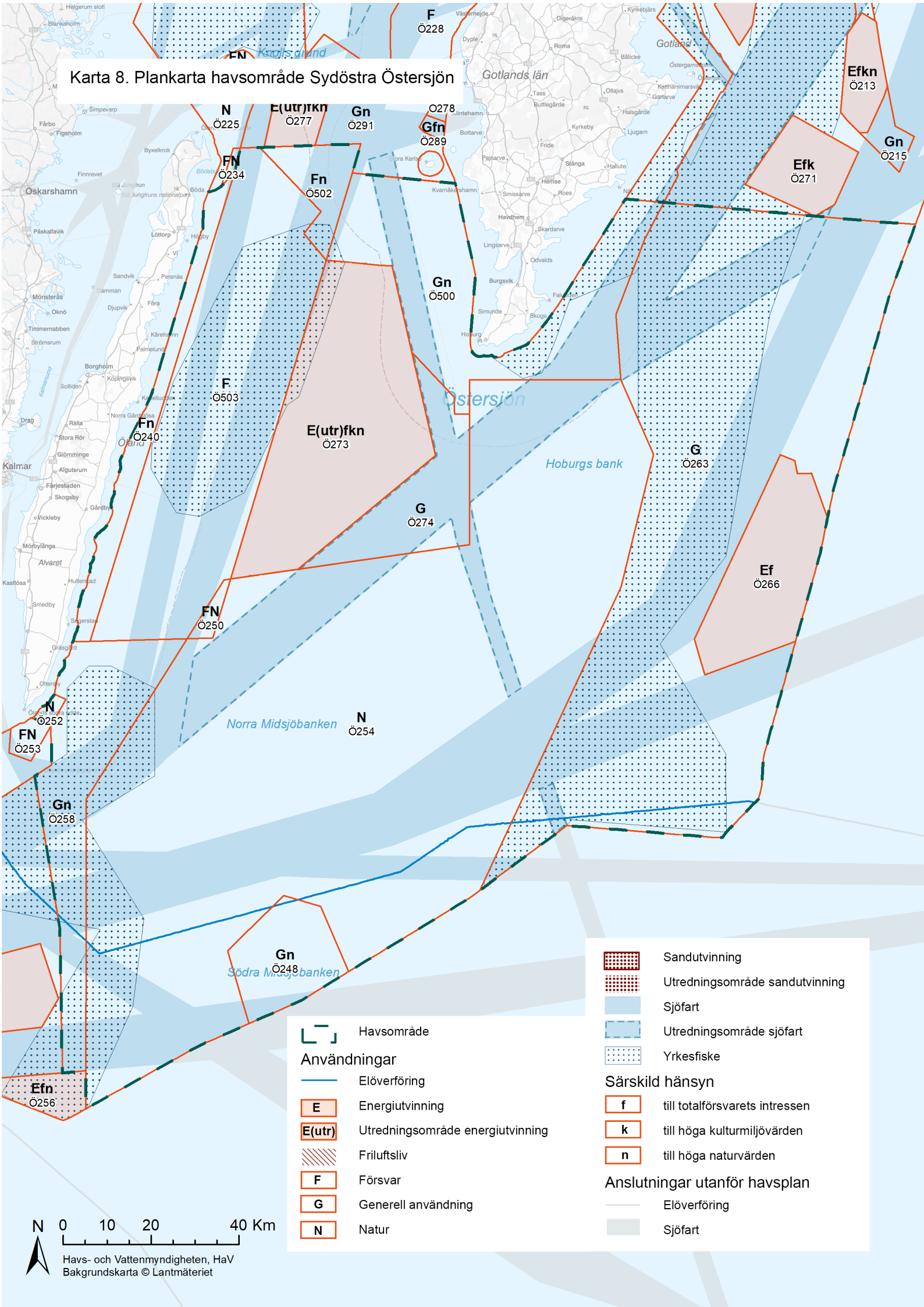
Planen anger utredningsområde sjöfart för ett stråk från Gdansk i Polen till Nynäshamn. Havsplanen anger även utredningsområde sjöfart mellan Norra Midsjöbanken och Hoburgs bank. Där går sjöfarten i dag genom ett grundområde med mycket höga naturvärden för de rödlistade arterna tumlare och alfågel, vilket också omfattas av Natura 2000. Utredningar visar att alfågelpopulationen påverkas negativt av operationella oljeutsläpp från fartyg och att tumlare störs av buller från fartygsstråk (Havs- och vattenmyndigheten, 2016, 2018a). Ur naturvårdssynpunkt finns det anledning att utreda sjöfartens påverkan på naturmiljön och vilka åtgärder som kan vara lämpliga för att minska sjöfartens negativa påverkan.

Flera områden i Sydöstra och Mellersta Östersjön berörs direkt eller indirekt av ovan beskrivna problematik. Eventuella åtgärder skulle kunna påverka trafikflödena genom djupvattenrutten som ligger söder om rutten Hoburgs bank–Norra Midsjöbanken och norr om Södra Midsjöbanken, samt rutterna väster och öster om Gotland och rutter i våra grannländer.

Innan slutlig ställning tas om fartygsstråken behöver problematiken utredas. En utredning behöver bland annat omfatta analys av sjötrafikens miljöpåverkan och olika typer av åtgärder, liksom samhällsekonomiska konsekvenser för transporter och sjöfartsnäringen nationellt och internationellt, samt övriga konsekvenser till följd av åtgärder. De flesta förändringar gällande sjöfarten kräver beslut som fattas internationellt, till exempel ruttändringar, och behöver därmed internationellt stöd samt vara förenlig med folkrätten inklusive havsrätten.

Yrkesfiske

Användningen yrkesfiske anges i flera större områden (Ö254, Ö258, Ö263, Ö293, Ö500, Ö502-Ö503). Yrkesfisket är utbrett i Sydöstra Östersjön, men bedrivs numera sällan på utsjöbankarna. Fiske efter torsk har mest bedrivits i de sydvästra delarna av havsområdet med trålfiske i utsjön och passivt fiske närmare kusten. Det pelagiska fisket som avser fiske efter sill/strömming och skarpsill bedrivs i stora delar av utsjön, men inte på bankarna. Visst fiske med passiva redskap sker utanför Ölands kust. Det finns även pelagiskt fiske som är riksintresseanspråk i Ö273. Dessa områden redovisas som användning energiutvinning där vindbruk ges företräde framför yrkesfiske.

Karta 8. Plankarta havsområde Sydöstra Östersjön
F Ö228
N Ö225
E(utr)fkn Ö277
Gn Ö291
Ö278
Gfn Ö289
FN Ö234
Fn Ö502
Gn Ö500
F Ö503
Fn Ö240
E(utr)fkn Ö273
G Ö274
FN Ö250
N Ö252
FN Ö253
Gn Ö258
Efn Ö256
N Ö254
Gn Ö248
Efkn Ö213
Gn Ö215
Efk Ö271
G Ö263
Ef Ö266
Östersjön
Hoburgs bank
Norra Midsjöbanken
Södra Midsjöbanken
Gotlands län
Oskarshamn
Kalmar
Öland
Havsområde
Användningar
Elöverföring
E Energiutvinning
E(utr) Utredningsområde energiutvinning
Friluftsliv
F Försvar
G Generell användning
N Natur
Sandutvinning
Utredningsområde sandutvinning
Sjöfart
Utredningsområde sjöfart
Yrkesfiske
Särskild hänsyn
f till totalförsvarets intressen
k till höga kulturmiljövärden
n till höga naturvärden
Anslutningar utanför havsplan
Elöverföring
Sjöfart
N 0 10 20 40 Km
Havs- och Vattenmyndigheten, HaV
Bakgrundskarta © Lantmäteriet

Områdestabell Sydöstra Östersjön

Tabell 6 Områdestabell Sydöstra Östersjön

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
Ö240	Försvar Sjöfart	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fågelområde. Revmiljö. Särskilt låg miljöpåverkan.	Försvar ges företräde framför utökad energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvar ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. I del av området finns en befintlig vindkraftsanläggning. Framtida utökning av området bedöms inte vara förenlig med totalförsvarets intressen.
Ö248	Generell användning Sjöfart	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fågelområde. Klimattillflykt för blåmussla. Revmiljö. Planerat områdesskydd.	Naturvård ges företräde framför energiutvinning Allmänt intresse av väsentlig betydelse för naturvård ges företräde framför riksintresse för energiutvinning. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö250	Försvar Natur Sjöfart		
Ö252	Natur		
Ö254	Natur Elöverföring Sjöfart Utredningsområde sjöfart Yrkesfiske		Naturvård ges företräde framför energiutvinning Natur ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk och allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk med hänvisning till stor risk för påverkan på tumlare. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö258	Generell användning Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fisklekområde.	
Ö263	Generell användning Sjöfart Utredningsområde sjöfart Yrkesfiske		Yrkesfiske ges företräde framför energiutvinning Riksintresse yrkesfiske ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
Ö266	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen	
Ö273	Utredningsområde energiutvinning Sjöfart Yrkesfiske	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Kust- och skärgårdsmiljö. Odlingslandskap. Farledsmiljö. Fiskeläge. Fornlämningsmiljö. Kommunikationsmiljö. Fornlämningskoncentration. Kyrkomiljö. Höga naturvärden: Fågelområde.	Energiutvinning ges företräde framför yrkesfiske Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk ges företräde framför riksintresse för yrkesfiske. Användningarna bedöms inte kunna samexistera
Ö274	Generell användning Utredningsområde sjöfart		
Ö500	Generell användning Sjöfart Utredningsområde sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Fågelområde.	Allmänt intresse av väsentlig betydelse för naturvård ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk.
Ö502	Försvar Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Fågelområde.	
Ö503	Försvar Sjöfart Yrkesfiske		Försvar ges företräde framför utökad energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvar ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. I del av området finns en befintlig vindkraftsanläggning. Framtida utökning av området bedöms inte vara förenlig med totalförsvarets intressen.

4.4. Södra Östersjön

Elöverföring

Användning elöverföring motsvaras av två transmissionskablar som förbinder Sverige med utlandet. NordBalt-kabeln går mellan Sverige och Litauen. Den ansluter till Nybro i Sverige och till Klaipeda i Litauen (Ö247, Ö259). SwePolLink är den andra transmissionskabeln i havsområdet och den förbinder Karlshamn med Slupsk i Polen (Ö259, Ö269, Ö508).

Energiutvinning

I södra Östersjön råder goda förutsättningar för energiutvinning och behovet är stort på grund av den höga efterfrågan på el i södra Sverige. Utsjöbankar och kust har både goda vindförhållanden och lämpliga djup för havsbaserade vindkraftverk. Det finns två riksintresseanspråk för vindbruk nära kusten i Kristianstads, Sölvesborgs och Karlshamns kommuner.

Inom området Norra Hanöbukten (Ö508), för områdets västra del i Kristianstad och Sölvesborgs kommuner, har tillståndet för ett tidigare vindkraftsprojekt löpt ut. I området finns även riksintresseanspråk för totalförsvaret. Havsplanen ger företräde åt försvarsintresset.

Inom område Ö508, i Sölvesborg och Karlshamns kommuner, finns del av ytterligare ett riksintresseanspråk för vindbruk. Inom området finns även riksintresseanspråk för totalförsvaret. Regeringen har avslagit en ansökan om vindkraft i området med hänvisning till att riksintresseanspråk för totalförsvaret har företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk enligt regeringsbeslut från 2016. Havsplanen ger företräde åt försvarsintresset (Ö508).

I havsområdet råder goda förutsättningar för vindkraft med höga vindhastigheter och utsjöbankar med lämpligt djup. Havsplanen anger två områden med användning energiutvinning.

Utsjöområde syd Öland (Ö256) ligger i svensk ekonomisk zon utanför Karlskrona och Mörbylånga kommun. Området överlappar med användning yrkesfiske. Användningarna bedöms kunna samexistera då fisket som bedrivs är demersalt. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området anges också med särskild hänsyn till höga naturvärden på grund av däggdjursområde.

Utsjöområde syd Utklippan (Ö269) ligger i svensk ekonomisk zon utanför Karlskrona och Mörbylånga kommun. Området överlappar med sjökabel för transmissionsnätet, vilket kräver att samråd med Svenska kraftnät initieras i god tid. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Detta omfattar värdeområdet Två utposter (Utklippan och Ölands södra udde) som innefattar farledsmiljöer, fiskeläge, fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö och kust- och skärgårdsmiljö (Länsstyrelserna, 2024). Särskilt Utklippans fyrplats kan komma att beröras av en etablering av vindkraft i området. Kustområdena vid Karlskrona omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Både Karlskrona och södra Öland är utpekade som världsarv av Unesco. Kulturmiljöerna som berörs innefattar undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Området anger också särskild hänsyn till höga naturvärden på grund av däggdjursområde och fisklek.

Friluftsliv

Användning friluftsliv anges utanför Karlskrona (Ö260) där det finns riksintresseanspråk för friluftslivet. Friluftslivet som även omfattar fritidssjöfarten är viktigt i Södra Östersjön. Längs kusten, utanför havsplaneområdet, finns flera områden som omfattas av riksintresseanspråk för friluftslivet. Kusten i Hanöbuktens västliga delar omfattas av riksintresse rörligt friluftsliv. Längs kusten utanför Simrishamn finns riksintresse för rörligt friluftsliv som angränsar till planområdet. Möjlighet till samexistens med andra användningar och hänsynsavstånd behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

Försvar

Försvar anges som användning i stora delar av havsområdet (Ö247, Ö253, Ö260, Ö264, Ö508). Karlskrona örlogshamn är en av Sveriges största och viktigaste marinbaser. Skjutfälten Ravlunda och Rinkaby har påverkansområden i havet utanför Simrishamns, Kristianstads och Sölvesborgs kommuner. Sjöövningsområde Hanö ligger i territorialhavet och svensk ekonomisk zon i Hanöbukten och söder om Öland.

Vid Utklippan (Ö260) anges samexistens mellan försvar, natur, rekreation och sjöfart. I den norra delen av området finns riksintresseanspråk för totalförsvaret. Inom området finns även riksintresseanspråk för naturvård samt ett marint naturreservat.

Försvarsverksamheten bör bedrivas så att negativ påverkan undviks på de naturvärden som ligger till grund för det marina naturreservatet.

Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges för samtliga områden med användning energiutvinning (Ö256, Ö269).

Kultur

Hela kuststräckan omfattas av riksintresse högexploaterad kust. Områden med riksintresseanspråk för kulturmiljövård finns längs kusten utanför gränserna för havsplaneområdet bland annat Karlshamn och Karlskrona stad. Örlogsstaden Karlskrona är också utpekat som världsarv av Unesco då det är en av de bäst bevarade örlogsbaserna i Europa.

Marina kulturmiljövärden har identifierats av länsstyrelsen. Inom Södra Östersjön finns värdeområdet Två utposter (Utklippan och Ölands södra udde) längs med kust och havsområdet vid Ölands östra kust ner mot Utklippans fyr i söder som präglas av sjöfartens utveckling under åtminstone de senaste 1000 åren. Här finns också värdeområdet Haväng som ligger vid kusten norr om Stenshuvuds nationalpark och där det bland annat finns förhistoriska submarina landskap. Även värdeområdet Ystad-Kåseberga-Sandhammaren sträcker sig in i havsområdet i sydväst. De dominerande kulturmiljötyperna i de värdeområden som identifierats är kust- och skärgårdsmiljöer, fornlämningsmiljöer, farledsmiljöer samt forntida kustmiljö/forn- och medeltida kustmiljö. Det finns förekomst av vrak och forn- och kulturhistoriska lämningar på havsbotten vilket kräver hänsyn vid eventuell påverkan på havsbotten. Exempelvis inom planområdet i Hanöbukten och vid ytterligare platser utanför kusten i Skåne och Blekinge finns bevarade stenålderslandskap på havsbotten.

Hänsynsavstånd till värdeområdena och berörda riksintresseanspråk behöver bedömas i ett lokalt perspektiv, såsom indirekt påverkan på kulturmiljövärden av energiutvinning i kustnära områden.

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden i ett energiområde (Ö269), se rubrik energiutvinning.

Natur

Havsplanen anger användning natur på flera ställen i Södra Östersjön. Utklippan (Ö260) omfattas av ett marint naturreservat, riksintresseanspråk för naturvården och ett befintligt Helcom MPA-område. Kiviksbredan utanför Kristianstad (Ö508) har av Länsstyrelsen i Skåne län via Naturvårdsverket föreslagits som ett område att ingå i marin baltisk region i Natura 2000-nätverket. Området är föreslaget med avseende på arterna tumlare, gråsäl och knubbsäl samt naturtyperna sandbankar och rev. Ärendet bereds för närvarande i Regeringskansliet. Söder om Simrishamns kommun (Ö268) löper ett kustnära stråk av höga naturvärden som omfattas av riksintresseanspråk för naturvård.

Havsplanen anger användning natur vid Ölands sydspets (Ö252–Ö253) där det finns ett marint naturreservat. För att främja och säkerställa ekosystemtjänster anges därför särskild hänsyn till höga naturvärden för flera områden. Utanför Karlskrona (Ö247) ska särskild hänsyn visas till revmiljöer och däggdjursområde, och längre ut i utsjön till fisklek- och däggdjurs område med särskilt hög miljöpåverkan (Ö256, Ö259, Ö269). I Hanöbukten finns bland annat rödlistad tumlare av den starkt hotade Östersjöpopulationen, även i Försvarsmaktens sjöövningsområde (Ö508). I samma område anger planen särskild hänsyn till höga naturvärden för lekområde, däggdjur och fågel, samt klimattillflykt för de tre arterna blåmussla, blåstång och sill. I Hanöbuktens nordvästra hörn finns ytterligare områden som kan utgöra klimattillflykter för dessa tre arter (Havs- och vattenmyndigheten, 2017c).

Sandutvinning

Havsplanen anger användning sandutvinning utanför Utklippan (Ö508). Området ligger i en regional omgivning med expansiv bebyggelseutveckling och kommunala intressen av strandfodring som klimatanpassningsåtgärd. Där finns också höga naturvärden som det ska tas särskild hänsyn till, vilket ställer höga krav på samexistensen. Området är en viktig livsmiljö för torsk och framtida utvinning behöver bland annat ta hänsyn till torskens lekperioder för att inte riskera negativ påverkan. Området innefattar även värdefulla kulturmiljöer på havsbotten som behöver tas hänsyn till vid en eventuell framtida exploatering (se rubrik Kultur).

Sjöfart

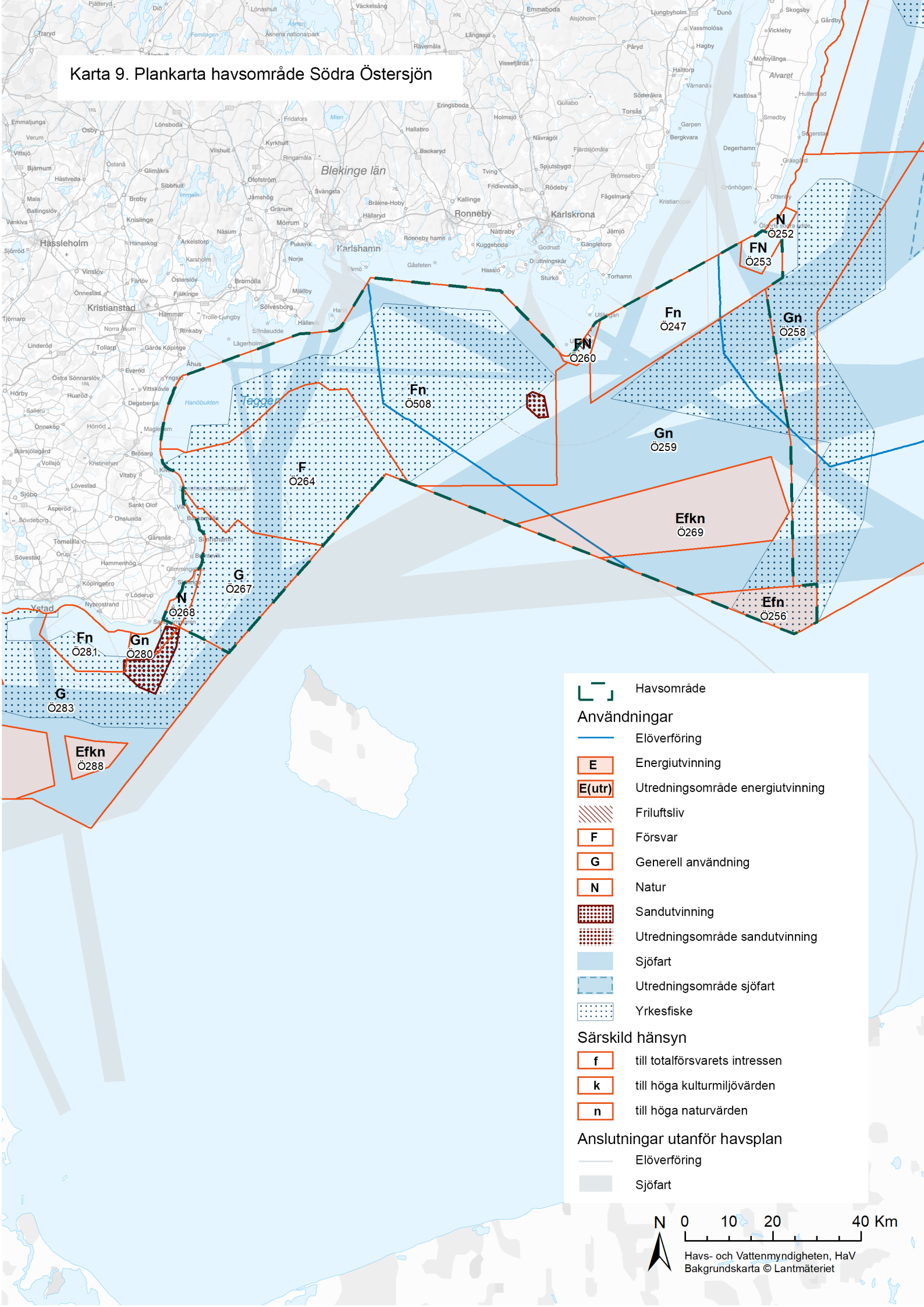
Användning sjöfart anges i fartygsstråk genom området (Ö247, Ö253, Ö259-Ö260, Ö264, Ö267, Ö508). Det mest trafikerade fartygsstråket i Östersjön går genom Södra Östersjön i system med trafikseparingar längs Sveriges sydkust från Öresund eller från Gedser mellan Danmark och Tyskland, via Bornholmsgattet mot södra Öland. Här börjar även en djupled för vissa fartyg vid passage österut genom Östersjön. Sjötrafiken går delvis in till kusten, men främst vidare mot både svenska och utländska hamnar.

I plankartan redovisas de viktigaste sjöfartsstråken, inte sjöfartens totala behov av ytor. I anslutning till sjöfartsstråken ska ett säkerhetsavstånd finnas. Havsplanerna vägleder inte om specifika säkerhetsavstånd till sjöfarten, men avstånd kommer att krävas för alla energiområden. Avståndet anpassas till lokala förhållanden efter riskbedömning.

Yrkesfiske

Användning yrkesfiske anges i de flesta områdena eftersom yrkesfisket är utbrett i Södra Östersjön (Ö256-Ö257, Ö259, Ö264, Ö267-Ö268, Ö508). Användningen motsvaras av riksintresseanspråk för yrkesfiske. Yrkesfiske efter torsk har mest bedrivits med trål i utsjön, men också med passiva redskap närmare kusten. Pelagiskt yrkesfiske efter sill och skarpsill bedrivs i utsjön. Annat fiske med passiva redskap bedrivs i olika utsträckning längs med kusten och i Hanöbukten. I området bedrivs även fiske av fiskare från andra EU-länder.

Karta 9. Plankarta havsområde Södra Östersjön

Havs- och Vattenmyndigheten, HaV
Bakgrundskarta © Lantmäteriet

Områdestabell Södra Östersjön

Tabell 7 Områdestabell Södra Östersjön

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
Ö247	Elöverföring Försvar Sjöfart	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Revmiljö.	
Ö253	Försvar Natur Sjöfart		
Ö256	Energiutvinning Yrkesfiske	Totalförsvarets intressen Höga naturvärden: Däggdjursområde.	Energiutvinning och yrkesfiske bedöms kunna samexistera Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk överlappar med riksintresseanspråk för yrkesfiske. Användningarna bedöms kunna samexistera.
Ö259	Generell användning Elöverföring Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Särskilt hög miljöpåverkan.	
Ö260	Friluftsliv Försvar Natur Sjöfart		
Ö264	Försvar Sjöfart Yrkesfiske		
Ö267	Generell användning Sjöfart Yrkesfiske		
Ö268	Natur Yrkesfiske		
Ö269	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga naturvärden: Fisklekområde. Däggdjursområde. Särskilt hög miljöpåverkan. Höga kulturmiljövärden: Farledsmiljö. Fiskeläge. Fornlämningsmiljö. Kommunikationsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö.	
Ö508	Elöverföring Försvar Sandutvinning Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fisklekområde. Fågelområde. Klimattillflykt för blåmussla. Klimattillflykt för sill. Klimattillflykt för blåstång.	Försvar ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvar ges företräde framför två riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.

4.5. Sydvästra Östersjön och Öresund

Elöverföring

Användning elöverföring finns i norra Öresund (Ö294). Användningen motsvaras av Öresundskablarna, två kabelförbindelser för 400 kV mellan Kristinelund i Sverige och Skibstrupgård i Danmark.

Energiutvinning

Det finns goda förutsättningar för vindkraft i havsområdet och behovet är stort på grund av den höga efterfrågan på el i södra Sverige. Kust- och utsjöbankar har goda vindförhållanden och bra djupförhållanden för bottenbaserade vindkraftverk.

Lillgrund (Ö287) är Sveriges största befintliga havsbaserade vindkraftpark. Vid eventuell förändring av vindkraftverken vid Lillgrund behöver inflygningsområdet till Köpenhamns flygplats Kastrup beaktas. Området omfattas av särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden som bör beaktas vid en eventuell förändring av området. Detta berör i huvudsak värdeområdena Falsterbohalvön och Landskrona-Pilhaken-Ven där kulturmiljöerna innefattar farledsmiljöer, fiskelägen och fornlämningsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa områden omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten.

Vid Kriegers flak (Ö285) råder goda förutsättningar för havsbaserad vindkraft. I området finns ett tillståndsgivet vindkraftsprojekt där större delen av projektområdet omfattas av riksintresseanspråk för vindbruk. En mindre del av det tillståndsgivna området överlappar med ett Natura 2000-område. Området omfattas av särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta berör i huvudsak värdeområdet Falsterbohalvön där kulturmiljöerna innefattar fiskeläge, kust-och skärgårdsmiljö och fornlämningsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Området omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

Utsjöområde sydväst Ystad och utsjöområde sydost Ystad (Ö286, Ö288) ligger båda i svensk ekonomisk zon. Båda områdena kan bebyggas med bottenfasta fundament. Förutsättningarna för vindbruk är gynnsamma och den sammanlagda, kumulativa miljöpåverkan bedöms vara låg. Områdena anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Områdena omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar i huvudsak värdeområdet Ystad-Kåseberga-Sandhammaren som innefattar kulturmiljöerna farledsmiljö, fiskeläge och kustmiljö (Länsstyrelserna, 2024). Värdeområdet omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Områdena anger också särskild hänsyn till höga naturvärden på grund av fågelområde.

I förhållande till samrådsförslaget har ett område med allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk (tidigare område Ö298) inom område i Öresund (Ö299) inom Malmö och Kävlinge kommun vägts bort i sin helhet. Planerat områdesskydd har givits företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk.

Vid utbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen i samtliga områden.

Utredningsområde energiutvinning

I Sydvästra Östersjön och Öresund anges ett område som utredningsområde energiutvinning.

Öst Kullagrund (Ö282) ligger i territorialvattnet utanför Skurups kommun. Området kan bebyggas med bottenfasta fundament. Osäkerheter i påverkan på migrerande fågel leder till att området anges som utredningsområde. I området ges riksintresse för vindbruk företräde framför riksintresseanspråk för yrkesfiske. I förhållande till samrådsförslaget har området delvis anpassats i öst för att minska påverkan på yrkesfisket. Detta innebär även en minskad risk för påverkan på migrerande fågel och kulturmiljövärden i kusten. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar i huvudsak värdeområdet Ystad-Kåseberga-Sandhammaren som innefattar kulturmiljöerna farledsmiljö, fiskeläge och kustmiljö (Länsstyrelsen 2024). Värdeområdet omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Här finns bland annat Ale stenar som har en monumental placering i relation till havet. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Området anger också särskild hänsyn till höga naturvärden på grund av fågel.

Friluftsliv

Havsplanen anger användning friluftsliv kring Ven (Ö292, Ö299) där det finns riksintresseanspråk för friluftslivet. Värdefulla kustlandskap sträcker sig längs västra och södra Skåne. I Öresund finns ett omfattande fritidsfiske och turbåtsfiske. Friluftslivet och fritidssjöfarten är viktiga i hela havsområdet. Flera områden med riksintresseanspråk för friluftsliv finns utanför havsplaneområdet, framför allt längs Skånes södra och västra kust. Möjlighet till samexistens med andra användningar och hänsynsavstånd behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

Försvar

Havsplanen anger användning försvar för påverkansområde i havet vid Kabusa skjutfält i Ystads kommun (Ö281). En liten del av ett riksintresseanspråk för totalförsvaret vid Falsterbonäset, betecknat som övrigt påverkansområde, går in i det område som havsplanen omfattar (Ö284). På grund av havsplanens övergripande skala redovisas inte försvarsintresset på plankartan. Riksintresseanspråket för totalförsvaret tillgodoses eftersom försvarsintresset och de användningar som havsplanen anger bedöms kunna samexistera. Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges för samtliga områden med användning energiutvinning (Ö285, Ö282, Ö286, Ö287, Ö288, Ö298).

Kultur

Hela kuststräckan omfattas av riksintresse högexploaterad kust. Flera områden med riksintresseanspråk för kulturmiljövård finns längs hela kusten utanför havsplaneområdet. Det går in riksintresseanspråk öster om Ystad (Ö280, Ö281). En liten del av riksintresseanspråk för kulturmiljövård vid Falsterbonäset går in i det område som havsplanen omfattar (Ö284). På grund av havsplanens övergripande skala redovisas inte intresset på plankartan. Riksintresseanspråket

för kulturmiljövård tillgodoses, eftersom intresset och de användningar som havsplanen anger bedöms kunna samexistera. Det finns även riksintresseanspråk runt Vens östra och norra kust (Ö292, Ö299) samt utmed kusten norr om Helsingborg (Ö294).

Marina kulturmiljövärden har identifierats av länsstyrelsen. Två större värdeområden finns identifierade inom och i anslutning till havsområdet, Falsterbohalvön och Ystad-Kåseberga-Sandhammaren. Dessa värdeområden innefattar flera olika kulturmiljötyper såsom fiskelägen, kust-och skärgårdsmiljöer, fornlämningskoncentration och fornlämningsmiljöer. Här finns bland annat den välkända skeppssättningen Ale Stenar och det karaktäristiska Falsterbonäset. Det finns även förekomst av vrak och forn- och kulturhistoriska lämningar som kräver hänsyn på havsbotten i stora delar av havsområdet.

Särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden anges för alla energiområden i Sydvästra Östersjön och Öresund (Ö282, Ö285-Ö288). Hänsynsavstånd till värdeområdena och berörda riksintresseanspråk behöver bedömas i ett lokalt perspektiv, såsom indirekt påverkan på kulturmiljövärden av energiutvinning i kustnära områden.

Natur

Havsplanen anger användning natur i flera områden. För området som sträcker sig från utsjön vid östra delar av Trelleborgs kommun via Falsterbonäset till sydligaste delen av Öresund baseras användningen på två Natura 2000-områden samt riksintresseanspråk natur (Ö284). Områdets östra delar omfattas av Natura 2000-området Sydvästskånes utsjövatten som inrättades 2016 för skydd av tumlare. Områdets nordvästliga delar omfattas av riksintresseanspråk natur och en stor del av Natura 2000-området Falsterbohalvön/Falsterbo-Foteviken, som är skyddat enligt både fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet. Även ett marint naturreservat, Måkläppen – Limhamnströskeln, finns i området som sammantaget hyser stora och unika värden avseende fågel och har en geologi som ger upphov till ett sandvandringsområde utan motsvarighet i Sverige. Den befintliga vindkraftparken Lillgrund (Ö287) finns inom riksintresseanspråk natur och där anger havsplanen samexistens mellan användning energiutvinning och natur.

Området norr om Ven i Öresund (Ö292) omfattar ett Natura 2000-område för tumlare och viktiga ängar med ålgräs, det kommunala naturreservatet Knähaken och riksintresseanspråk yrkesfiske, som avser lekområde. Lundåkrabukten (Ö290) omfattar riksintresseanspråk för yrkesfiske som avser lekområde för fisk, samt naturreservatet Lundåkrabukten. Utanför Helsingborg finns det marina naturreservatet Grollegrund (Ö294). Här finns också en viktig passage för migrerande rovfågel (Hansson, 2019).

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga naturvärden i Öresund (Ö298, Ö299) där det finns sammanhängande höga värden av betydelse för bevarande och utvecklade ekosystemtjänster. Dessa förstärks av förekomsten av däggdjur, fågel, värdefulla bottenmiljöer och lekområden för fisk. Samtidigt som naturvärdena är höga är påverkan från mänsklig verksamhet stor. Det nya marina naturreservatet Flädierev finns i kustområdet utanför Bjärred och överlappar med havsplaneområdet (Ö299). Den överlappande delen av naturreservatet är för litet för att illustreras i plankartan, men berör ett mindre område vid den inre plangränsen.

Öster om Ystad löper ett kustnära stråk av höga naturvärden som anges med särskild hänsyn till höga naturvärden (Ö280–Ö281). Där finns värdefulla rev för fisklek samt ett viktigt fågel- och däggdjursområde. Ett flyttfågelsträck går från den tyska och danska kusten in mot Skåne.

Sandutvinning

Söder om Ystad (Ö280, Ö281, Ö283) finns allmänt intresse av väsentlig betydelse för sandutvinning. Där anges användning sandutvinning i havsplanen. Tidigare fanns tillstånd för sandutvinning som löpte till 2021. Sanden används för strandfodring och utvinning har skett under åren 2011, 2014, 2017 och 2020 (Ystads kommun, 2023). Utförd tillsyn visar att översedimentering av tidigare spår från utvinningen sker genom de geologiska processerna i området (Sveriges geologiska undersökning, 2018).

Utredningsområde sandutvinning

Utanför Falsterbo (Ö284) finns ett utredningsområde för sandutvinning. Lämplighet för sandutvinning har bedömts för delar av ett undersökningsområde och finns redovisat i rapporten Förutsättningar för utvinning av marin sand och grus i Sverige (Sveriges geologiska undersökning, 2017). Föreslaget sandutvinningsområde vid Falsterbo sammanfaller med de västligaste delar av Natura 2000-området Sydvästskånes utsjövatten. Natura 2000-området har inrättats för att stärka skyddet av Bälthavspopulationen respektive Östersjöpopulationen av tumlare. Tumlarens höga geografiska rörlighet har resulterat i ett förhållandevis stort Natura 2000-område. Helhetsbedömningen i havsplanen är att samexistens med sandutvinning kan vara möjlig utifrån att utvinning föreslås i utkanten av Natura 2000-området. Tumlarens säsongsvisa variationer, tillsammans med att miljöeffekten av sandutvinningen bedöms uppstå på en begränsad yta under en begränsad tid, stärker möjligheten till samexistens mellan användningarna natur och sandutvinning. Sandutvinningen behöver anpassas efter Natura 2000-skyddet. En verksamhet eller åtgärd som på ett betydande sätt kan påverka ett område som är skyddat enligt 4 kapitlet 8 § miljöbalken, det vill säga Natura 2000, kräver alltid särskild tillståndsprövning.

Utredningsområdet för sandutvinning ligger i ekonomisk zon. Öster om detta område finns Natura 2000-området Falsterbohalvön-Foteviken, som även är marint naturreservat och del av riksintresseanspråk naturvård. I detta område som ligger i territorialhavet och utanför utrednings området för sandutvinning, identifieras sandutvinning som en verksamhet som utgör risk för skada (Länsstyrelsen i Skåne län, 2005). I rapporten Förutsättningar för utvinning av marin sand och grus i Sverige (Sveriges geologiska undersökning, 2017), bedöms att sandutvinning kan vara möjlig i ekonomisk zon utanför Natura 2000-området Falstebohalvön-Foteviken. I den ekonomiska zonen finns ekologiskt värdefulla platser där bottenvegetation och musselbankar förekommer samt där det finns i postglacial sand och grus. Bedömningen är att sandutvinning kan vara möjlig väst och sydväst om dessa platser.

Sandutvinningsområdet vid Falsterbo ligger inom ett område med utpekad trafikseparering för sjöfart. Intressena bedöms kunna samexistera. Den trafik som sandutvinningen beräknas medföra bedöms som låg (Sveriges geologiska undersökning, 2017, 2018). Befintliga sjöfartsvolymer innebär att sandutvinningen står för ett försumbart tillägg av bullerpåverkan.

För de båda sandutvinningsområdena finns potentiell påverkan på yrkesfisket som vid Falsterbo även förstärks av sammanlagda, kumulativa miljöeffekter från dansk utvinning i Öresund. Påverkan bedöms kunna begränsas om skonsamma utvinningsmetoder används och om utvinningen förläggs till tider när fisken inte leker (Sveriges geologiska undersökning, 2017).

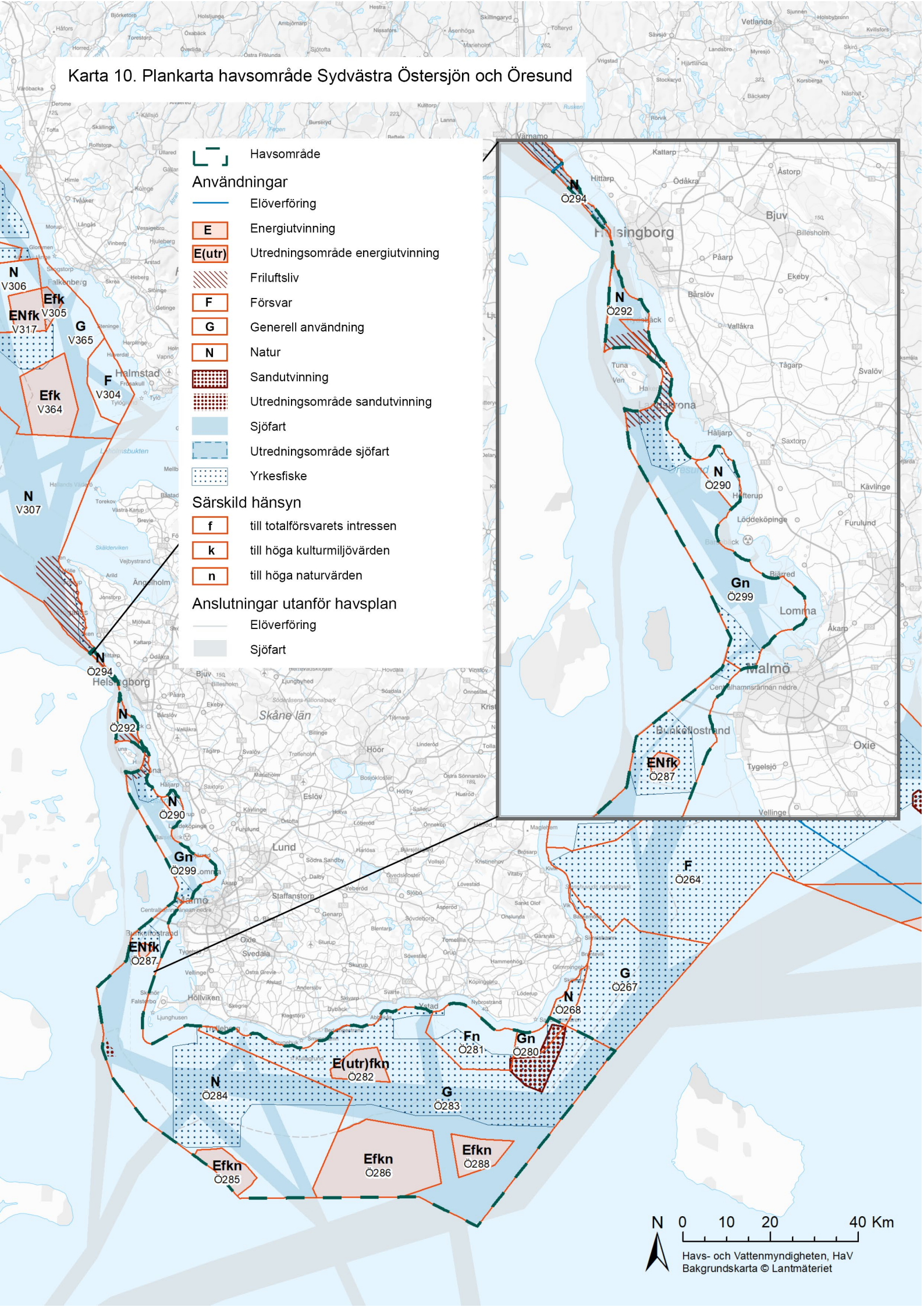
Sjöfart

Användning sjöfart anges i fartygsstråk genom havsområdet (Ö281, Ö283-Ö284, Ö292, Ö294, Ö298-Ö299). Det mest trafikerade fartygsstråket i Östersjön går genom Sydvästra Östersjön i ett system med trafikseparingar längs Sveriges sydkust från Öresund via Falsterbo i Vellinge kommun eller från Gedser, mellan Danmark och Tyskland, till Bornholmsgattet. Sjötrafiken går vidare mot både svenska och utländska hamnar. Öresund är en av få vägar in till Östersjön för stora fartyg. I plankartan redovisas de viktigaste sjöfartsstråken, inte sjöfartens totala behov av ytor. I anslutning till sjöfartsstråken bör ett säkerhetsavstånd finnas. Havsplanerna vägleder inte om specifika säkerhetsavstånd till sjöfarten, men avstånd kommer att krävas för alla energiområden. Avståndet anpassas till lokala förhållanden efter riskbedömning.

Yrkesfiske

Yrkesfisket är utbrett och därför anger havsplanen användning yrkesfiske i en stor del av havsområdet (Ö280-Ö281, Ö283-Ö284, Ö290, Ö294, Ö298-Ö299). Användningen motsvarar riksintresseanspråk för yrkesfiske. Yrkesfiske efter torsk har bedrivits främst med trålfiske i utsjön, men också med passiva redskap närmare kusten i Öresund. Pelagiskt yrkesfiske efter sill och skarpsill bedrivs i hela utsjön. Annat fiske med passiva redskap bedrivs i varierande utsträckning längs med kusten. I Öresund är bottentrålning inte tillåten, utan yrkesfisket sker med passiva redskap.

Karta 10. Plankarta havsområde Sydvästra Östersjön och Öresund

Områdestabell Sydvästra Östersjön och Öresund

Tabell 8 Områdestabell Sydvästra Östersjön och Öresund

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
Ö280	Generell användning Sandutvinning Yrkesfiske	Höga naturvärden: Fågelområde. Revmiljö.	
Ö281	Försvar Sandutvinning Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Fågelområde. Revmiljö.	
Ö282	Utredningsområde energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Farledsmiljö. Fiskeläge. Fornlämningskoncentration. Forntida kustmiljö/forn- och medeltida kustmiljö. Fornlämningsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Stadsmiljö. Höga naturvärden: Fågelområde.	Energiutvinning ges företräde framför yrkesfiske. Riksintresseanspråk för vindbruk ges företräde framför riksintresseanspråk för yrkesfiske. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö283	Generell användning Sandutvinning Sjöfart Yrkesfiske		Yrkesfiske och sjöfart ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för yrkesfiske ges företräde framför riksintresseanspråk och allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Riksintresseanspråk för sjöfart ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
Ö284	Natur Utredningsområde sandutvinning Sjöfart Yrkesfiske		Sandutvinning anpassas till natur Allmänt intresse av väsentlig betydelse för sandutvinning överlappar Natura 2000-område. Sandutvinning bör anpassas till naturvärden, till exempel avseende tidsperiod och lokalisering av uttag. Se vidare text under Sandutvinning, Södvästra Östersjön ovan.
Ö285	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fiskeläge. Fornlämningsmiljö. Fornlämningskoncentration. Kust- och skärgårdsmiljö. Kustsamhälle/skepparsamhälle. Marknadsplats. Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fågelområde. Revmiljö.	Energiutvinning anpassas till natur och försvar Energiutvinning anpassas till försvar. Användningarna bedöms kunna samexistera. En verksamhet eller åtgärd som på ett betydande sätt kan påverka ett Natura 2000 område kräver alltid särskild tillståndsprövning enligt 7 kap. 28a § miljöbalken.

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
Ö286	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Farledsmiljö. Fiskeläge. Fornlämningskoncentration. Forntida kustmiljö/forn- och medeltida kustmiljö. Fornlämningsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Stadsmiljö. Höga naturvärden: Fågelområde.	
Ö287	Energiutvinning Natur	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fiskeläge. Fornlämningsmiljö. Fornlämningskoncentration. Kust- och skärgårdsmiljö. Kustsamhälle/skepparsamhälle. Marknadsplats. Farledsmiljö. Forntida kustmiljö/forn- och medeltida kustmiljö. Fästnings- och skansmiljöer. Stadsmiljö.	Energiutvinning ges företräde framför yrkesfiske Riksintresseanspråk för vindbruk ges företräde framför riksintresseanspråk för yrkesfiske. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Det finns en vindkraftpark i området. Yrkesfiskets behov tillgodoses i närliggande område.
Ö288	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Farledsmiljö. Fiskeläge. Fornlämningskoncentration. Forntida kustmiljö/forn- och medeltida kustmiljö. Fornlämningsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Stadsmiljö. Höga naturvärden: Fågelområde.	
Ö290	Natur Yrkesfiske		
Ö292	Friluftsliv Natur Sjöfart		
Ö294	Elöverföring Friluftsliv Natur Sjöfart Yrkesfiske		
Ö299	Friluftsliv Generell användning Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Fågelområde.	Natur ges företräde framför energiutvinning Allmänt intresse av väsentlig betydelse för naturvård ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. I området planeras ett områdesskydd.

5. Västerhavet: Vägledning och överväganden

Allmänt om havsplaneområdet

Här finns en sammanfattning av planeringens huvuddrag för havsplaneområdet. Inriktningen för användningen och överväganden för havsplaneområdets havsområden redovisas också.

Plankartan ska tolkas i den ungefärliga skalan mellan 1:700 000 och 1:1 000 000. Gränserna och markeringarna i kartan är översiktliga utifrån havsplanernas strategiska nivå.

Utläggning av data- och telekablar, kraftkablar, rörledningar och gasledningar ska möjliggöras där det är lämpligt. Drift och underhåll av data- och telekablar, kraftkablar, rörledningar och gasledningar ska alltid möjliggöras. Detta gäller för hela planområdet.

I Västerhavet finns två havsområden:

• Norra Västerhavet

• Södra Västerhavet.

Förnybar elproduktion

Havsplanerna ska bidra till att nå samhällsmålet om 100 procent fossilfri elproduktion år 2040. Förutsättningarna för havsbaserad vindkraft är goda i Västerhavet. Det finns dock stor konkurrens om utrymmet i Västerhavet med bland annat yrkesfiske och sjöfart.

Utgångspunkten för planeringen har varit uppdaterade underlag för nya eller ändrade områden för energiutvinning i havsplanerna (Energimyndigheten, 2023). Planeringen av områden för energiutvinning bygger på en helhetsbedömning av hur havsplanen bäst kan bidra till att energimålen nås sett till vindkraftens och andra intressens behov. Områden för energiutvinning föreslås både i territorialhavet och i ekonomisk zon. Vissa föreslagna områden berörs av Natura 2000-lagstiftningen, vilket innebär att vindkraftsetablering endast kan tillåtas där, om den inte riskerar att skada eller störa de livsmiljöer som i området avses skyddas eller medför att de arter som ska skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arten i området. Två energiområden i Västerhavet betecknas som utredningsområden, E(utr) i plankartan. Skälen är osäkerheter kring vindkraftens påverkan på migrerande fågel eller att etablering av vindkraft kräver så kallat Natura 2000-tillstånd. Det finns tre tillstånd för havsbaserad vindkraft som ännu inte har realiserats.

Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. Föreslagna områden med användning energiutvinning i Västerhavet innebär risk för sammanlagd, kumulativ påverkan på totalförsvarets intressen. Den risken ska beaktas vilket kan innebära begränsningar för utbyggnadens omfattning, samlat eller i enskilda områden. I alla områden med användning energiutvinning anges därför särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Med undantag av ett energiområde anges särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden i samtliga energiområden. Värdena tar sin utgångspunkt i platser på land samt forn- och kulturhistoriska lämningar på havsbotten som kan påverkas av installationer till havs. I två områden anges även särskild hänsyn till höga naturvärden. Det innebär att det finns särskilda behov av framtida åtgärder vid

förvaltning, planering och tillståndsprövning för att säkerställa ekosystemtjänster kopplade till områdenas värden, strukturer och förutsättningar.

Nära kusten utanför havsplanens gränser kan havsbaserad vindkraft i en begränsad utbredning vara lämplig. På grund av havsplanens övergripande skala bedöms inte energiutvinning under en viss storlek. Mindre, kustnära etableringar behöver bedömas ur ett lokalt perspektiv.

Havsplanens vägledning är att områden för energiutvinning bör kunna tas i anspråk så att det motsvarar sammanlagt 120 TWh årlig elproduktion i de tre havsplaneområdena, vilket motsvarar cirka 40 procent av den sammanlagda ytan angiven i områden för energiutvinning och utredningsområde energiutvinning. Ökad energiutvinning ska i första hand ske i Västerhavet och i delar av Östersjön enligt regeringsuppdraget om nya områden för energiutvinning i havsplanerna (Regeringen, 2022b).

Höga natur- och kulturmiljövärden och nationalpark under ytan

Det finns stora områden med höga naturvärden i havsplaneområdet och flera av dem är naturreservat och Natura 2000-områden. I Norra Västerhavet finns dessutom Kosterhavets nationalpark, där naturskyddet främst gäller undervattensmiljöer.

I Västerhavet finns marina däggdjur som tumlare och säl samt lek- och uppväxtområden för flera fiskarter. Havsplaneområdet korsas av två mycket viktiga sträckleder för bland annat vårflyttande rovfåglar. Här inryms också grundområden av internationell vikt för övervintrande sjöfågel. Området utgör även en viktig förbindelselänk och passage för fåglar som flyttar sig i nord-sydlig riktning mellan havsområdena.

Längs kusterna i anslutning till havsplaneområdet samt i skärgården finns också flera områden med höga kulturmiljövärden. Värdeområden i kusten präglas av fiskets och sjöfartens utveckling genom åren och att dessa länge varit bärande näringar för befolkningen längs med Västerhavet. Flera kulturmiljöer innefattar även berättelser om kustjordbrukets och skärgårdsbebyggelsens utveckling över tid. Havsområdet innefattar även kulturhistoriska landskap under ytan som präglas av sjunkna visten och boplatser likväl som historiska marina slagfält.

Många verksamheter

På många platser inom Västerhavets havsplaneområde finns det attraktiva livsmiljöer för människor. Utmed hela kusten är friluftslivet och turismen viktig. Fritidsbåtslivet är omfattande med viktiga stråk längs kusterna och till Danmark.

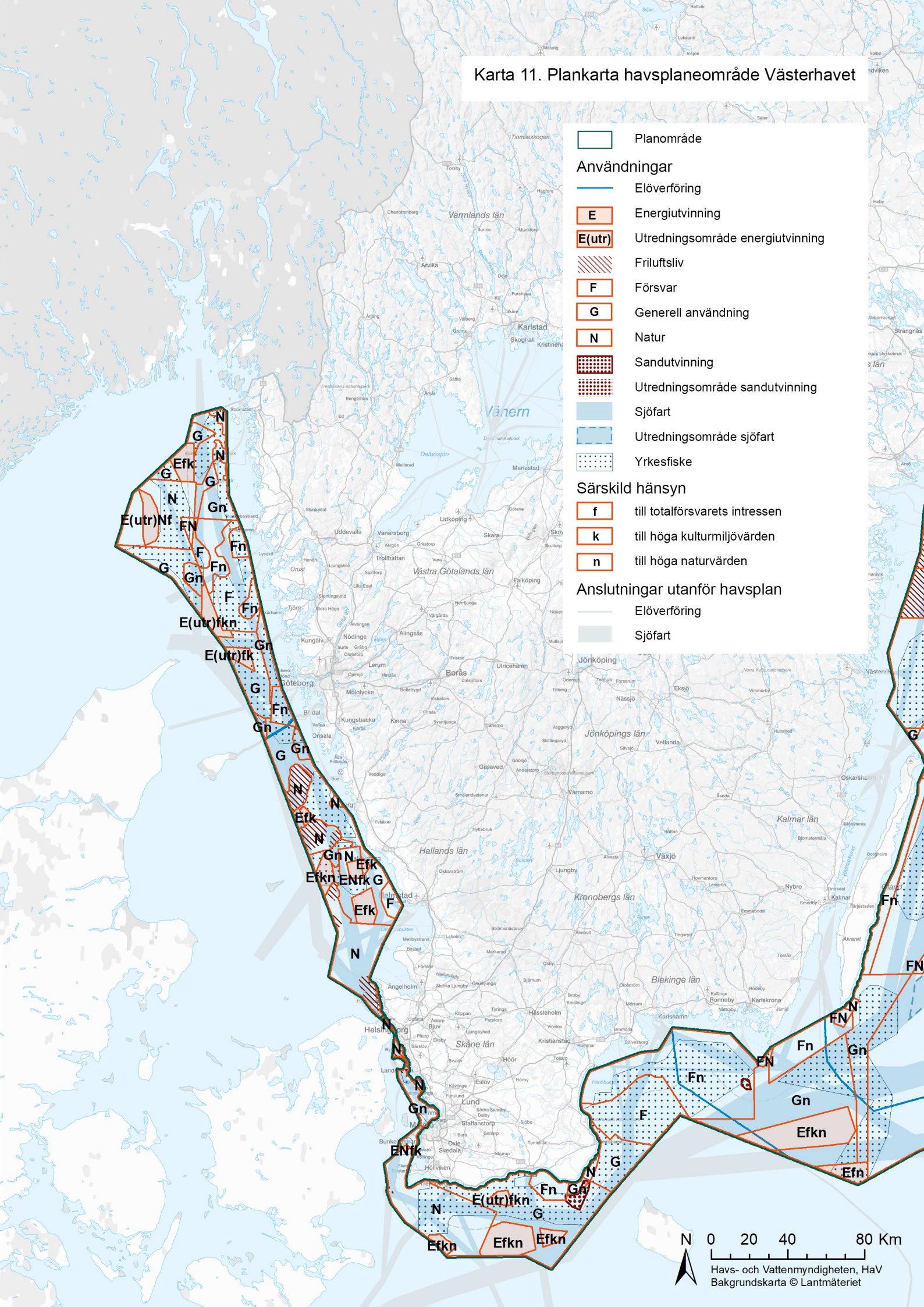
Sjötrafiken är omfattande i hela planområdet, även nära kusten. En betydande del av trafiken till och från Östersjön tar sig genom Västerhavet och Öresund och det finns flera hamnar på västkusten med stor betydelse för svensk utrikeshandel. Det finns omfattande reglering med trafikseparering för sjöfarten i Västerhavet. Havsplanen följer utpekade riksintresseanspråk. Anspråken kompletteras med ett fartygsstråk som utgör allmänt intresse av väsentlig betydelse i norra Skagerrak.

Sveriges totalförsvar har intressen i havsplaneområdet, bland annat i form av sjöövningsområden.

Det bedrivs omfattande yrkesfiske i Västerhavet efter både fisk och skaldjur som fångas med olika typer av redskap. Yrkesfisket är värdemässigt och geografiskt omfattande och till viss del föränderligt mellan olika år och över längre tid. Därför är ytan för användning yrkesfiske stor i havsplanen. I planeringen av områden för energiutvinning har hänsyn tagits till den sammanlagda, kumulativa påverkan på yrkesfisket. I ett fall ges vindbruk företräde framför yrkesfiske.

Samtidigt som det finns goda förutsättningar för olika verksamheter behöver miljötillståndet i Västerhavet förbättras för att god miljöstatus ska nås.

Många verksamheter fungerar bra tillsammans i planområdet. Samexistensen är ofta reglerad. Det kan till exempel handla om att områden avlyses vid försvarsövningar eller om regler för hur fartyg får framföras i farleder som ingår i trafikseparingssystem, till exempel fiskande fiskefartyg.

Karta 11. Plankarta havsplaneområde Västerhavet
Planområde
Användningar
Elöverföring
E
Energiutvinning
E(utr)
Utredningsområde energiutvinning
Friluftsliv
F
Försvar
G
Generell användning
N
Natur
Sandutvinning
Utredningsområde sandutvinning
Sjöfart
Utredningsområde sjöfart
Yrkesfiske
Särskild hänsyn
f
till totalförsvarets intressen
k
till höga kulturmiljövärden
n
till höga naturvärden
Anslutningar utanför havsplan
Elöverföring
Sjöfart
Vänern
Värmlands län
Västra Götalands län
Jönköpings län
Kronobergs län
Kalmar län
Blekinge län
Hallands län
Skåne län
Göteborg
Karlstad
Borås
Jönköping
Växjö
Karlskrona
Karlshamn
Helsingborg
Ängelholm
Halmstad
Lund
Malmö
Trollhättan
Uddevalla
Lidköping
Skara
Falköping
Mariestad
Arvika
Kristinehamn
Hässleholm
Kristianstad
Ronneby
Nässjö
Värnamo
Gislaved
Vetlanda
Eksjö
Oskarshamn
Kalmar
Nybro
Ljungby
Alvesta
Tingsryd
Almhult
Markaryd
Laholm
Strömsnäsbruk
Båstad
Mellbystrand
Höganäs
Landskrona
Eslöv
Staffanstorp
Svedala
Vellinge
Trelleborg
Ystad
Simrishamn
Hörby
Höör
Åstorp
Klippan
Bjuv
Båstad
Ängelholm
Helsingborg
Landskrona
Lomma
Svalöv
Furulund
Sjöbo
Tomelilla
Skurup
Kävlinge
Lomma
Burlöv

5.1. Norra Västerhavet

Energiutvinning

I Norra Västerhavet råder goda förutsättningar för vindkraft med höga vindhastigheter. Det är djupt vilket kräver flytande fundament. Från norr om Göteborg och söderut är det grundare och möjligt med bottenfasta fundament.

I Norra Västerhavet finns ett område med användning energiutvinning (V352).

Området Norr Bratten och väst Kosterhavet (V352) i den ekonomiska zonen väster om Kosterhavets nationalpark anges som område med användning energiutvinning. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar i huvudsak värdeområdena Koster, Väderöarna och Ramsvikslandet där kulturmiljöerna innefattar kust- och skärgårdsmiljöer, farledsmiljöer och kommunikationsmiljöer (Länsstyrelsen 2024). Värdeområdet Koster är innefattar även flera riksintresseanspråk för kulturmiljövården och är en marin nationalpark. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

I förhållande till samrådsförslaget har ett allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk inom område V356 (tidigare V355) inte getts företräde för att minska påverkan på yrkesfisket. Inom och omkring V356 bedrivs ett omfattande yrkesfiske efter nordhavsräka och där finns riksintresseanspråk för yrkesfisket. Med anledning av områdets stora betydelse för räkfisket ges yrkesfiske företräde framför energiutvinning. Detta innebär också att potentiell kumulativ visuell påverkan från energiområden på kulturmiljöer vid kusten minskas.

Utredningsområde energiutvinning

I Norra Västerhavet finns tre utredningsområden med användning energiutvinning (V357, V359, V360). Dessa anges som utredningsområden antingen för att de omfattas av stora osäkerheter kring påverkan på migrerande fågel eller för att de ligger inom ett Natura 2000-område.

Området Nordvästra Bratten (V360) anges som utredningsområde energiutvinning. I området finns allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk och sjöfart. Fartygstrafiken bedöms kunna gå i ett nord-sydligt stråk öster om området. Vindbruk ges därför företräde framför sjöfart. Området ligger i sin helhet inom Natura 2000-området Bratten. Bedömningen är att detta medför att det ställs krav på särskild tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken, en så kallad Natura 2000-prövning. På grund av detta anges området som utredningsområde. I förhållande till samrådsförslaget har ytan för område V360 minskat i norr och öster på grund av yrkesfiske. Begränsningen av området innebär att en potentiell kumulativ visuell påverkan från energiområden på kulturmiljöer vid kusten minskas. Området anges även med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen.

Området Sydväst sjöövningsområde Skagen (V357) längs västerut från Tjörn i den ekonomiska zonen anges som område med användning energiutvinning. Osäkerheter i påverkan på migrerande fågel leder till att området anges som utredningsområde. Särskild hänsyn till höga

naturvärden anges också på grund av fågel. I området ges allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk företräde framför riksintresseanspråk för yrkesfiske. Eftersom endast flytande fundament kan bli aktuella bedöms nuvarande yrkesfiske efter havskräfta och nordhavsräka inte kunna samexistera med vindkraft i området. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar i huvudsak värdeområdena Västra Orust och Marstrand - Pater Noster där kulturmiljöerna bland annat innefattar farledsmiljöer, fästnings- och skansmiljö och fornlämningsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa områden omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer längs kusten som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Området anges även med särskild hänsyn till totalförsvarets intressen.

Området Nordväst Öckerö (V359) anges som utredningsområde med användning energiutvinning med särskild hänsyn till totalförsvaret intressen. Osäkerheter i påverkan på migrerande fågel leder till att området anges som utredningsområde. I området finns allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk samt riksintresseanspråk för yrkesfiske i hela den del som ligger i territorialhavet och en liten del i ekonomisk zon. Samexistens kräver anpassning. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljöer. Området överlappar till stor del värdeområdet Norra Kattegatt som innefattar ett stort antal fartygslämningar från de båda världskrigen som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Särskild hänsyn höga kulturmiljövärden omfattar även värdeområdena Känsö, Västra Orust och Marstrand - Pater Noster där kulturmiljöerna bland annat innefattar farledsmiljöer, fästnings- och skansmiljö och fornlämningsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024).

Friluftsliv

Friluftslivet och fritidssjöfarten är omfattande i hela havsområdet och fritidsbåtstrafiken rör sig ofta till och från Norge och Danmark. Bohuskustens skärgård är välbesökt med omfattande turism och det finns många naturhamnar och marinor. Kusten utanför havsplaneområdet i norra delen av Norra Västerhavet, till norr om Lysekil, omfattas av riksintresse för det rörliga friluftslivet. Hela kuststräckan utanför havsplaneområdet omfattas av riksintresseanspråk för friluftslivet. Eventuell vindkraftsetablering kan ge en visuell påverkan i området. Möjlighet till samexistens med andra användningar och hänsynsavstånd behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

Försvar

Havsplanen anger användning försvar för sjöövningsområde Skagen som sträcker sig från Sotenäs i norr till Tjörn i söder, ut över hela territorialhavet samt i ekonomisk zon (V320-V322, V336, V339, V347). Längre söderut, nästan helt inom Göteborgs kommun, ligger sjöövningsområdet Känsö där havsplanen också anger användning försvar (V319).

Riksintresseanspråk för försvar ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk i sjöövningsområdet Skagen (V320).

Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges därför för samtliga områden med användning energiutvinning.

Kultur

Kusten längs södra delen av Norra Västerhavet omfattas av riksintresse högexploaterad kust. Den norra kuststräckan omfattas av riksintresse obruten kust. Områden med riksintresseanspråk för kulturmiljövård finns längs kusten utanför havsplaneområdet, bland annat fyrmiljöer och ett större område kring Göteborgs södra skärgård.

Marina kulturmiljövärden har identifierats av länsstyrelsen och finns längs med hela kuststräckan samt i ett fall även till största del inom havsområdet (värdeområde Norra Kattegatt). De dominerande kulturmiljöerna i de värdeområden som identifierats i Norra Västerhavet är farledsmiljöer, kust- och skärgårdsmiljöer, fornlämningsmiljöer och fornlämningskoncentrationer. Här finns dock även fästnings- och skansmiljöer samt kustsamhälle/skepparsamhälle (Länsstyrelserna, 2024). Värdeområdet Norra Kattegatt präglas av att kulturmiljövärdena inom detta område finns under ytan i form av fartygslämningar från de båda världskrigen. Detta kräver hänsyn vid eventuell påverkan på havsbotten.

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden i tre energiområden (V352, V357, V359). Hänsynsavstånd till värdeområdena och berörda riksintresseanspråk behöver bedömas i ett lokalt perspektiv, såsom indirekt påverkan på kulturmiljövärden av energiutvinning i kustnära områden.

Natur

Havsplanen anger användning natur i många delar av havsområdet. I väst finns Natura 2000-området Bratten (V336, V360, V366). I västra delen av Brattens Natura 2000-område finns fiskefria zoner där det är förbjudet att bedriva yrkesmässig fiskeverksamhet för att skydda känsliga bottenmiljöer.

Kring Kosteröarna anges användning natur vid Strömstad (V344) och Tanum (V349) i områden med nationalpark, naturreservat och Natura 2000.

I flera områden ska särskild hänsyn tas till höga naturvärden (V319, V321, V324, V339, V347, V348, V350, V357). I några fall avses områden där områdesskydd planeras i hela eller delar av områdena. Kring Väderöarna och Svabergsgrunden har förstudier för inrättande av marina naturreservat påbörjats med anledning av höga värden av sällsynta bottenmiljöer. Ett viktigt flyttfågelstråk för rovfågel sträcker sig från Skagen in mot Bohuskusten.

Sjöfart

Havsplanen anger användning sjöfart i stora delar av havsområdet (V318-V324, V339, V344, V347-V351, V353-V354, V356, V358, V366), med flera fartygsstråk från Oslo till Södra Västerhavet samt in mot kusten och ut förbi Skagen mot Nordsjön. I områden V360 finns allmänt intresse av väsentlig betydelse för både vindbruk och sjöfart. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Den nord-sydgående fartygstrafiken bedöms kunna flytta österut. Därför redovisas användning sjöfart i ett nord-sydligt stråk genom områdena V348, V351, V356 och V366.

Rutter från Östersjön sträcker sig genom Skagerrak ut i Nordsjön och vidare ut i världshaven. Sverige har även rutter till Danmark och Norge. I Göteborg och Lysekil ligger två av Sveriges största hamnar.

I Norra Bohuslän anger en gemensam översiktsplan ett område för verksamheter mellan två sjöstråk (V350) i Tanums och Sotenäs kommuner. Vid etablering av verksamheter är hänsyn till sjösäkerhetsfrågor viktigt. Området anges i havsplanen som generell användning med särskild hänsyn till höga naturvärden. I plankartan redovisas de viktigaste sjöfartsstråken, inte sjöfartens totala behov av ytor. I anslutning till sjöfartsstråken ska ett säkerhetsavstånd finnas. Havsplanerna vägleder inte om specifika säkerhetsavstånd till sjöfarten, men avstånd kommer att krävas för alla energiområden. Avståndet anpassas till lokala förhållanden efter riskbedömning.

Yrkesfiske

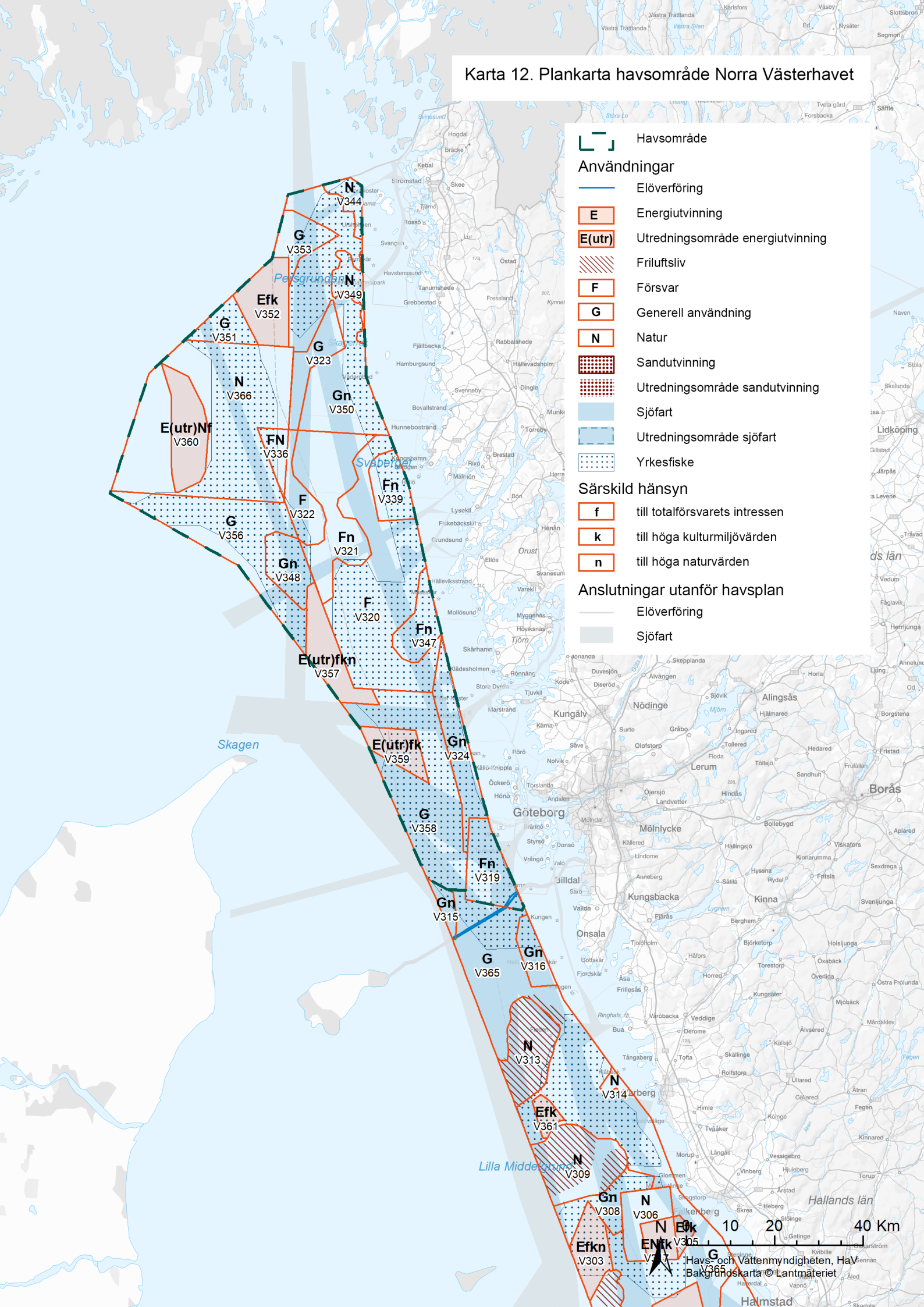
Yrkesfisket är omfattande i Norra Västerhavet och anges som användning i en stor del av havsområdet (V318-V321, V323-V324, V336, V339, V344, V347-V349, V350-V351, V353-V354, V356, V358, V366). Räkfiske bedrivs i stor omfattning i den norra delen av området. Fiske efter havskräfta bedrivs över hela havsområdet förutom längs i väster. Skaldjur har en förhållandevis låg geografisk rörlighet, vilket gör att fiskeområdena är mer stabila än i annat fiske. Närmare kusten utövas ett burfiske för havskräfta. Fiske med passiva redskap sker i olika utsträckning över hela området, något intensivare i söder. Pelagiskt fiske bedrivs från Sotenäs och söderut.

Inom och omkring V356 bedrivs ett omfattande yrkesfiske efter nordhavsräka. Det finns även ett allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk som överlappar med riksintresseanspråk för yrkesfiske. Mot anledning av områdets stora betydelse för räkfisket ges yrkesfiske företräde framför energiutvinning.

Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk ges företräde framför riksintresseanspråk för yrkesfiske i område V357. Företrädet baseras på behovet av produktion av fossilfri el och en bedömning av samlad påverkan på fiske efter nordhavsräka och havskräfta i Västerhavet från föreslagna områden för energiutvinning. Området är lämpligt för flytande vindkraftverk. Därför bedöms det inte vara möjligt att bedriva fiske med aktiva redskap i området om havbaserad vindkraft etableras.

Väst (23–38 nautiska mil) om ön Måseskär finns ett dumpningsområde med 28 fartyg som innehåller kemiska stridsmedel i okänd utsträckning. Havsplanens vägledning är att yrkesfiske inte är en lämplig användning i detta dumpningsområde. Miljöfarliga ämnen har läckt ut i den marina miljön och samtidigt bedrivs ett aktivt trålfiske i närheten av vraken. Trål och trålbord som är i kontakt med havsbotten river upp sediment och sprider ämnena över ett större geografiskt område. Data från studier visar att nedbrytningsprodukter från kemiska stridsmedel återfinns i matfisk och kräftdjur i området. Sammantaget innebär detta att yrkesfiske inte bör bedrivas i närområdet. Området är geografiskt litet i förhållande till plankartans geografiska skala och markeras därför inte i plankartan.

Karta 12. Plankarta havsområde Norra Västerhavet

Områdestabell Norra Västerhavet

Tabell 9 Områdestabell Norra Västerhavet

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
V319	Försvar Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Revmiljö. Mjukbotten med sjöpennor.	
V320	Försvar Sjöfart Yrkesfiske		Försvar ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för totalförsvar ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
V321	Försvar Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Revmiljö. Mjukbotten med sjöpennor. Planerat områdesskydd.	
V322	Försvar Sjöfart Yrkesfiske		
V323	Generell användning Sjöfart Yrkesfiske		
V324	Generell användning Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Revmiljö. Fisklekområde. Däggdjursområde.	
V336	Försvar Natur Yrkesfiske		
V339	Försvar Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Revmiljö. Mjukbotten med sjöpennor. Planerat områdesskydd.	
V344	Natur Sjöfart Yrkesfiske		
V347	Försvar Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fisklekområde. Hög ursprunglighet. Revmiljö.	
V348	Generell användning Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fisklekområde. Särskilt hög miljöpåverkan.	Yrkesfiske ges företräde framför energiutvinning Riksintresse för yrkesfiske ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
V349	Natur Sjöfart Yrkesfiske		

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
V350	Generell användning Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Revmiljö. Mjukbotten med sjöpennor. Planerat områdesskydd.	
V351	Generell användning Yrkesfiske Sjöfart		Yrkesfiske ges företräde framför energiutvinning Allmänt intresse av väsentlig betydelse för yrkesfiske ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
V352	Energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fornlämningsmiljö. Kommunikationsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Farledsmiljö. Fornlämningskoncentration. Odlingslandskap.	
V353	Generell användning Sjöfart Yrkesfiske		
V356	Generell användning Sjöfart Yrkesfiske		Yrkesfiske ges företräde framför energiutvinning Riksintresse för yrkesfiske ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
V357	Utredningsområde energiutvinning	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fornlämningskoncentration. Farledsmiljö. Fiskeläge. Fornlämningsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Kustsamhälle/skepparsamhälle. Fästnings- och skansmiljöer. Hamn- och sjöfartsstad. Industrimiljö. Höga naturvärden: Fågelområde.	Energiutvinning ges företräde framför yrkesfiske Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk ges företräde framför riksintresseanspråk yrkesfiske. Användningarna bedöms inte kunna samexistera
V358	Generell användning Sjöfart Yrkesfiske		Yrkesfiske ges företräde framför energiutvinning Riksintresseanspråk för yrkesfiske ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk.

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
V359	Utredningsområde energiutvinning Yrkesfiske	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fornlämningskoncentration. Farledsmiljö. Fiskeläge. Fornlämningsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Kustsamhälle/skepparsamhälle. Fästnings- och skansmiljöer. Hamn- och sjöfartsstad. Industrimiljö.	Samexistens mellan yrkesfiske och energiutvinning kräver anpassning. Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk överlappar med riksintresseanspråk för yrkesfiske. Samexistens mellan användningarna kräver anpassning.
V360	Utredningsområde energiutvinning Natur	Totalförsvarets intressen	Energiutvinning anpassas till natur En verksamhet eller åtgärd som på ett betydande sätt kan påverka ett Natura 2000 område kräver alltid särskild tillståndsprövning enligt 7 kap. 28a § miljöbalken.
V366	Natur Sjöfart Yrkesfiske		Yrkesfiske ges företräde framför energiutvinning. Allmänt intresse av väsentlig betydelse för yrkesfiske ges företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.

5.2. Södra Västerhavet

Elöverföring

Användning elöverföring motsvaras av de två parallella transmissionsnätskablarna Konti-Skan 1 och Konti-Skan 2 som går mellan Lindome i Sverige och Vester Hassing på Jylland i Danmark. Två kabelförbindelser för 400 kV mellan Kristinelund i Sverige och Skibstrupgård i Danmark, de så kallade Öresundskablarna ligger vid gränsen mellan havsplaneområde Västerhavet och Östersjön. De redovisas i område Ö294 i havsområde Öresund i Östersjöns havsplan.

Energiutvinning

I havsområdet råder goda förutsättningar för vindkraft med höga vindhastigheter. Djupet medger bottenfasta fundament. Transmissionsnätet på land är väl utbyggt eftersom kärnkraftverket Ringhals ligger vid Hallandskusten. I Södra Västerhavet anges fem områden med användning energiutvinning (V303, V305, V317, V361, V364).

Område Norr Lilla Middelgrund (V361) ligger väster om Varberg och innefattar ett tillståndsgivet projekt enligt lagen om ekonomisk zon. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindkraft och överlappar med riksintresseanspråk för yrkesfiske. Området anges med särskild hänsyn till totalförsvarets intresse. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar ett flertal värdeområden längs med Hallandskusten där kulturmiljöerna bland annat innefattar farledsmiljöer, rekreationsmiljöer, fiskelägen, kust-och skärgårdsmiljöer samt fästnings- och skansmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa områden omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

Området Norr Rödebanke (V303) som ligger väster om Falkenberg och innefattar ett tillståndsgivet projekt enligt lagen om ekonomisk zon. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindkraft och överlappar med riksintresseanspråk för yrkesfiske. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar ett flertal värdeområden längs med Hallandskusten där kulturmiljöerna bland annat innefattar farledsmiljöer, rekreationsmiljöer, fiskelägen, kust-och skärgårdsmiljöer samt fästnings- och skansmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa områden omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

I territorialhavet i område Sydöst Morups bank (V305) som ligger utanför Falkenberg finns ett tillståndsgivet kustnära projekt. I den del av området V305 som inte omfattas av det tillståndsgivna projektet finns istället ett allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk och en liten del av ett större riksintresseanspråk för yrkesfiske. En framtida etablering av vindkraft bedöms kunna samexistera med riksintresseanspråket för yrkesfiske om verksamheterna anpassas till varandra. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar ett flertal värdeområden längs med Hallandskusten där kulturmiljöerna bland annat innefattar farledsmiljöer, rekreationsmiljöer, fiskelägen, kust- och skärgårdsmiljöer samt fästnings- och skansmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa områden omfattas även av riksintresseanspråk

för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

Området Syd Morups bank (V317) ligger väster om området för det tillståndsgivna projektet utanför Falkenberg. Området bedöms vara allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk. I området V317 finns även riksintresseanspråk för yrkesfisket som avser lekområde. I området anges användning natur och energiutvinning. Under förutsättning att etablering av vindkraft inte påtagligt skadar riksintresseanspråket avseende lekområde för fisk bedöms samexistens vara möjlig i område V317. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar ett flertal värdeområden längs med Hallandskusten där kulturmiljöerna bland annat innefattar farledsmiljöer, rekreationsmiljöer, fiskelägen, kust-och skärgårdsmiljöer samt fästnings- och skansmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa områden omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar.

På utsjöbanken Stora Middelgrund som är belägen i nordvästra delen av område V307 finns ett riksintresseanspråk vindbruk, i Sveriges ekonomiska zon. På bankens södra del finns ett riksintresseanspråk för friluftsliv. Området ligger i ett Natura 2000-område vilket ställer särskilda krav på energiutvinningen om samexistens ska vara möjlig. Bevarandevärdena består av såväl värdefulla bottenmiljöer som tumlare och sjöfågel. Regeringen har avslagit en ansökan om etablering av en vindkraftspark på banken. Länsstyrelsen har avslagit ansökan om Natura 2000-tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Det finns visst överlapp med farleden i östra delen av området. Av dessa skäl ges natur, sjöfart och friluftsliv företräde framför riksintresseanspråk vindbruk.

I område Väst Halmstad (V364) i Halmstads kommun finns ett område som bedöms vara allmänt intressen av väsentlig betydelse för vindbruk. Riksintresseanspråk yrkesfiske överlappar till liten del V364. Det bedrivs yrkesmässigt fiske i området i sin helhet. Området omfattas även av särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden. Detta omfattar ett flertal värdeområden längs med Hallandskusten och Nordvästra Skånes kust där kulturmiljöerna bland annat innefattar farledsmiljöer, rekreationsmiljöer, fiskelägen och kust-och skärgårdsmiljöer (Länsstyrelserna, 2024). Dessa områden omfattas även av riksintresseanspråk för kulturmiljövården. Kulturmiljöerna som berörs innefattar även undervattensmiljöer som behöver tas hänsyn till vid eventuella etableringar. Undervattensmiljöerna är särskilt aktuella i värdeområde Laholmsbukten som präglas av sjunkna landskap.

Det finns ett allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk ca 4–6 km från Skrea strand inom område V365. Vid kusten nära vindbruksområdet ligger ett område med riksintresseanspråk för friluftsliv enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken och område av riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kap. 2 § miljöbalken. Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk anges inte som användning energiutvinning i detta område med hänsyn till friluftslivs och kulturmiljövärden vid kusten.

I förhållande till samrådsförslaget anges allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk inom område V365 inte som användning energiutvinning (Samrådsförslagets område V363). Detta för att minska den samlade påverkan på yrkesfisket och kultur och friluftsvärden i kustmiljön.

Vid energiutbyggnad i Södra Västerhavet ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen i samtliga energiområden. Flera vindkraftparker innebär risk för sammanlagd, kumulativ påverkan på totalförsvarets intressen. Den risken ska beaktas vilket kan innebära begränsningar för utbyggnadens omfattning, samlat eller i enskilda områden.

Friluftsliv

Havsplanen anger användning friluftsliv för några av de värdefulla utsjöbankarna (V307- V309, V313, V365) och ett område från Kullen och söderut mot Öresund (V307) som omfattas av riksintresseanspråk för friluftslivet. Utsjöbankarna omfattas även av Natura 2000, och fritidsfisket har begränsats genom reglering. På delar av utsjöbankarna Fladen (V313), Lilla Middelgrund (V309) och Stora Middelgrund (V307) samt i södra Kattegatt (V307), är det exempelvis förbjudet att fritidsfiska av bevarandeskäl. Friluftslivet och fritidsfisket är i övrigt omfattande, både längs kusten och på utsjöbankarna. Viktiga passager för fritidsbåtstrafiken går mellan Sverige och Danmark, samt över Läsö. Stora delar av kusten, utanför havsplaneområdet, omfattas också av riksintresse för det rörliga friluftslivet. Möjlighet till samexistens med andra användningar och hänsynsavstånd behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

Det finns ett allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk ca 4–6 km från Skrea strand (V365). Vid kusten ligger ett område med riksintresseanspråk för friluftsliv enligt 3 kapitlet miljöbalken, Skrea strand- Tylösand som har stödkriterier stillhet och orördhet. Vid kusten finns också ett område av riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kapitlet miljöbalken. Etablering av vindkraft medför stor visuell påverkan på upplevelsevärden i ett område som nyttjas av många människor. Energiutvinning anges inte som användning med hänsyn till höga friluftslivs- och kulturmiljövärden vid kusten.

Försvar

Utanför Halmstad anger havsplanen användning försvar på grund av påverkansområde för Ringenäs skjutfält (V304).

Vid energiutbyggnad ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen anges för samtliga områden med användning energiutvinning

Kultur

Hela kuststräckan omfattas av riksintresse högexploaterad kust. Områden med riksintresseanspråk för kulturmiljövård finns längs kusten utanför havsplaneområdet exempelvis Kullaberg-Krapperup söder om Ängelholm, Träslövsläge söder om Varberg och fyrmiljöer såsom Nidingen och Tylöns fyrplatser.

Marina kulturmiljövärden har identifierats av länsstyrelsen och finns både längs med kuststräckan och inom havsplaneområdet. De dominerande kulturmiljöerna i de värdeområden som identifierats i Södra Västerhavets havsplaneområde är forntida kustmiljöer/forn- och medeltida kustmiljöer, kust- och skärgårdsmiljöer, fornlämningsmiljöer och farledsmiljöer. Här finns dock även slottsmiljöer och militära miljöer (Länsstyrelserna, 2024). Värdeområdet Stora Middelgrund, som ligger inom havsområdet i sin helhet, präglas av att kulturmiljövärdena inom detta område finns under ytan i form sjunkna visten och boplatser. Även värdeområdet Laholmsbukten in mot

kusten präglas av att kulturmiljövärdena i huvudsak finns under ytan. Detta kräver hänsyn vid eventuell påverkan på havsbotten.

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden i alla fem energiområden i Södra Västerhavet (V303, V305, V317, V361, V364). Hänsynsavstånd till värdeområdena och berörda riksintresseanspråk behöver bedömas i ett lokalt perspektiv, såsom indirekt påverkan på kulturmiljövärden av energiutvinning i kustnära områden.

Natur

Havsplanen anger användning natur för ett stort område i Södra Kattegatt (V307) som omfattas av Natura 2000, naturreservatet Skånska Kattegatt och riksintresseanspråk för naturvård på utsjöbanken Röde bank och Stora Middelgrund i norr och vid Hallands Väderö österut. Användning natur anges även för Morups bank (V306), Lilla Middelgrund (V309) och Fladen (V313) som har höga naturvärden och utgör Natura 2000-områden i delar av områdena. Lilla Middelgrund (V309) och Fladen (V313) omfattas även av riksintresseanspråk för naturvård och området runt Morups bank utgör riksintresseanspråk för lekområde för fisk (V306, V317). Balgö utanför Varberg (V314) är ett Natura 2000-område.

På utsjöbankarna finns höga värden för främst fågel och tumlare, viktiga lekområden för fisk och värdefulla bottenmiljöer. Naturvårdsverket har identifierat utsjöbankarna Fladen och Lilla Middelgrund som särskilt värdefulla (Naturvårdsverket, 2006).

Havsplanen anger särskild hänsyn till höga naturvärden i tre områden i Södra Västerhavet (V303, V308, V315–V316). Höga naturvärden finns även utanför svenskt territorialhav och ekonomisk zon. Ett viktigt flyttfågelstråk sträcker sig från Danmark in mot Hallandskusten.

Sjöfart

Havsplanen anger användning sjöfart i stora delar av Södra Västerhavet (V304, V305-V309, V311, V313, V315-V316, V365) i stråk från norr till söder och in i hamnarna längs kusterna, både på svenska och danska sidan. Användning sjöfart omfattar områden med riksintresseanspråk för sjöfart vilka inkluderar områden med trafikseparingssystem som krävs för säker sjöfart. Sjötrafiken är viktig och omfattande eftersom vägen genom Södra Västerhavet är en av få vägar in till Östersjön för stora fartyg. I söder, utanför Stora och Lilla Middelgrund, finns vägvalet Öresund eller Stora Bält som båda begränsar vilken höjd och vilket djup fartygen kan ha. Stora Bältbron begränsar höjden.

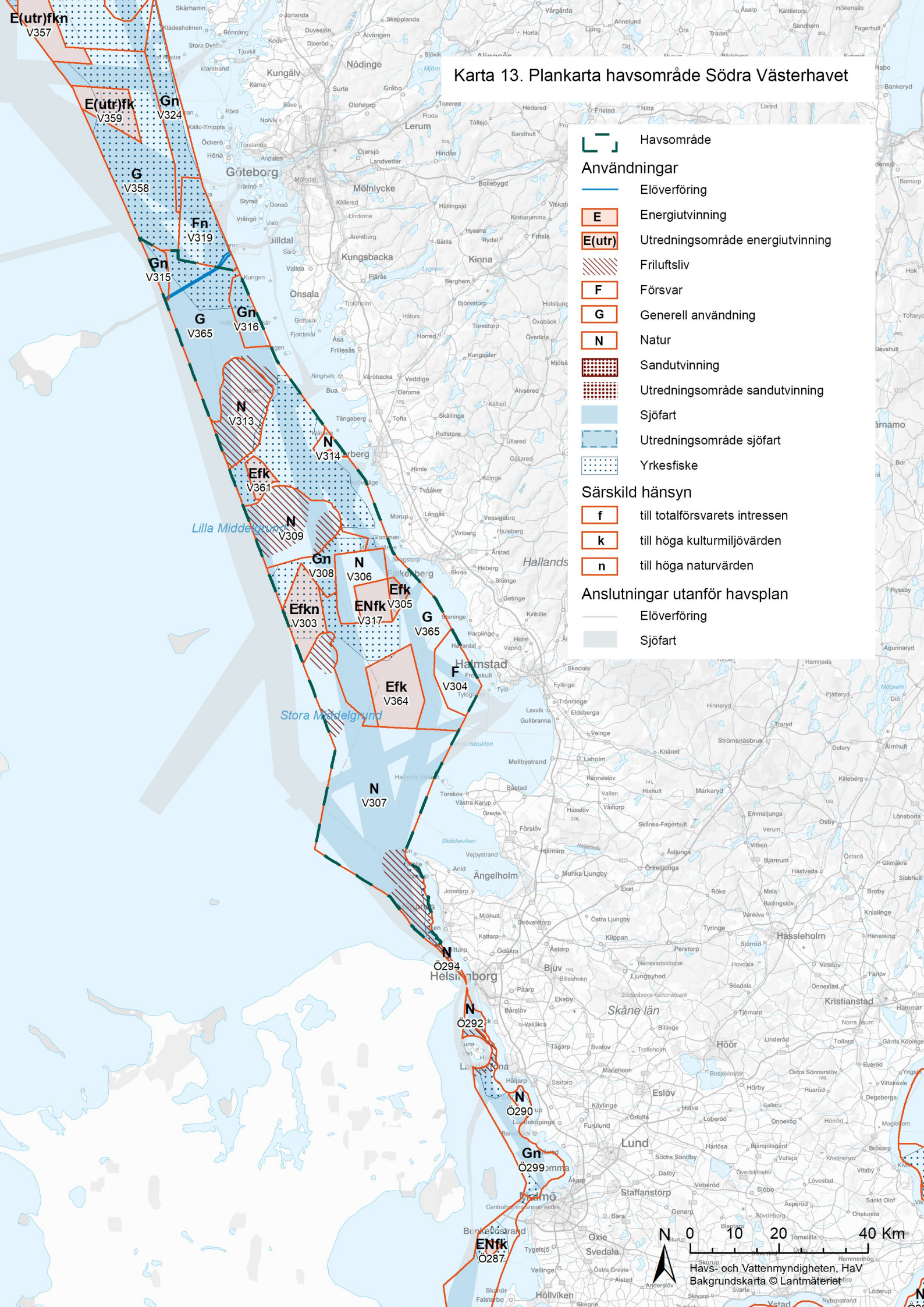
Den andra vägen in i Östersjön är Kielkanalen som medför begränsningar i bredd, längd och djup på fartygen. För att garantera säker sjöfart genom de grunda vattnen i Södra Västerhavet finns ett trafikseparingssystem för trafiken norr om Skagen och en fartygsrutt närmare den svenska kusten för trafiken mellan Skagen och Öresund.

I plankartan redovisas de viktigaste sjöfartsstråken, inte sjöfartens totala behov av ytor. I anslutning till sjöfartsstråken ska ett säkerhetsavstånd finnas. Havsplanerna vägleder inte om specifika säkerhetsavstånd till sjöfarten, men avstånd kommer att krävas för alla energiområden. Avståndet anpassas till lokala förhållanden efter riskbedömning.

Yrkesfiske

Havsplanen anger användningen yrkesfiske i stora delar av Södra Västerhavet (V303, V308, V310-V311, V313, V363-V365). Viktiga lekområden för torsk i mellersta och södra delarna av Södra Västerhavet omfattas av områden där havsplanen anger användning natur.

Yrkesfisket är utbrett i Södra Västerhavet men även starkt reglerat, bland annat helt och delvis stängt för både yrkes-- och fritidsfiske. På delar av utsjöbankarna Fladen (V313), Lilla Middelgrund (V309) och Stora Middelgrund (V307) samt i södra Kattegatt (V307), är det exempelvis förbjudet att fiska av bevarandeskäl. I havsområdet bedrivs fiske efter framförallt havskräfta och pelagisk fisk. Burar används i mindre utsträckning för att fiska havskräfta och hummer närmare kusten. Fiske med passiva redskap sker i olika utsträckning över hela området. Det finns fångstområden som utgör riksintresseanspråk för yrkesfiske i V303, 305, V307-V308, V310, V313, V309, V315-V316, V361, V363, V365, men fiske sker även utanför riksintresseanspråken.

Karta 13. Plankarta havsområde Södra Västerhavet
Havsområde
Användningar
Elöverföring
E Energiutvinning
E(utr) Utredningsområde energiutvinning
Friluftsliv
F Försvar
G Generell användning
N Natur
Sandutvinning
Utredningsområde sandutvinning
Sjöfart
Utredningsområde sjöfart
Yrkesfiske
Särskild hänsyn
f till totalförsvarets intressen
k till höga kulturmiljövärden
n till höga naturvärden
Anslutningar utanför havsplan
Elöverföring
Sjöfart
E(utr)fkn V357
E(utr)fk V359
Gn V324
G V358
Fn V319
Gn V315
G V365
Gn V316
N V313
N V314
Efk V361
N V309
Gn V308
N V306
Efk V305
Efkn V303
ENfk V317
G V365
F V304
Efk V364
N V307
N Ö294
N Ö292
N Ö290
Gn Ö299
ENfk Ö287
Lilla Middelgrund
Stora Middelgrund
Hallands
Skåne län
Göteborg
Kungälv
Nödinge
Lerum
Mölnlycke
Kungsbacka
Kinna
Onsala
Halmstad
Helsingborg
Ängelholm
Hässleholm
Kristianstad
Höör
Eslöv
Lund
Malmö
Staffanstorp
Oxie
Svedala
Trelleborg
Höllviken
N 0 10 20 40 Km
Havs- och Vattenmyndigheten, HaV
Bakgrundskarta © Lantmäteriet

Områdestabell Södra Västerhavet

Tabell 10 Områdestabell Södra Västerhavet

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
V303	Energiutvinning Yrkesfiske	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fornlämningsmiljö. Forntida kustmiljö/forn- och medeltida kustmiljö. Forn- och medeltida farledsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Militära miljöer. Gårdsmiljö. Farledsmiljö. Fiskeläge. Fästnings- och skansmiljöer. Hamn- och sjöfartsstad. Institutionsmiljö. Rekreationsmiljö. Stenbrott/stenindustri/stenhuggarsamhälle. Höga naturvärden: Fågelområde.	Energiutvinning och yrkesfiske bedöms kunna samexistera Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk överlappar med riksintresseanspråk för yrkesfiske. Användningarna bedöms kunna samexistera.
V304	Försvar Sjöfart		
V305	Energiutvinning Sjöfart Yrkesfiske	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fornlämningsmiljö. Forntida kustmiljö/forn- och medeltida kustmiljö. Forn- och medeltida farledsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Militära miljöer. Gårdsmiljö. Farledsmiljö. Fiskeläge. Fästnings- och skansmiljöer. Hamn- och sjöfartsstad. Institutionsmiljö. Rekreationsmiljö. Stenbrott/stenindustri/stenhuggarsamhälle.	Energiutvinning ges företräde framför sjöfart Riksintresseanspråk för energiproduktion ges företräde framför riksintresseanspråk för sjöfart. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.
V306	Natur Sjöfart		
V307	Friluftsliv Natur Sjöfart Yrkesfiske		Natur och sjöfart ges företräde framför energiutvinning Natur samt riksintresseanspråk sjöfart ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. Användningarna bedöms inte kunna samexistera.

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
V308	Friluftsliv Generell användning Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Fågelområde. Revmiljö. Planerat områdesskydd.	
V309	Friluftsliv Natur Sjöfart		
V313	Friluftsliv Natur Sjöfart Yrkesfiske		
V314	Natur		
V315	Elöverföring Generell användning Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fisklekområde. Revmiljö. Särskilt hög miljöpåverkan.	
V316	Generell användning Sjöfart Yrkesfiske	Höga naturvärden: Däggdjursområde. Fisklekområde.	
V317	Energiutvinning Natur	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Fornlämningsmiljö. Forntida kustmiljö/forn- och medeltida kustmiljö. Forn- och medeltida farledsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Militära miljöer. Gårdsmiljö. Farledsmiljö. Fiskeläge. Fästnings- och skansmiljöer. Hamn- och sjöfartsstad. Institutionsmiljö. Rekreationsmiljö. Stenbrott/stenindustri/stenhuggarsamhälle.	Energiutvinning anpassas till natur (lekområde för fisk) Samexistens bedöms möjlig om allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk anpassas till lekområde för fisk. Se text under Havsområde Södra Västerhavet, rubrik Energiutvinning ovan för mer info.
V361	Energiutvinning Yrkesfiske	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Forntida kustmiljö/forn- och medeltida kustmiljö. Herrgårdsmiljö. Slottsmiljö. Forn- och medeltida farledsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Militära miljöer. Gårdsmiljö. Farledsmiljö. Fiskeläge. Fornlämningsmiljö. Fästnings- och skansmiljöer. Hamn- och sjöfartsstad. Institutionsmiljö. Rekreationsmiljö. Stenbrott/stenindustri/stenhuggarsamhälle.	

Område	Användningar	Särskild hänsyn	Företräde eller särskild anpassning för samexistens
V364	Energiutvinning Yrkesfiske	Totalförsvarets intressen Höga kulturmiljövärden: Forn- och medeltida farledsmiljö. Kust- och skärgårdsmiljö. Militära miljöer. Fornlämningsmiljö. Fästnings- och skansmiljöer. Hamn- och sjöfartsstad. Institutionsmiljö. Rekreationsmiljö. Stenbrott/stenindustri/stenhuggarsamhälle. Farledsmiljö. Fiskeläge. Forntida kustmiljö/forn- och medeltida kustmiljö. Badort. Fornlämningskoncentration. Kustsamhälle/skepparsamhälle.	
V365	Elöverföring Friluftsliv Generell användning Sjöfart Yrkesfiske		Yrkesfiske ges företräde framför energiutvinning. Energiutvinning anges inte som användning. Företräde ges åt riksintresseanspråk för yrkesfiske framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk väst om Varberg samt sydväst om Falkenberg. Användningarna bedöms inte kunna samexistera. Allmänt intresse av väsentlig betydelse för vindbruk väst om Falkenberg och Halmstad anges inte som användning energiutvinning med hänsyn till friluftslivs och kulturmiljövärden vid kusten.

6. Innebörd och konsekvenser

6.1. Innebörd

Nationell helhetsplanering

Fysisk planering innebär att samhällets olika mål ska integreras till en hållbar helhet, där det rumsliga sammanhanget synliggörs och beslutas i en planhandling. En plan ska ge stabilitet i form av förutsägbarhet i den framtida användningen, samtidigt som den ska medge flexibilitet för hantering av förändrade omvärldsfaktorer och utveckling av ny teknik. Den nationella havsplaneringen är en relativt ny form av fysisk planering i Sverige, där helhetsperspektivet har att förhålla sig till pågående sektorplanering och förvaltning. I havsplanen ska även näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål integreras. Målkonflikter som rör användningen av havet tydliggörs när olika samhällsmål får ett rumsligt uttryck.

Planering av havet skiljer sig i vissa delar från landplanering, sett till flöde och dynamik i användningen samt i relation till anspråk och olika planeringsnivåer, från det lokala perspektivet till det internationella. I den nationella havsplaneringen har planeringen och redovisningen utarbetats så att havsplanernas vägledning ges på lämplig nivå. Beskrivning av beteckningar för användning och hänsyn i havsplanerna är ett uttryck för detta. Havsplanerna vägleder om vilka funktioner och värden som behöver bevaras och utvecklas, så att vägledningen till myndigheter och verksamhetsutövare ger flexibilitet i förhållande till förändrade förutsättningar i framtiden. Samtidigt som havsplanerna anger vilken användning och vilka funktioner som bör ha företräde i ett visst område kan förvaltning och åtgärder anpassas framöver.

Olika planeringsnivåer

Den nationella havsplaneringen är övergripande och på en översiktlig nivå; i den kommunala fysiska planeringen görs en mer detaljerad planering nära land och längs kusten. Mycket verksamhet sker just i kustzonen som ingår i den kommunala och regionala planeringen men inte i den nationella havsplaneringen. Kommuner och regioner har stora möjligheter i planeringen av lokal och regional utveckling. Det finns också potential för gemensam vidareutveckling av planeringen mellan kommunal, regional och nationell nivå för att stärka land-havperspektivet.

I den nationella havsplaneringen samverkar Sverige även med grannländerna. Det internationella samarbetet handlar bland annat om metodutveckling, gemensamma planeringsunderlag och uppföljning av havsplanerna. Vi strävar även efter funktionell samstämmighet med grannländernas havsplaner. Med funktionell menar vi att planeringen inte motverkar grannländernas planering.

Samexistens

I många avseenden ger havsplanerna företräde för användning som redan pågår i havet. Samexistens för olika aktiviteter på samma plats kan vara reglerad och redan etablerad, men en utvecklad förvaltning behövs för att fler verksamheter ska få plats och för att de värden som bör bevaras ska bibehållas och utvecklas. För att en utbyggnad av havsbaserad vindkraft ska vara möjlig så måste andra verksamheter samverka och hitta nya lösningar för samexistens.

Användning av havet

Förnybar energi

Energiutvinning är en förhållandevis ny användning av havet som ställer krav på havsplanering. Det finns goda tekniska förutsättningar för havsbaserad vindkraft i Sveriges havsområden. Intresset för att investera i tillståndsansökningar och undersökningar är också stort.

Mellan Sverige och grannländer finns flera förbindelser för elöverföring. Transmissionsnätet utgör användning elöverföring i havsplanen. För att öka integrationen mellan svenska och europeiska nät planeras fler förbindelser.

Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram detta granskningsförslag inom ramen för ett regeringsuppdrag om nya eller ändrade områden för energiutvinning i havsplanerna. Uppdragets målsättning är att möjliggöra för ytterligare 90 terawattimmar årlig elproduktion till havs utöver den planering som finns i de nuvarande havsplanerna (Regeringen, 2022b). Den samlade målbilden uppgår då till 120 terawattimmar. Användning energiutvinning avser havsbaserad vindkraft.

I enlighet med uppdraget är havsbaserad vindkraft huvudfokus i förslaget. Utgångspunkten för planeringen för havsbaserad vindkraft har framförallt varit underlag för nya eller ändrade områden för energiutvinning i havsplanerna (Energimyndigheten, 2023).

Samtidigt som havsplaneringens uppdrag pågår, så sker projektering i och utanför de svenska havsplaneområdena för havsbaserad vindkraft. Intresset för projektering inom det svenska havsområdet är större än målsättningen för uppdraget, och sker därmed också utanför de områden som föreslås i havsplanen.

Havsplanens vägledning är att områden för energiutvinning bör kunna tas i anspråk så att det motsvarar sammanlagt 120 TWh årlig elproduktion i de tre havsplaneområdena, i enlighet med målbilden.

Förslag och målbild

Uppdraget prioriterar energiutvinning i havsplaneområdet Västerhavet, samt norra, mellersta och sydöstra Östersjön i första hand (Regeringen, 2022b). Planeringsunderlaget anger dock områden för energiutvinning i alla havsplaneområden. Havs- och vattenmyndigheten gör därmed bedömningen att alla havsplaneområden kommer behöva nyttjas för att nå den ökade produktionen som uppdraget efterfrågar.

I granskningsförslaget föreslås 23 områden för energiutvinning i Sveriges ekonomiska zon och 20 områden helt eller delvis i territorialhavet. Av dessa är 10 utredningsområden.

Områdenas totala yta uppgår till ca 16 700 km² fördelat på ca 1100 km² i Västerhavet, ca 6 700 km² i Bottniska viken och ca 8 900 km² i Östersjön. I procent utgör energiområden ca 11 procent av Västerhavets, 18 procent av Bottniska vikens och 12 procent av Östersjöns planområden. Samlat utgör områdena ca 14 procent av havsplaneområdenas yta.

För att kunna bedöma potential för elproduktion görs antaganden om:

- en effekttäthet om 5 MW/ km²
- 4000 fullasttimmar per år

Effekttäthet är ett begrepp för den installerade effekten på en yta. Om vi antar att varje turbin har en effekt på 20 MW innebär effekttätheten 5 MW/km² att turbinerna står två km från varandra. Fullasttimmar är ett mått på effektiviteten och beräknas som årlig produktion dividerat med installerad effekt, vilket då anger hur många timmar med produktion på full effekt som krävs för att nå upp till årsproduktionen. Dessa två värden tillsammans ger ett värde med bedömd produktion per område. För havsplanerna används samma antaganden som i Energimyndighetens planeringsunderlag (Energimyndigheten, 2023). En analys av de projekt som vid förslagets publicering har ansökt om tillstånd visar på spridning i ansökningarna gällande effekttäthet och fullasttimmar, med både högre och lägre värden. Detta gör att projekt under tillståndsprocessen kan redovisa en annan produktion än vad havsplanen gör.

Vid 100 procent nyttjande ger de föreslagna energiområdena och utredningsområdena för energiutvinning teoretiskt cirka 330 TWh årlig produktion.

Bedömningen är emellertid att tillstånd för energiutvinning inte kommer sökas eller ges på alla eller alla delar av områdena som anges för energiutvinning på grund av flera osäkerheter.

Osäkerheterna kring vilka områden, och i vilken omfattning områdena, kommer kunna byggas ut med vindkraft avser främst totalförsvarets militära dels hemliga intressen, naturskydd och kumulativ påverkan på naturvärden, anpassning till yrkesfiske samt kommunal tillstyrkan i territorialhavet. En annan aspekt kan vara hänsyn till kulturmiljö. Investeringsvilja och lönsamhet är också avgörande för att vindkraften ska realiseras i slutändan.

Behovet av säkerhetsavstånd mellan vindkraftsparker och fartygstråk är betydande faktor som vi vet kommer att påverka omfattningen av de utbyggbara områdena. En övergripande bedömning är att 15–20 procent av den planerade ytan kommer att utgöras av säkerhetsavstånd.

Havsplanens vägledning är att områden för energiutvinning bör kunna tas i anspråk så att det motsvarar sammanlagt 120 TWh årlig elproduktion i de tre havsplaneområdena. Cirka 40 procent av den planerade ytan behöver då realiseras (om säkerhetsavståndet till sjöfarten beaktats).

I sammanhanget bör beaktas att det sannolikt kommer vara svårt att få tillstånd i Östersjön. Ca 180 TWh av sammanlagda 330 TWh avser Östersjön. Försvarsmakten har meddelat att möjligheterna till samexistens är lägre i Östersjön än i andra havsplaneområden (Energimyndigheten, 2023). Blir det få nya vindkraftsparker i Östersjön krävs således en mycket hög realisering i Västerhavet och Bottniska viken.

Bedömningen är att havsplanerna i ljuset av beskrivna osäkerheter (framförallt när det gäller totalförsvarets intressen) bör ange energiutvinning för områden som fullt utbyggda överstiger målbilden om 120 TWh årlig elproduktion.

För de områden som är utredningsområden behöver påverkan på andra intressen såsom migrerande fågel och Natura 2000 utredas i den fortsatta planeringsprocessen eller i en eventuell ärendeprövning. Eftersom havsplanerna är vägledande och bygger på översiktliga överväganden

innebär det inte att alla områden för energiutvinning i havsplanerna kan byggas ut eller byggas ut i sin helhet. Att havsplanerna anger företräde bereder möjligheter för kommande beslut. I senare tillståndsprocesser prövas energiprojekt gentemot de funktioner och de värden som ska bevaras, inklusive värden i Natura 2000-områden. Krav för anpassning ställs då i förhållande till bland annat lokala förutsättningar och planerad verksamhet. I alla energiområden ska särskild hänsyn tas till totalförsvarets intressen och i flera områden ska särskild hänsyn tas till höga natur- eller kulturmiljövärden.

Sjöfart, yrkesfiske och försvar

Havsplanerna ger goda förutsättningar för framtida utveckling och ökning av internationell handel och ökande transporter av gods och människor till sjöss både mellan länder runt Östersjön och till och från hamnar bortom Östersjön. Havsplanerna bidrar på så sätt till Östersjöstrategins mål om att öka välståndet och länka samma Östersjöregionen, men även till transportpolitiska mål om att transporter bör flyttas från väg till sjöfart och järnväg. Användning sjöfart har, med några undantag, också anpassats till planering av sjöfart i Sveriges grannländer. Havsplanen för Östersjön innebär att sjötrafiken och fartygsstråken runt Gotland utreds med utgångspunkten att sjöfartens miljöpåverkan behöver minska, framför allt negativ påverkan på fågel och tumlare, samtidigt som vi ska ha ett effektivt, klimatsmart och säkert trafiksystem. När det gäller säkerhetsavstånd hanteras detta i tillståndsprövningen för exempelvis havsbaserad vindkraft, havsplanen innehåller således ingen platsspecifik vägledning om säkerhetsavstånd. Inom havsplanen för Bottniska viken råder särskilda förutsättningar då det vintertid bildas tjock och omfattande havsis, särskild i de norra delarna. Vindkraftsutvecklingens påverkan på isbildning, förutsättningar för isbrytning och vintersjöfart kräver vidare utredning och mer kunskap. Havs- och vattenmyndigheten har initierat en utredning för att förbättra denna kunskap.

Havsplanerna ger uttryck för samhällsmål om ett fortsatt och utvecklat yrkesfiske genom att ange företräde för yrkesfiske i viktiga fångstområden. Genom områden med användning natur respektive särskild hänsyn till höga naturvärden bidrar havsplanerna till förutsättningar för hållbara fiskbestånd som ger framtida utveckling av yrkesfisket. Yrkesfiske samexisterar generellt väl med andra verksamheter såsom sjöfart och Försvarsmaktens övningsverksamhet. Om vindkraft etableras i ett område påverkas yrkesfisket på den specifika platsen. Anpassning av både fiskeverksamheten och vindkraften kan behöva ske. Baserat på nuvarande kunskap, bedöms fiske med aktiva redskap vara mycket svårt eller omöjligt att bedriva i områden med flytande vindkraftverk bland annat beroende på hur vindparken utformas.

Ambitionen har varit att minska framtida negativa påverkan på yrkesfisket från etablering av havsbaserad vindkraft. Sett till Energimyndighetens förslag till områden för energiutvinning under regeringsuppdragets första steg (Energimyndigheten, 2023) har flera områden utgått eller minskat i yta på grund av yrkesfiskets behov av fångstområden. I ett område i Västerhavet och fyra områden i Östersjön föreslås emellertid att vindbruk ges företräde framför yrkesfiske. Företräde för vindbruk ges där förhållanden endast medger flytande fundament för vindkraftsturbinerna eller där riksintresseanspråket avser pelagiskt fiske med aktiva redskap. Det finns även områden med användning yrkesfiske som överlappar med användning energiutvinning. Det handlar om områden där det kan bli aktuellt med bottenfasta fundament. Bedömningen är att samexistens kan vara möjlig, men samexistensen hanteras i tillståndsprocessen och i efterföljande projektering. Anpassning kan innebära påverkan på fisket, men även för vindkraftsetableringen.

Både sjöfart och yrkesfiske är rörliga verksamheter som använder stora områden. För sjöfart redovisar plankartorna de stråk som är av särskilt stor vikt för att transportfunktionen ska kunna upprätthållas. I realiteten kan sjötrafiken använda alla områden som inte har direkta restriktioner, vilket också är en förutsättning för att de utpekade stråken kan ha en så begränsad geografisk yta. Fartygstrafik av mycket stor vikt för Sverige kan förekomma och förekommer alltså även utanför de stråk som markeras för sjöfart i plankartorna.

För yrkesfiske redovisar plankartorna viktiga fångstområden. Fisket kan dock fortsätta ske även i andra områden, i enlighet med gällande fiskereglering. Vid framtida anspråk från andra verksamheter behöver exakt lokalisering och platsanvändning analyseras i en mer detaljerad planering. Avvägningar behöver göras utifrån aspekten att funktionerna fiske och sjöfart ska bibehållas.

Förutsättningar för försvar och säkerhet tar sig uttryck i havsplanerna genom användning försvar som omfattar sjöövningsområden och de påverkansområden som behövs för anläggningar på land. Säkerhet är en förutsättning för samhällets utveckling, för såväl miljö och näringsliv som social välfärd. Försvarsmakten har analyserat cirka 40 energiområden från samrådsförslaget, med slutsatsen att en viss utbyggnad kan ske utan att medföra skada för Försvarsmaktens funktioner, under förutsättning att det sker på rätt plats och under rätt förutsättningar. I nuvarande havsplaneringsprocess har det inte givits möjlighet att använda detta underlag för att bedöma mest lämplig användning i havsplanerna, då det riskerar att röja uppgifter som kan medföra betydande men för totalförsvaret eller i annat fall för rikets säkerhet.

Sandutvinning

Havsplanen vägleder om användning sandutvinning i fyra områden, varav tre där det tidigare inte skett sandutvinning. Utvinning av marin sand bidrar till att möta samhällets behov av sand för strandfodring som en del i klimatanpassningen och för konstruktion. Materialförsörjning från svenska havsområden är ett alternativ till import från andra länder. De områden som har identifierats är de som bedöms vara mest lämpliga sett till naturvärden, biologiska och geologiska faktorer, tekniska egenskaper samt sedimentdynamik. Den närmare utbredningen i de områden som redovisas i plankartan bör fastställas först i en tillståndsprövning. Planeringsunderlaget redovisar de försiktighetsåtgärder som krävs för att täktverksamhet ska kunna ske med minimerad negativ påverkan.

Kulturarv och friluftsliv

Kulturarvet som beaktas i havsplaneringen utgörs dels av kulturhistoriska lämningar i havet, dels kulturmiljöer längs kusten. Havsplanerna uppmärksammar risk för både direkt och indirekt påverkan på kulturmiljövärden. Havsplanerna anger att särskild hänsyn ska tas till höga kulturmiljövärden i områden som anges för energiutvinning som bedöms kunna påverka kulturmiljöer som i huvudsak finns i kustzonen. Kustlänsstyrelserna har tagit fram ett planeringsunderlag (Länsstyrelserna, 2024) för den marina kulturmiljön som har använts för att stärka vägledningen i havsplanerna. Det finns ett fortsatt behov av ett samlat planeringsunderlag för friluftsliv, som återger hur användning av havet samverkar med lokala, regionala och nationella friluftslivsvärden och vilken betydelse dessa har i den havsplaneringen. Utöver detta finns det behov av att belysa de sociala värden som kultur och rekreation i kust och havsområdet ger i form av hälsa och välbefinnande.

Förstärkning av ekosystemtjänster

En havsplan är en av flera delar i havs- och vattenmiljöförvaltningen som ska bidra till att vi når miljökvalitetsmålen och att vi når om god miljöstatus i havet. Övergripande handlar det om att i avvägning mellan intressen se till att ge förutsättningar för de ekosystemtjänster från havet vi människor behöver. I hög utsträckning är sysselsättning och utveckling inom olika näringar beroende av havets ekosystemtjänster, som mat och syre.

Havsplanerna vägleder om områden med användning natur som samlar befintliga områdesskydd, riksintresseanspråk för naturvård och riksintresseanspråk för yrkesfiske som avser lek- och uppväxtområden.

Havsplanernas vägledning innehåller även ett nytt sätt att styra mot utvecklande av värdefulla ekosystemtjänster, som komplement till etablerade former av naturskydd, till nytta för många intressen. Genom vägledning om särskild hänsyn till höga naturvärden uppmärksammas de naturvärden som all havsförvaltning och all verksamhet behöver ta hänsyn till, inte minst med tanke på behovet av resiliens i den pågående klimatförändringen. På så sätt nås och upprätthålls även god miljöstatus i havet.

Vägledningen om särskild hänsyn berör planering och tillståndsprövning, men riktas även till arbetet med utveckling av havsförvaltningen. De angivna områdena är underlag i förvaltningen med syftet att berörda myndigheter tillsammans med berörda sektorer arbetar vidare med de utpekade områdena, för att se om specifika åtgärder behöver vidtas så att särskild hänsyn tas till de höga naturvärdena. Intentionen är också att vägleda aktörer att planera verksamhet och aktiviteter, i tid och rum och med möjlighet för anpassning till ändrade förutsättningar, för att de inom sin egen rådighet ska bidra till havets ekosystemtjänster.

6.2. Konsekvenser

I konsekvensbeskrivningen redogörs för vilka konsekvenser den föreslagna havsplanen har på miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter kopplat till tillståndet i havet, maritima näringar och havsanknutna intressen. Bedömningen som ligger till grund för denna konsekvensbeskrivning görs på en övergripande nivå i enlighet med miljöbalkens anvisningar om strategisk miljöbedömning. I konsekvensbeskrivningen ligger fokus på att bedöma påverkan, effekter och konsekvenser kopplade till planens vägledning om mest lämplig användning i ett specifikt havsområde. Bedömningar görs för respektive havsplan, Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Det görs även en samlad bedömning för hela havsplaneområdet och en bedömning av planens innebörd i förhållande till relevanta planer, program och strategier.

I denna konsekvensbeskrivning ligger stort fokus på att bedöma konsekvenser av föreslagna energiområden för havsbaserad vindkraft. Nya förslag till energiområden är den största skillnaden gentemot redan antagna havsplaner och även fokus regeringsuppdraget från 2022 om att utöka energiproduktionen till havs för att nå en målsättning om att möjliggöra för en årlig elproduktion på120 TWh i territorialhavet och ekonomisk zon.

I konsekvensbeskrivningen har det tagits fram två kompletterande planalternativ till granskningsförslaget till havsplaner med utökade områden för energiutvinning. Vägledningen i

planförslaget är att områden för energiutvinning bör kunna tas i anspråk så att det motsvarar sammanlagt 120 TWh årlig elproduktion i de tre havsplaneområdena, vilket motsvarar cirka 40 procent av de angivna områdenas sammanlagda yta. Syftet med de kompletterande planalternativen är att de ska utgöra mindre överplanerade alternativ för bedömningar med avseende på vad en realistisk realisering av havsplanernas vägledning innebär. I konsekvensbeskrivningen utgör samtliga havsplanens föreslagna energiområden ”Planalternativ 1”. Planalternativ 2 och 3 utgörs av områden baserade på urval av energiområden utifrån resurseffektivitet i energiutvinning respektive områden med minst omfattande intressekonflikter och konsekvenser.

Samlad bedömning av påverkan från havsbaserad vindkraft

Den genomförda konsekvensbedömningen visar att föreslagen energiutbyggnad enligt planalternativ 1 skulle ha en stor påverkan på flera andra användningar och intressen i samtliga havsplaneområden. Generellt sett har planalternativ 2 något mildare konsekvenser och planalternativ 3 mest begränsade konsekvenser.

Påverkan från havsbaserad vindkraft för ekologiska aspekter, som marina däggdjur, fågel, bottenmiljöer och fiskpopulationer kan sammanfattas i att vindkraft på olika sätt stör eller hotar djur och naturmiljöer genom direkt fysisk störning i marina livsmiljöer. Indirekt kan påverkan och effekter från vindkraften också störa ekosystem och organismer genom exempelvis grumling och bullerpåverkan. I vissa fall kan havsbaserad vindkraft gynna marina ekosystem genom att det tillförs hårda bottensubstrat och nya livsmiljöer för vissa arter.

Påverkan på intressen inom den mänskliga dimensionen; friluftsliv, besöksnäring, landskapsbild och kulturmiljö består främst av visuell påverkan, där vindkraftsexploatering riskerar att störa människor som söker sig till ett kustområde eller ett havsområde för att uppleva särskilda kvaliteter antingen kopplade till landskapet, naturmiljön eller kulturmiljöer. Generellt är påverkan större ju mer kustnära energiområdet ligger. För energiområden som ligger mindre än 25 km från ett område med värden för kulturmiljö, rekreation eller landskapsbild finns risk att vindkraftsparken allvarligt stör, eller till och med tar över och dominerar landskapsbilden. Vissa kulturmiljöer och naturområden är särskilt känsliga för visuell störning från vindkraftsverk. Detta kan vara områden, platser eller objekt som har stark koppling till kustlandskapen eller värden av stillhet och orördhet.

Planförslaget innebär i sin helhet ett tillskott av förnybar energi som är viktigt för klimatomställningen och samhällets elektrifiering. Flera intressen påverkas direkt av havsbaserad vindkraft genom att vindkraftsparken tar yta, eller närliggande ytor i anspråk som används för yrkesfiske eller sjöfart. Fasta installationer till havs utgör hinder för fartyg och försvårar för eller förhindrar vissa typer av yrkesfiske. Vindkraft kan också inskränka på försvarsmaktens intressen till havs. I konsekvensanalysen ställs dessa intressen inte emot varandra, och det är komplext att jämföra allvarlighetsgraden av konsekvenser för dessa intressen. Mot bakgrund av regeringsuppdraget är energiutvinning i fokus i förslagen till havsplaner.

Gränsöverskridande och kumulativ påverkan

I Sveriges och grannländernas territorialhav och ekonomiska zoner ökar mänsklig användning kontinuerligt. Planerad havsbaserad vindkraft står för en kraftig ökning på kort och medellång sikt,

inte bara i Sverige utan också i grannländerna. Hänsyn behöver därför tas till risken för kumulativa effekter i den fortsatta planeringen och tillståndsprövningen av främst havsbaserad vindkraft, men också andra verksamheter. Risken kan vara särskilt stor i områden med stor koncentration av energiområden och där det finns höga naturvärden och ekologiska samband av internationell betydelse. Även påverkan på kulturmiljö och landskapsbild är viktig i de fall där energiutbyggnad är synlig från grannländernas kuststräckor. När det gäller fiskets bedrivande förekommer det omfattande utländskt fiske i samtliga svenska havsområden och energietableringar kan påverka förutsättningarna för flera flottor. Det kan även finnas en påverkan på andra länders försvarsrelaterade verksamheter. Gränsöverskridande samverkan om bedömning av den typen av kumulativa effekter är önskvärd.

Sammanfattning av konsekvenser i Bottniska viken

Natur och ekologiska aspekter

Den biologiska mångfalden och artsammansättningen i Bottniska viken är unik med tanke på de specifika förutsättningar som råder sett till exempelvis salthalten och kontakten med stor mängd sötvattendrag. Fiskbestånden är relativt svaga, och hänsyn behöver tas till vandrande lax. I Bottenviken finns det en unik population av vikare där beståndet är stabilt, men arten har varit utsatt för miljögifter och reproduktionstakten är försvagad. Vikaren (ringsälen) är beroende av ett stabilt istäcke för fortplantning och uppfödning av ungar. Bottenmiljön i Bottniska viken har generellt sett högre naturvärden närmre kusten. Det finns flera viktiga områden för både migrerande och övervintrande fågel. I förslaget till ändrad havsplan utökades arealen för områden med särskild hänsyn till höga naturvärden, med särskilt fokus på fågel och vikare. Tillsammans med övriga hänsynsområden samt områden med användning natur i beslutad havsplan bedöms dessa signalera behovet av särskilt skydd vid planering och reglering av mänskliga aktiviteter. De nya förslagna områdena kan ses som ett komplement till områdesskyddet, bidra till grön infrastruktur och ekosystemtjänster och ett hållbart nyttjande i Bottenhavet.

Vid full utbyggnad enligt planalternativ 1 finns det risk för stora negativa effekter för fågel. Finngrunden är viktiga för både övervintrande och migrerande fågelpopulationer. Vindkraftsutbyggnad i anslutning till grunden riskerar att tränga undan fåglar som vistas i området. Det finns också risk för kollision med flyttande fågel eftersom föreslagna områden ligger i anslutning till ett flyttstråk. I framförallt södra Bottenhavet kan situationen för fågel bli allvarlig. En fullskalig utbyggnad är också negativt för vikaren, eftersom det finns en risk för att vindkraftsetableringar påverkar isbildningen. För bottenmiljöer innebär generellt sett större yt-anspråk större negativ effekt men sammantaget är bedömningen att planförslaget har en liten negativ effekt för bottenmiljön. På liknande sätt bedöms risken för negativ påverkan på fisklek kunna minimeras genom att anpassa anläggningstiden till lekperioden för sill/strömming och siklöja för vindkraftsprojekt i energiområden belägna närmast kusten.

För ekologiska aspekter innebär planalternativ 2 mindre allvarliga konsekvenser eftersom utbyggnaden är mer begränsad. Negativa konsekvenser för vikaren undviks i och med att områden i norra Bottenhavet inte finns med i planalternativet. Påverkan på bottenmiljön och fiskepopulationer skulle också bli mindre omfattande. Däremot kvarstår risk för påverkan av fågel vid Finngrunde

I planalternativ 3 finns delvis negativa konsekvenser för vikaren kvar, men påverkan på övriga delar av naturmiljön är mindre omfattande. Förutsättningarna för övervintrande och migrerande fågel är bättre än för de övriga planalternativen, eftersom energiområden med störst negativ påverkan inte finns med.

Friluftsliv, kulturmiljö och landskap

I Norrbotten finns Haparanda skärgård som är ett område med höga värden för friluftslivet. Längre söderut finns världsarvet Höga kusten som besitter unika kvaliteter som är väsentliga för det nationella friluftslivet, regionala besöksnäringen, och området är även en betydelsefull kulturmiljö. I höjd med Umeå finns Lövångerkusten med Holmöarna som är riksintresseanspråk för friluftsliv. I Södra Bottenhavet finns Hornslandet som är på gång att bli nationalpark på grund av höga natur- och kulturmiljövärden.

I Planalternativ 1 är det flera föreslagna energiområden som ligger inom 25 km, i Haparanda skärgård, och vid Holmöarna. De föreslagna energiområdena ligger i kluster och en fullskalig exploatering skulle ge upphov till kumulativ påverkan på kulturmiljöer och rekreationsvärden. Det finns en liten risk för påverkan på fritidsbåtstrafiken i områdena Norra Kvarken och utanför Gävlekusten då vissa energiområden ligger kustnära och i närheten av stråk för fritidsbåtar.

I både planalternativ 2 och 3 är den föreslagna utbyggnaden mindre omfattande och konsekvenserna för både friluftsliv, kulturmiljövärden och besöksnäring bedöms bli mildare. Viss risk för kumulativ påverkan kvarstår i Gävlebukten.

Energiutvinning, sjöfart och yrkesfiske

Planförslag havsplan Bottniska viken vägleder om 15 områden för energiutvinning, vilket motsvarar cirka 18 procent av havsplanområdet. Energiområden i territorialhavet finns i planområden för kommunerna Kalix, Robertsfors, Hudiksvall, Söderhamn, Gävle, Älvkarleby, Tierp och Östhammar. Planalternativ 1 innehåller energiområden med både hög och låg energieffektivitet. Generellt har energiområdena i Bottniska viken lägre effektivitet än övriga havsområden på grund av något sämre vindförutsättningar och i genomsnitt större avstånd från land. Planalternativ 2 har medelstor energieffektivitet genom att flera kustnära områden och områden i grundare vatten ingår. Planalternativ 3 bedöms ha liten energieffektivitet genom att energiområdena generellt ligger med stort avstånd från land.

I Bottniska vikens havsplaneområde finns en osäkerhet gällande vindkraftsutbyggnadens påverkan på isbildning, vilket har konsekvenser för både energiutbyggnad och sjöfart. Användning sjöfart i havsplanen är baserat på riksintresseanspråk för sjöfart som sammanfaller i stora delar med etablerade farleder och fartygsstråk, förutom i Södra Bottenhavet där vägledning om användning energi ges företräde, vilket innebär förändrad sträckning för berörd sjöfart. Sammantagen bedömning för potentiell påverkan på sjöfarten i planområdet är svår att göra utifrån osäkerheter gällande påverkan vintersjöfarten. Utöver denna osäkerhet bedöms dock potentiell påverkan vara relativt låg, både för svensk och internationell sjöfart, förutsatt att rekommendation och tillstånd för etablering av vindparker beaktar de säkerhetsavstånd som krävs. Samma bedömning gäller för planalternativ 2 och 3.

Planalternativ 1, bedöms främst potentiell påverkan på yrkesfiskets i Södra Bottenhavet. Påverkan bedöms vara medelstor, sett till typ av fiske och dess omfattning i området, samt finskt

fiske som bedrivs i området. Potentiell påverkan på yrkesfisket, bedöms även kunna innebära indirekta effekter vad gäller fiskets och dess värdekedjor, beredningsindustri, berörda landningshamnar och kommunala intressen.

För planalternativ 2, bedöms påverkan på yrkesfisket i stort sett vara den samma som i planalternativ 1. För planalternativ 3 bedöms påverkan på yrkesfiske relativt minska något. Utöver svenskt fiske pågår ett omfattande finskt fiske i Bottniska viken. Den samlade potentiella påverkan på yrkesfisket är sammantaget därför betydligt högre, än om man bara sett till svenskt yrkesfiske i planområdet.

Tabell 11 Aggregerad bedömning av effekter per planalternativ i Bottniska viken

Bottniska viken

Bedömningsaspekt	*Planalternativ 1*	*Planalternativ 2*	*Planalternativ 3*
Fågel	-4	-3	-2
Fladdermöss	-3	-2	-2
Marina däggdjur	-4	0	-3
Bottenmiljöer	-2	-1	-1
Fisk och fisklek	-2	-1	-1
Befolkning och hälsa	0	0	0
Klimat	4	4	4
Landskap	-4	-2	-2
Kulturmiljö	-3	-2	-1
Friluftsliv	-3	-1	-1
Energi	4	4	4
Sjöfart	-2	-2	-2
Yrkesfiske	-2	-2	0

Tabell 12 Teckenförklaring aggregerad bedömning Bottniska viken

Stor positiv effekt	4
Medelstor positiv effekt	3
Liten positiv effekt	2
Marginell effekt	1
Ingen effekt/eller +/- 0	0
Marginell effekt	-1
Liten negativ effekt	-2
Medelstor negativ effekt	-3
Stor negativ effekt	-4

Sammanfattning av konsekvenser i Östersjön

Natur och ekologiska aspekter

Östersjön är med sina mycket varierande naturmiljöer av stor betydelse både för häckande, rastande och övervintrande fåglar. De viktigaste flyttningsstråken i Östersjön passerar södra delarna av Öland och Gotland och vidare längs med Blekingekusten och söderut där i stort sett hela Skånekusten berörs med allra högst koncentrationer över Öresund. Dessa stråk bedöms även vara viktiga för flyttande fladdermöss. I Östersjön finns också den akut hotade Östersjötumlarens främsta utbredningsområde vid och kring Midsjöbankarna och Hoburgs bank. Den hotade torsken har flera viktiga lekområden i Östersjön söder om Skåne respektive öster om Bornholm. Öresund som karakteriseras av flera marina saltvattenarter, intensiv sjöfart och trålningsförbud avslutar havsplaneområdet Östersjön mot Västerhavet i norr.

Planalternativ 1 innebär en omfattande utbyggnad av havsbaserad vindkraft i Östersjön. Flera områden ligger i flyttstråk för fågel och fladdermöss med risk för stor påverkan. Inga energiområden är längre kvar i Natura 2000-området Hoburgs bank och Midsjöbankarna men flera ligger ändå nära med risk för negativa effekter på Östersjötumlaren. Två energiområden ligger inom viktiga torsklekområden vilket innebär risk för negativ påverkan.

Planalternativ 2 innebär en glesare förekomst av energiområden med utbyggnad söder om Skåne och nära Gotland. Stora delar av de negativa effekterna för planalternativ 1 kvarstår i planalternativ 2 eftersom de flesta energiområdena ligger i fågel- och fladdermusflyttstråk samt har risk för påverkan på tumlare. Lite mindre negativ effekt för torsklek eftersom ett område utgått.

Planalternativ 3 innebär en mer begränsad förekomst av energiområden i Östersjön med lokalisering på stort avstånd från land och ofta i djupare vatten. Negativa effekter på fågel, fladdermöss, bottenmiljöer och fisklek bedöms vara marginella. Enstaka energiområden kan ha negativ effekt på Östersjötumlare men inte med betydande effekter om erforderliga skyddsåtgärder vidtas vid anläggningsfasen.

Friluftsliv, kulturmiljö och landskap

I norra delarna av Östersjön finns Stockholms skärgård av nationellt vikt för besöksnäring och turism. Längs fastlandskusten finns flera riksintressen och riksintresseanspråk för friluftsliv samt riksintressen, riksintresseanspråk och värdeområden för kulturmiljön. På Gotska Sandön finns både värden för kulturmiljö och friluftslivet, där nationalparken erbjuder avskildhet, stillhet och utblick mot fri horisont. Runt Gotland och Öland finns flera kulturmiljöer både på land och under ytan. Hansestaden Visby, Södra Ölands odlingslandskap samt örlogsstaden Karlskrona är ett världsarv med höga kulturmiljövärden. Riksintresse för det rörliga friluftslivet i Östersjön är utbrett, främst kring Öland, Gotland och längs länen Stockholm, Östergötland och Smålands kust. Kusten längs Skåne och Blekinge har även höga värden för friluftsliv och kulturmiljö, där bland annat Ale Stenar, Hanöbukten och Falsterbohalvön innefattas.

Planalternativ 1 innefattar samtliga energiområden där ett stort antal områden med friluftslivs- och kulturmiljövärden bedöms få en stor visuell påverkan, främst från energiområden kring Gotland, Öland och söder om Skåne.

Planalternativ 2 väntas medföra betydande konsekvenser på värden som associeras med kulturmiljö och friluftsliv. Energiområden söder om Skåne kan särskilt komma att påverka, men även områdena kring Gotland och det stora energiområdet mellan Öland och Gotland. Risk för kumulativ påverkan finns, framför allt söder om Skåne.

I Planalternativ 3 är endast utsjöområdena kvar. Visuell påverkan bedöms bli marginell, eller obefintlig. Direkt påverkan kan ske på marina lämningar, och hänsyn till detta behöver tas i kommande tillståndsprocesser.

Energiutvinning, sjöfart och yrkesfiske

Havsplanen för Östersjön, planalternativ 1, vägleder om 19 områden för energiutvinning, vilket motsvarar cirka 8 900 km2, cirka 12 procent av havsplanområdet och uppskattningsvis totalt cirka 177 TWh. En större andel yta och antal av områdena antas utgöras av vindkraftparker med flytande fundament, motsvarande cirka 4 700 km2 och belägna i utsjön i ekonomisk zon. En mindre andel av områdena, cirka 5 procent, är belägna i territorialhavet och resterande är belägna i ekonomisk zon. Energiområden i territorialhavet finns i planområden för kommunerna Gotland, Borgholm, Skurup och Trelleborg. Planalternativ 1 bedöms ha stor energieffektivitet genom att alla energiområden ingår. Planalternativ 2 bedöms ha stor energieffektivitet genom att ett stort antal energiområden ligger i grunda vatten förhållandevis nära land. Planalternativ 3 bedöms ha marginell energieffektivitet genom att energiområdena generellt är lokaliserade mycket långt från land.

Användning sjöfart i havsplanen är baserat på riksintresseanspråk för sjöfart som till stora delar sammanfaller med etablerade farleder och fartygsstråk. För planalternativ 1, är samtliga energiområden i planområdet belägna angränsande till ett eller flera riksintresseklassade farleder, där vissa energiområden även angränsar till IMO-rutt och IMO-klassade trafikseparingar. Planförslaget vägleder även om utredning sjöfart, omdirigering av sjötransporter i syfte att minska belastningen på den marina miljön. Utredningsförslag antas bidra till minskad miljöpåverkan, men innebär även en förlängd körsträcka, med potentiellt ökade utsläpp. Långsiktiga effekter är beroende av utvecklingen av bränslen inom sjöfarten. Omdirigering, skulle troligen även innebära en ökad intensitet av sjöfart i Östersjöns djupvattensrutt, ett stråk med mycket hög trafikintensitet redan idag och med eventuella andra indirekta följdeffekter.

Avseende indirekt påverkan och miljöeffekter antas en potentiell ökad olycksrisk med fasta installationer till havs, samt potentiell risk för försvårande av räddningsinsatser, vilket dock inte är unik för planområdet. Sammantagen bedömning för potentiell påverkan på sjöfarten bedöms dock vara marginell, både för svensk och internationell sjöfart, förutsatt att tillstånd för etablering av vindkraftparker beaktar befintliga rekommendationer avseende bland annat krav på säkerhetsavstånd. Bedömning för potentiell påverkan på sjöfarten bedöms vara den samma för planalternativ 2 och 3.

Planen anger användning yrkesfiske i stora delar av Östersjön, baserat på riksintresseanspråk för yrkesfisket. Planens vägledning om energi överlappar dock, helt eller delvis, med riksintresseanspråket där användning energi ges företräde i flera fall. Planens vägledning om energi, sett till samtliga energiområden i planalternativ 1 bedöms potentiellt kunna påverka yrkesfiskets bedrivande i Östersjön. Det handlar främst om pelagiskt fiske efter sill/strömming, inklusive potentiell påverkan på fisket från andra EU-länder. Passivt och kustnära fiske bedöms

inte påverkas i samma utsträckning. Den faktiska påverkan beror på möjligheter till samexistens, anpassningar såsom utformning av vindkraftparker eller av yrkesfisket, rumsligt eller avseende fiskemetoder. Påverkan på yrkesfisket, bedöms även potentiellt kunna innebära indirekta effekter vad gäller följdeffekter på värdekedjor, egenförädling, beredningsindustri, berörda landningshamnar och kommunala intressen. Planalternativ 2 bedöms innebära en något lägre påverkan på yrkesfisket än planalternativ 1. För planalternativ 3 bedöms påverkan på yrkesfiske vara i princip samma som planalternativ 1.

Tabell 13 Aggregerad bedömning av effekter per planalternativ i Östersjön

Östersjön

Bedömningsaspekt	*Planalternativ 1*	*Planalternativ 2*	*Planalternativ 3*
Fågel	-4	-4	-2
Fladdermöss	-4	-4	-2
Marina däggdjur	-3	-2	-2
Bottenmiljöer	-2	-2	-1
Fisk och fisklek	-3	-2	-1
Befolkning och hälsa	0	0	0
Klimat	4	3	2
Landskap	-3	-3	-1
Kulturmiljö	-3	-3	-1
Friluftsliv	-3	-3	-2
Energi	4	3	2
Sjöfart	-2	-1	-1
Yrkesfiske	-2	-1	-2

Tabell 14 Teckenförklaring aggregerad bedömning Östersjön

Stor positiv effekt	4
Medelstor positiv effekt	3
Liten positiv effekt	2
Marginell effekt	1
Ingen effekt/eller +/- 0	0
Marginell effekt	-1
Liten negativ effekt	-2
Medelstor negativ effekt	-3
Stor negativ effekt	-4

Sammanfattning av konsekvenser i Västerhavet

Natur och ekologiska aspekter

Västerhavet har med sina näst intill oceanlika förhållanden större biologisk mångfald jämfört med Östersjön och Bottniska viken. Här finns viktiga biotopbyggande arter som blåmussla och ögonkorall i hårdbottenmiljöer och betydelsefulla grävande organismer och skyddsvärda sjöpennor i mjukbottnar. Trålfisket utgör den största belastningen på Västerhavets bottenmiljöer. I Västerhavet förekommer fisklek i stora delar av havsområdet.

Västerhavet har rika fågelsamhällen kopplat till främst skärgårdar i norr och öar längre söderut. Ute i öppna havet i områden i och runt utsjöbankarna Stora och Lilla Middelgrund och Fladen finns viktiga övervintringsområden, liksom väsentliga flyttstråk norra Jylland-Bohuskusten och Grenå-Anholt-Hallandskusten. I Västerhavet förekommer både Bälthavspopulationen och Nordsjöpopulationen av tumlare.

Planalternativ 1 skulle genom etablering av energiområden i viktiga flyttstråk för fågel och fladdermöss innebära stor risk för negativ påverkan. Det skulle också ge en kumulativ negativ effekt på tumlare i både norra och södra delen av Västerhavet. En potentiell positiv lokal nettoeffekt på bottenmiljöer kan uppkomma om energianvändning ersätter bottentrålning i områden särskilt i Skagerrak. Fisket kommer sannolikt delvis förflyttas till intilliggande tillgängliga områden med ökad belastning i dem.

Planalternativ 2 ger i princip samma negativa effekter som planalternativ 1 eftersom endast energiområde i norr utgår i alternativet.

Planalternativ 3 innebär att energiområdena i flyttstråket från norra Jylland utgår liksom viss minskning av risken för fågel och fladdermuspåverkan i södra Västerhavet. Flera energiområden i utbredningsområdena för Nordsjö- respektive Bälthavstumlare utgår. Det ger en samlad liten kumulativ effekt på marina däggdjur.

Friluftsliv, kulturmiljö och landskap

I Norra Västerhavet sträcker sig Bohusläns kuststräcka, som i norr är riksintresse obruten kust. Här finns också Sveriges enda marina nationalpark - Kosterhavet. Hela Västerhavets kuststräcka omfattas av riksintresseanspråk för friluftsliv, och de norra delarna även rörligt friluftsliv. I denna region är det omfattande fritidsbåtstrafik, främst i kustnära områden, men även längre fritidsbåtstråk mellan Södra Bohuslän och Skagen. Södra Bohuslän är högexploaterad kust, där finns flertalet kulturmiljöer, exempelvis fyrplatser och fiskelägen med stark koppling till den marina miljön och kvaliteter som fri horisont. Marina kulturmiljölämningar finns främst längs med kusten, men det finns också längre ut i Södra Bohuslän med ett särskilt utpekat värdeområde under ytan.

Längre Söderut längs med Hallandskusten finns det värden för det rörliga friluftslivet. Riksintresseanspråk finns också ute i havsplaneområdet, detta är utsjöbankar som erbjuder goda möjligheter för aktiviteter som fritidsfiske och naturupplevelser. Hallandskusten är en högexploaterad kuststräcka där ny exploatering ska avvägas. Längs Hallandskusten förekommer också vrak och marina undervattenslämningar, det finns två värdeområden under ytan med sannolik förekomst av sjunkna boplatser och öar.

Planalternativ 1 skulle resultera i stor negativ effekt för både kulturmiljövärden, friluftslivet och besöksnäringen. I norra havsplaneområdet är det främst genom visuell påverkan, området V359 överlappar med ett marint värdeområde för kulturmiljö och ligger också nära kulturmiljöerna på Marstrand med Pater Noster. Båda energiområden i södra Bohuslän ligger i stråk som i dagsläget trafikeras av fritidsbåtar, och havsbaserade vindkraftsparker kan påverka tillgängligheten och sjösäkerheten. Klustret med energiområden i de södra delarna av Västerhavet påverkar riksintresseområden för friluftsliv. De energiområdena som ligger kustnära innebär också en visuell påverkan från land, där människor vistas på exempelvis stränder. De kustnära områdena i Halland är också de som har störst påverkan på fritidsbåtstråk.

För Planalternativ 2 är bedömningen av konsekvenser i stort sett samma som för planalternativ 1.

Planalternativ 3 består av områden som ligger längre från kusten, viss påverkan i norra Bohuslän består. Klustret längs Hallandskusten är mindre omfattande och kumulativa konsekvenser skulle bli mildare vid en utbyggnad i enlighet med detta alternativ.

Energiutvinning, sjöfart och yrkesfiske

Planförslaget för Västerhavet vägleder om 9 områden för energiutvinning, vilket motsvarar en yta på cirka 1 060 km2 och ungefär 11 procent av havsplaneområdet. Energiutvinning uppskattas till årligt cirka 21 TWh. Jämfört med övriga havsplaneområden är en relativt större andel av energiområdena lokaliserade inom territorialhavet, cirka 40 procent. Planens vägledning om energi finns i kommunerna Tanum, Öckerö, Falkenberg samt Halmstad. Planalternativ 1 bedöms ha stor energieffektivitet genom att förslaget inkluderar alla energiområden. Planalternativ 2 bedöms också ha stor energieffektivitet medan planalternativ 3 bedöms ha låg energieffektivitet eftersom några energiområden i grundare vatten närmre land har utgått. Västerhavet är enligt uppdraget ett prioriterat område för havsplanering om ökad havsbaserad vindkraft.

Potentiell påverkan på sjöfarten i Västerhavet bedöms vara relativt liten, både för svensk och internationell sjöfart, förutsatt att tillstånd för etablering av vindparker beaktar befintliga rekommendationer och behov av säkerhetsavstånd. Motsvarande bedömning gäller även sjöfart till och från grannländer och internationell trafik i planområdet.

Planalternativ 2, bedöms i stort sett ha samma effekter som planalternativ 1. För planalternativ 3, minskas ytanspråket för energiområden, endast ett energiområde kvarstår i planalternativ 3, förutom de områden som fått tillstånd enligt lagen om svensk ekonomisk zon. Potentiell påverkan på sjöfarten bedöms därmed vara låg även för planalternativ 3.

Vägledning om energiområdens utformning i planområdet har till viss del anpassats med hänsyn till riksintresseanspråk för yrkesfisket och fiskets bedrivande i övrigt efter samrådet. Påverkan på yrkesfisket i samtliga energiområden i havsplanen för Västerhavet bedöms sammantaget innebära en potentiell stor påverkan för bedrivande av yrkesfisket i planområdet, främst när det gäller räkfiske, samt bottentrålning efter kräfta och fisk. Detta innefattar även områden med tillståndsgivna vindparker (V303, V361 och V305), vilka är relativt betydande för kräftfisket, och bedöms ej direkt påverkas utifrån förslag till havsplan. Förutsättningarna för förflyttning av fiske beror till viss det på typen av fiske och aktuella målarter. Havskräfta är exempelvis mer knuten till specifika platser och habitat. Stor osäkerhet finns avseende påverkan och bortfall av landningsvärden beroende på möjligheter och lösningar till samexistens. Anpassad parklayout, nedgrävda kablar och andra lösningar för samexistens mellan yrkesfiske och havsbaserad

vindkraft kan påverka det faktiska bortfallet i landningsvärde. Inom planområdet förekommer även fiske av andra länder, främst danska och norska fiskeflottor. Den samlade potentiella påverkan på värden för alla fiskeflottor kan därför vara betydligt högre. Det kustnära fisket och burfiske efter havskräfta som främst bedrivs närmre kusten, bedöms ej vara direkt påverkat av planens vägledning av energiområden. Potentiell påverkan på yrkesfisket bedöms även kunna innebära indirekta effekter vad gäller fiskets värdekedjor, beredningsindustri, berörda landningshamnar och kommunala intressen.

För planalternativ 2, med urvalet fokus på energi bedöms påverkan på yrkesfisket i stort sett vara de samma som i planalternativ 1. För planalternativ 3, med urvalet fokus på samlade konsekvenser, inklusive tillståndsgivna vindparker, bedöms påverkan på yrkesfiske relativt minska.

Tabell 15 Aggregerad bedömning av effekter per planalternativ i Västerhavet

Västerhavet

Bedömningsaspekt	*Planalternativ 1*	*Planalternativ 2*	*Planalternativ 3*
Fågel	-4	-4	-3
Fladdermöss	-3	-3	-2
Marina däggdjur	-3	-2	-2
Bottenmiljöer	-2	-2	-1
Fisk och fisklek	-2	-2	-1
Befolkning och hälsa	0	0	0
Klimat	4	3	2
Landskap	-4	-4	-2
Kulturmiljö	-3	-3	-2
Friluftsliv	-4	-4	-3
Energi	4	3	2
Sjöfart	-1	0	-1
Yrkesfiske	-4	-4	-3

Tabell 16 Teckenförklaring aggregerad bedömning Västerhavet

Stor positiv effekt	4
Medelstor positiv effekt	3
Liten positiv effekt	2
Marginell effekt	1
Ingen effekt/eller +/- 0	0
Marginell effekt	-1
Liten negativ effekt	-2
Medelstor negativ effekt	-3
Stor negativ effekt	-4

Samlad bedömning av havsplanerna – bidrag till miljömål och EUs direktiv om en marin strategi för havsmiljön

Havsplanernas vägledning bedöms ge både positiva och negativa bidrag till Sveriges nationella miljömål. De miljömål där planen har störst positiv effekt är Begränsad klimatpåverkan. Genom att skapa förutsättningar för en kraftigt utökad etablering av havsbaserad vindkraft i svenskt territorialhav och svensk ekonomisk zon finns potential att ersätta fossil energianvändning och energiproduktion med ett fossilfritt alternativ. De miljömål där planen har störst negativ effekt är Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt växt- och djurliv, samt God bebyggd miljö. Havsbaserad vindkraft påverkar marina naturmiljöer både under anläggning och driftsfas, vilket riskerar påverka ekosystemen negativt och hota biologisk mångfald t.ex. fågel och marina däggdjur. Även landskapsbilden blir förändrad av havsbaserad vindkraft, samt kulturmiljöer och områden som är viktiga för friluftslivet. För miljömålen Frisk luft och Giftfri miljö har havsplanerna en marginell effekt genom att vägledning om energiområden i vissa fall kan leda till ökade körsträckor för sjöfart och yrkesfisket. Samtidigt kan vindkraftsetableringen bidra till mindre luftutsläpp genom att fossilfri energi ersätter fossilbaserad energi vilket ger ett positivt bidrag till målet. Även havsplanernas vägledning om sandutvinning kan leda till lokal påverkan på havsmiljön, och leda till spridning av föroreningar från sediment.

Sett till havsplaneringens konsekvenser för havsmiljön i relation till havsmiljödirektivet, så kan vägledningen i havsplanerna påverka flera deskriptorer. Den föreslagna utbyggnaden av havsbaserad vindkraft kan påverka kvalitetsdeskriptorer som sjöfågel, bottenmiljöer, marina däggdjur, hydrografiska förhållanden och undervattensbuller. Det är möjligt att begränsa påverkan på havsmiljön genom att införa villkor och hänsynsåtgärder, men det finns flera osäkerheter kopplade till en omfattande utbyggnad av havsbaserad vindkraft. Osäkerheter innefattar bland annat potentiella risker för hydrografiska förändringar och därav följdeffekter, påverkan på isbildningen och möjligheter med samexistens och effekt av hänsynsåtgärder.

Tabell 17 Aggregerad samlad bedömning tre havsplaner

Tre havsplaner

Bedömningsaspekt	*Planalternativ 1*	*Planalternativ 2*	*Planalternativ 3*
Fågel	-4	-4	-2
Fladdermöss	-3	-3	-2
Marina däggdjur	-3	-1	-2
Bottenmiljöer	-2	-2	-1
Fisk och fisklek	-2	-2	-1
Befolkning och hälsa	0	0	0
Klimat	4	3	3
Landskap	-4	-3	-2
Kulturmiljö	-3	-3	-1
Friluftsliv	-3	-3	-2
Energi	4	3	3
Sjöfart	-2	-1	-1
Yrkesfiske	-3	-2	-2

Tabell 18 Teckenförklaring aggregerad samlad bedömning tre havsplaner

Stor positiv effekt	4
Medelstor positiv effekt	3
Liten positiv effekt	2
Marginell effekt	1
Ingen effekt/eller +/- 0	0
Marginell effekt	-1
Liten negativ effekt	-2
Medelstor negativ effekt	-3
Stor negativ effekt	-4

7. Referenser och förteckningar

Referenser

Energimyndigheten. (2023). *Förslag på lämpliga energiutvinningsområden i havsplanerna*. Energimyndigheten.

Hansson, P. (2019). *Koncentrationer av hotade termikflyttande fåglar i Fennoskandia* (Vox Natura). ARCUM - Arctic research centre at Umeå university.

Havs- och vattenmyndigheten. (2012). *Tillämpning av ekosystemansatsen i havsplaneringen* (2012:14). Havs- och Vattenmyndigheten.

Havs- och vattenmyndigheten. (2016). *Sjöfart och naturvärden vid utsjöbankarna i centrala Östersjön.* (2016:14). Havs- och vattenmyndigheten.

Havs- och vattenmyndigheten. (2017a). *Havsplanering med hänsyn till klimatförändringar* (2017:16). Havs- och Vattenmyndigheten.

Havs- och vattenmyndigheten. (2017b). *Sjötrafik på Salvorev, norr om Gotland.* (2017:28). Havs- och vattenmyndigheten.

Havs- och vattenmyndigheten. (2017c). *Underlag för klimatrefugier i havsplaneringen 2017—Möjliga klimatrefugier i Östersjön baserat på två scenarier* (2017:13). Havs- och vattenmyndigheten.

Havs- och vattenmyndigheten. (2018a). *Effekter av omdirigering av sjöfart och tumlare vid Hoburgs bank och Midsjöbankarna.* (2018:6). Havs- och vattenmyndigheten.

Havs- och vattenmyndigheten. (2018b). *Symphony—Integrerat planeringsstöd för statlig havsplanering utifrån en ekosystemansats.* (2018:1). Havs- och vattenmyndigheten.

Havs- och vattenmyndigheten. (2019). *Natur i havsplaneringen—En fördjupning om utgångspunkter och underlag för natur och klimat i havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Underlag till regeringen* (Dnr 3628-2019).

Havs- och vattenmyndigheten. (2023). *Samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, naturvård och vattenbruk* (2023:2). Havs- och Vattenmyndigheten.

Jordbruksverket. (2021). *Handlingsplan för utveckling av svenskt vattenbruk 2021—2016*. Jordbruksverket.

Länsstyrelsen i Skåne län. (2005). *Bevarandeplan för Natura 2000-område Falsterbo-Foteviken*.

Länsstyrelserna. (2024). *Planeringsunderlag för marina kulturmiljövärden i den nationella havsplaneringen—Nationell sammanställning av regleringsbrevsuppdrag RB202:3B4*.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. (2023). *Förslag till områden av riksintresse för totalförsvarets anläggningar*. https://www.msb.se/sv/om-msb/vart-uppdrag/regeringsuppdrag/remisser-fran-msb/remiss-forslag-till-omraden-av-riksintresse-for-totalforsvarets--anlaggningar/

Naturvårdsverket. (2006). *Inventering av marina naturtyper på utsjöbankar* (5576).

Odell, A., Bernland, A., Eriksson, G., Grahn, P., Mårtensson, T., Norin, L., Olsén, M., & Reichel, B. (2022). *Möjligheter till samexistens mellan Försvarsmaktens verksamhet och utbyggd vindkraft* (FOI-R--5293--SE).

Rantanen, P., Helminen, J., & Natural Resources Institute Finland. (2023). *Liittiseuranta-aineisto suomalaisten troolialusten kalastusalueista Itämerellä vuosien 2018-2022 aikana.* [dataset]. https://doi.org/10.23729/239e7711-d1cb-46f6-a46d-83f0efe61bfe

Regeringen. (2021). *Nationell planering för transportinfrastrukturen 2022-2033* (Skr 2021/22:261). Infrastrukturdepartementet.

Regeringen. (2022a). *Havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet—Statlig planering i territorialhav och ekonomisk zon. Bilaga till beslut 2022-02-10. M2019/02215*.

Regeringen. (2022b). *Uppdrag om nya områden för energiutvinning i havsplanerna* (2022/00276).

Regeringen. (2024a). *Energipolitikens långsiktiga inriktning* (prop. 2023/24:105). https://www.regeringen.se/contentassets/2fd0739890d8484b8129d3c0e678f24d/energipolitikens-langsiktiga-inriktning-prop.-202324105.pdf

Regeringen. (2024b, mars 13). *Energimyndigheten ska se över sina riksintressen och kartlägga områden för energiproduktion och energidistribution*. https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/03/energimyndigheten-ska-se-over-sina-riksintressen-och-kartlagga-omraden-for-energiproduktion-och-

energidistribution/?mtm_campaign=Pressmeddelande&mtm_source=Pressmeddelande&mtm_medium=email

Riksantikvarieämbetet. (2017). *Höga kusten*. https://www.raa.se/evenemang-och-upplevelser/upplev-kulturarvet/varldsarv-i-sverige/alla-varldsarv-i-sverige/hoga-kusten/

Sjöfartsverket. (2022). *PM Vindkraftsparkers inverkan på vintersjöfarten* (Dnr 22-05610).

Sveriges geologiska undersökning. (2016). *Koldioxidlagring i Sverige—Sammanställning och resultat från NORDICCS* (2016:20). Sveriges geologiska undersökning.

Sveriges geologiska undersökning. (2017). *Förutsättningar för utvinning av marin sand och grus i Sverige* (2017:05). Sveriges geologiska undersökning.

Sveriges geologiska undersökning. (2018). *Havsplan marin sand, internt arbetsmaterial*.

Ystads kommun. (2023). *Strandfodring i Ystad*. https://ystad.se/bygg-miljo/miljo-och-avfall/natur-miljo-och-klimat2/klimatanpassning/integrerad-kustzonsforvaltning/strandfodring-i-ystad/

Lagar, förordningar med mera

SFS 1964:822 Naturvårdslag

SFS 1966:314. Lag om kontinentalsockeln.

SFS 1983:293. Lag om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn.

SFS 1988:950. Kulturmiljölag.

SFS 1992:1140. Lag om Sveriges ekonomiska zon.

SFS 1998:808. Miljöbalk.

SFS 1998:896. Förordning om hushållning med mark- och vattenområden.

SFS 2010:900. Plan- och bygglag.

SFS 2015:400. Havsplaneringsförordning.

SFS 2017:1272. Lag om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner.

Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar

Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/89/EU av den 23 juli 2014 om upprättandet av en ram för havsplanering.

Proposition Hushållning med havsområden (prop. 2013/14:186).

Världsarvskonventionen: Unescos konvention om skydd för världens kultur och naturarv, Paris, 16 november 1972

Proposition Energipolitikens långsiktiga inriktning (prop. 2023/24:105).

Källförteckning för geografiska underlag

Bakgrundskartor

I plankartor
Topografisk webbkarta Visning. Lantmäteriet, https://www.lantmateriet.se/sv/geodata/vara-produkter/produktlista/topografisk-webbkarta-visning/.

Kartor skapade av Havs och vattenmyndigheten

Plankartor
Skapade av Havs- och vattenmyndigheten, HaV. Skapade: 2024.

Kartfigurer skapade av Havs och vattenmyndigheten

Figur 1.2-1
Översikts- och exempelfigurer. Havs- och vattenmyndigheten, HaV. 2019.

Kartförteckning

1 Plankarta havsplaneområde Bottniska viken 45
2 Plankarta havsområde Bottenviken 51
3 Plankarta havsområde Norra Bottenhavet och Norra Kvarken 58
4 Plankarta havsområde Södra Bottenhavet 65
5 Plankarta havsplaneområde Östersjön 72
6 Plankarta havsområde Norra Östersjön och Södra Kvarken 77
7 Plankarta havsomårde Mellersta Östersjön 85
8 Plankarta havsområde Sydöstra Östersjön 94
9 Plankarta havsområde Södra Östersjön 101
10 Plankarta havsområde Sydvästra Östersjön och Öresund 108
11 Plankarta havsplaneområde Västerhavet 114
12 Plankarta havsområde Norra Västerhavet 119
13 Plankarta havsområde Södra Västerhavet 128

Figurförteckning

Figur 1.2-1 De tre havsplaneområdena 2
Figur 1.2-2 Begrepp, gränser och planeringsansvar 5
Figur 1.3-1 Illustration över övergripande processteg och berörda aktörer 8
Figur 1.3-2 Den övergripande havsplaneringsprocessen 10
Figur 1.4-1 Planeringsmålen och några av de övergripande mål och förutsättningar som varit utgångspunkter vid formulerandet av planeringsmålen 15
Figur 2.2-1 Havsplanerna delas in i olika typer av områden. 19
Figur 2.4-1 Exempel på hur samexistens kan se ut i plankartan. 36

Tabellförteckning

Tabell 1 Områdestabell Bottenviken 52
Tabell 2 Områdestabell Norra Bottenhavet och Norra Kvarken 59
Tabell 3 Områdestabell Södra Bottenhavet 66
Tabell 4 Områdestabell Norra Östersjön och Södra Kvarken 78
Tabell 5 Områdestabell Mellersta Östersjön 86
Tabell 6 Områdestabell Sydöstra Östersjön 95
Tabell 7 Områdestabell Södra Östersjön 102
Tabell 8 Områdestabell Sydvästra Östersjön och Öresund 109
Tabell 9 Områdestabell Norra Västerhavet 120
Tabell 10 Områdestabell Södra Västerhavet 129
Tabell 11 Aggregerad bedömning av effekter per planalternativ i Bottniska viken 141
Tabell 12 Teckenförklaring aggregerad bedömning Bottniska viken 141
Tabell 13 Aggregerad bedömning av effekter per planalternativ i Östersjön 144
Tabell 14 Teckenförklaring aggregerad bedömning Östersjön 144
Tabell 15 Aggregerad bedömning av effekter per planalternativ i Västerhavet 147
Tabell 16 Teckenförklaring aggregerad bedömning Västerhavet 147
Tabell 17 Aggregerad samlad bedömning tre havsplaner 148
Tabell 18 Teckenförklaring aggregerad samlad bedömning tre havsplaner 149